

ITIVUTTAKA

ZO IS HET GEZEGD

VERTAALD UIT HET PALI EN VAN
COMMENTAAR VOORZIEN DOOR

Guy Eugène DUBOIS

Voorwoord door Ven. Ayya Vimala Bhikkhuni

ITIVUTTAKA
ZO IS HET GEZEGD

Guy Eugène DUBOIS is ook de auteur van:

ATTHAKAVAGGA

—*De Vrede van de Boeddha*—

VIPASSANA BHAVANA

—*Inzichtmeditatie*—

SATTA-VISUDDHI

—*De Zeven Zuiveringen*—

DHAMMA

—*Overdenkingen bij een Ultieme Werkelijkheid*—

DHAMMAPADA

—*Het Pad van Waarheid*—

KHAGGAVISANA-SUTTA

PARAYANAVAGGA—

—*De Weg naar de Andere Oever*—

WOORDEN VAN WIJSHEID

—*De Dhammapada Zonder Exegese*—

YATRA NAAR MAJJHIMADESA

—*Een Pelgrimsreis naar het Middenland*—

KHUDDAKAPATHA—*Korte Passages*

ITIVUTTAKA

ZO IS HET GEZEGD

VERTAALD UIT HET PALI EN VAN
COMMENTAAR VOORZIEN DOOR

Guy Eugène DUBOIS

Voorwoord door Ven. Ayya Vimala Bhikkhuni

*‘Sabbadanam Dhammadanam jinati’—
De gift van Dhamma is de grootste gift’
(Dhammapada, Gatha #354).*

Overeenkomstig deze uitspraak van de *Bhagavat*
lijkt het vermarkten van Boeddha’s wijsheid
mij onheus en infaam.

Op dit boek rust derhalve géén copyright.

Wars van élk economisch motief mag het
bijgevolg gereproduceerd en verspreid worden
op álle mogelijke dragers
(electronisch, mechanisch, fotokopie,
opnamen of op enige andere wijze)
zonder mijn toestemming.

D/2019/Guy Eugène Dubois, uitgever
Koninklijke Prinslaan 3/101 8670 Koksijde (Belgium)
gdubois.dhammabooks@gmail.com

Coverfoto: Ayya Vimala, *Friedhof Ohlsdorf, Hamburg*
Vormgeving, Prepress & Design: GD
Gezet in Helvetica Neue & Times New Roman
Papier: Biotop crème FSC
Druk- en bindwerk: Brave New Books, Rotterdam, Nederland

ISBN: 9789402191271

— 'Etadaggam bhikkhave mama savikanam upasikanam bahussutanam
dhammakathikanam yadidam Khujjuttara-yi.'

*'O, monniken, van al mijn vrouwelijke discipelen,
van al mijn leergierige volgelingen en predikers van de Dhamma,
zeg ik dat Khujjuttara de meest eminente is.'* —

*Obeyesekere, Ranjini, (2001), Portraits of Buddhist Women.
Stories from the Saddharmaratnavaliya p. 64*

INHOUD

VOORWOORD	15
INLEIDING	17
SITUERING VAN DE ITIVUTTAKA	27
ITIVUTTAKA	33
1. EKANIPATA	35
(Suttas met één Onderwerp)	35
1.1. PATHAMA VAGGA	35
(1ste Vagga)	35
1.1.1. BEGEERTE (1)	35
(Lobha Sutta)	35
1.1.2. HAAT/AFKEER (2)	37
(Dosa Sutta)	37
1.1.3. ONWETENDHEID/ILLUSIE (3)	38
(Moha Sutta)	38
1.1.4. BOOSHEID/WOEDE (4)	39
(Kodha Sutta)	39
1.1.5. MINACHTING JEGENS ANDEREN (5)	40
(Makkha Sutta)	40
1.1.6. HOOGMOED/EIGENDUNK (6)	41
(Mana Sutta)	41
1.1.7. ALLES PERFECT BEGRIJPEN (7)	42
(Sabbaparinna Sutta)	42
1.1.8. EIGENDUNK PERFECT BEGRIJPEN (8)	43
(Manaparinna Sutta)	43
1.1.9. BEGEERTE PERFECT BEGRIJPEN (9)	44
(Lobhaparinna Sutta)	44
1.1.10. HAAT PERFECT BEGRIJPEN (10)	45
(Dosaparinna Sutta)	45
1.2. DUTIYA VAGGA	46
(2de Vagga)	46
1.2.1. ONWETENDHEID PERFECT BEGRIJPEN (11)	46
(Mohaparinna Sutta)	46
1.2.2. BOOSHEID PERFECT BEGRIJPEN (12)	47
(Kodhaparinna Sutta)	47
1.2.3. MINACHTING PERFECT BEGRIJPEN (13)	48
(Makkhaparinna Sutta)	48
1.2.4. DE HINDERNIS VAN ONWETENDHEID (14)	49
(Avijjanivarana Sutta)	49
1.2.5. DE KETEN VAN BEGEERTE (15)	50
(Tanhasamyojuna Sutta)	50
1.2.6. DE LEERLING (16)	51
(Pathama Sekha Sutta)	51
1.2.7. DE NOBELE VRIEND (17)	52
(Dutiya Sekha Sutta)	52
1.2.8. SCHISMA IN DE SANGHA (18)	53
(Sanghabheda Sutta)	53
1.2.9. HARMONIE IN DE SANGHA (19)	54
(Sanghasamaggi Sutta)	54
1.2.10. EEN VERDORVEN INDIVIDU (20)	55
(Padutthapuggala Sutta)	55
1.3. TATIYA VAGGA	56
(3de Vagga)	56

1.3.1. DE ZUIVERE GEEST (21)	56
(Pasannacitta Sutta)	56
1.3.2. VREES GEEN VERDIENSTEN (22)	58
(Mapunnabhaya Sutta)	58
1.3.3. TWEE DOELLEN (23)	60
(Ubhayattha Sutta)	60
1.3.4. EEN STAPEL BEENDEREN (24)	61
(Atthipunja Sutta)	61
1.3.5. BEWUST LIEGEN (25)	63
(Sampajana Musavada Sutta)	63
1.3.6. OVERVLOEDIG GEVEN (26)	64
(Danasamvibhaga Sutta)	64
1.3.7. DE ONTWIKKELING VAN METTA (27)	66
(Mettacetovimutti Sutta)	66
2. DUKANIPATA	69
2.1. PATHAMA VAGGA	69
(1ste Vagga)	69
2.1.1. DE EERSTE MONNIK (28)	69
(Pathamabhikkhu Sutta)	69
2.1.2. DE TWEDE MONNIK (29)	71
(Dutiyabhikkhu Sutta)	71
2.1.3. WAT WROEGING VEROORZAAKT (30)	72
(Tapaniya Sutta)	72
2.1.4. WAT GEEN WROEGING VEROORZAAKT (31)	74
(Atapaniya Sutta)	74
2.1.5. SLECHT ETHISCH GEDRAG (32)	76
(Papakasila Sutta)	76
2.1.6. GOED ETHISCH GEDRAG (33)	77
(Bhaddakakasila Sutta)	77
2.1.7. ZONDER GLANS (34)	78
(Anatapi Sutta)	78
2.1.8. BEDROG/MISLEIDING I (35)	79
(Pathamajanakuhana Sutta)	79
2.1.9. BEDROG/MISLEIDING II (36)	80
(Dutijanakuhana Sutta)	80
2.1.10. VREUGDEVOL LEVEN (37)	81
(Somanassa Sutta)	81
2.2. DUTIYA VAGGA	82
(2de Vagga)	82
2.2.1. TWEE GEDACHTEN (38)	82
(Vitakka Sutta)	82
2.2.2. PREDIKING (39)	84
(Desana Sutta)	84
2.2.3. HET JUISTE WETEN (40)	85
(Vijja Sutta)	85
2.2.4. VERSTOKEN VAN WIJSHEID (41)	86
(Pannaparihani Sutta)	86
2.2.5. DE HELDERE DHAMMA (42)	88
(Sukkadhamma Sutta)	88
2.2.6. HET ONGEBORENE (43)	90
(Ajata Sutta)	90
2.2.7. NIBBANA (44)	92
(Nibbanadhatu Sutta)	92
2.2.8. LEVEN IN AFZONDERING (45)	95
(Patisallina Sutta)	95

2.2.9. DE VOORDELEN VAN DE TRAINING (46)	97
(Sikkhanisamsa Sutta)	97
2.2.10. WAAKZAAMHEID (47)	99
(Jagariya Sutta)	99
2.2.11. DE VERDOEMDEN (48)	101
(Apayika Sutta)	101
2.2.12. TWIJFEL DOOR OPINIES (49)	103
(Ditthigata Sutta)	103
3. TIKANIPATA	105
(Suttas met drie Onderwerpen)	105
3.1. PATHAMA VAGGA	105
(1ste Vagga)	105
3.1.1. ONHEILZAME WORTELS (50)	105
(Akusalamula Sutta)	105
3.1.2. SFEREN (51)	106
(Dhatu Sutta)	106
3.1.3. GEWAARWORDINGEN (I) (52)	108
(Pathamavedana Sutta)	108
3.1.4. GEWAARWORDINGEN (II) (53)	109
(Dutiavedana Sutta)	109
3.1.5. SOORTEN VERLANGENS (I) (54)	111
(Pathama-esana Sutta)	111
3.1.6. SOORTEN VERLANGENS (II) (55)	112
(Dutiya-esana Sutta)	112
3.1.7. MENTALE VERGIFTEN (I) (56)	113
(Pathama-asava Sutta)	113
3.1.8. MENTALE VERGIFTEN (II) (57)	114
(Dutiya-asava Sutta)	114
3.1.9. BEGEERTE/VERLANGEN (58)	115
(Tanha Sutta)	115
3.1.10. HET RIJK VAN MARA (59)	116
(Maradheyya Sutta)	116
3.2. DUTIYA VAGGA	117
(2de Vagga)	117
3.2.1. VERDIENSTEN VERWERVEN (60)	117
(Punnakiriyavatthus Sutta)	117
3.2.2. SOORTEN OGEN (61)	118
(Cakkhu Sutta)	118
3.2.3. SOORTEN VERMOGENS (62)	120
(Indriya Sutta)	120
3.2.4. DE DRIE TIJDEN (63)	123
(Addha Sutta)	123
3.2.5. WANGEDRAG (64)	125
(Duccarita Sutta)	125
3.2.6. GOED GEDRAG (65)	126
(Sucarita Sutta)	126
3.2.7. ZUIVERHEID (66)	127
(Soceyya Sutta)	127
3.2.8. MORELE PERFECTIE (67)	128
(Moneyya Sutta)	128
3.2.9. BEGEERTE/VERLANGEN (I) (68)	129
(Pathamaraga Sutta)	129
3.2.10. BEGEERTE/VERLANGEN (II) (69)	130
(Dutiyaraga Sutta)	130
3.3. TATIYA VAGGA	132
(3de Vagga)	132

3.3.1. KAMMA DOOR VERKEERDE VISIE (70)	132
(Micchaditthikammasamadana Sutta)	132
3.3.2. KAMMA DOOR EEN JUISTE VISIE (71)	134
(Sammaditthikammasamadana Sutta)	134
3.3.3. WAT NAAR BEVRIJDING VOERT (72)	136
(Nissaraniya Sutta)	136
3.3.4. KALMER/VREEDZAMER (73)	138
(Santatara Sutta)	138
3.3.5. DE ZONEN (74)	139
(Putta Sutta)	139
3.3.6. DE REGENWOLKEN (75)	142
(Vutthi Sutta)	142
3.3.7. STREVEN NAAR GELUK (76)	144
(Sukhapatthana Sutta)	144
3.3.8. AAN BEDERF ONDERHEVIG (77)	146
(Bhidura Sutta)	146
3.3.9. EEN KETEN VAN ELEMENTEN (78)	147
(Dhatusamsandana Sutta)	147
3.3.10. TERUGVAL VAN EEN MONNIK (79)	149
(Parihana Sutta)	149
3.4. CATUTTHA VAGGA	151
(4de Vagga)	151
3.4.1. GEDACHTEN RICHTEN (80)	151
(Vitakka Sutta)	151
3.4.2. EERBETUIGINGEN (81)	153
(Sakarra Sutta)	153
3.4.3. GODDELIJKE UITSPRAKEN (82)	155
(Devasadda Sutta)	155
3.4.4. DE VIJF VOORTEKENS (83)	158
(Pubbanimitta Sutta)	158
3.4.5. HET WELZIJN VAN VELEN (84)	161
(Bahujanahita Sutta)	161
3.4.6. HET AFSCHUWELIJKE BESCHOUWEN (85)	164
(Asubhanupassi Sutta)	164
3.4.7. IN OVEREENSTEMMING MET DHAMMA (86)	166
(Dhammanudhammapatipanna Sutta)	166
3.4.8. WAT BLIND MAAKT (87)	167
(Andhakarana Sutta)	167
3.4.9. INNERLIJKE SMETTEN (88)	169
(Antaramala Sutta)	169
3.4.10. DEVADATTA (89)	171
(Devadatta Sutta)	171
3.5. PANCAMA VAGGA	174
(5de Vagga)	174
3.5.1. ULTIEM VERTROUWEN (90)	174
(Aggappasada Sutta)	174
3.5.2. LEVENSONDERHOUD (91)	177
(Jivika Sutta)	177
3.5.3. DE ZOOM VAN DE MONNIKSPIJ (92)	179
(Sanghatikkana Sutta)	179
3.5.4. DE VUREN (93)	181
(Aggi Sutta)	181
3.5.5. ONDERZOEK (94)	183
(Upaparikka Sutta)	183
3.5.6. SENSUEEL VERLANGEN (95)	185

(Kamuppatti Sutta)	185
3.5.7. JUK VAN ZINTUIGLIJK VERLANGEN (96)	187
(Kamayoga Sutta)	187
3.5.8. EEN GOEDE ETHIEK (97)	189
(Kalyanasila Sutta)	189
3.5.9. DE GIFTEN (98)	192
(Dana Sutta)	192
3.5.10. HET DRIEVOUDIG INZICHT (99)	193
(Tevijja Sutta)	193
4. CATUKKANIPATA	197
(Suttas met vier Onderwerpen)	197
4.1.1. BRAHMAAN, DHAMMA, AALMOES (100)	197
(Brahmanadhammayaga Sutta)	197
4.1.2. GEMAKKELIJK TE VERKRIJGEN (101)	199
(Sulabha Sutta)	199
4.1.3. ZONDER MENTALE VERGIFTEN (102)	201
(Asavakkhaya Sutta)	201
4.1.4. SAMANAS EN BRAHMANEN (103)	203
(Samanabrahmana Sutta)	203
4.1.5. DE ETHISCHE PRECEPTEN (104)	205
(Silasampanna Sutta)	205
4.1.6. HET OPWEKKEN VAN BEGEERTE (105)	207
(Tanhuppada Sutta)	207
4.1.7. INCLUSIEF DE BRAHMAWERELD (106)	208
(Sabrahmaka Sutta)	208
4.1.8. ERG BELANGRIJK (107)	210
(Bahukara Sutta)	210
4.1.9. BEDRIEGLIJK (108)	212
(Kuha Sutta)	212
4.1.10. DE STROOM VAN DE RIVIER (109)	213
(Nadisota Sutta)	213
4.1.11. TIJDENS DE WANDELING (110)	215
(Cara Sutta)	215
4.1.12. WIE DEUGDZAAMHEID BEZIT (111)	218
(Sampannasila Sutta)	218
4.1.13. DE WERELD (112)	221
(Loka Sutta)	221
BIBLIOGRAFIE	225

VOORWOORD

Wanneer we over Kosambi spreken, denken we meestal onmiddellijk aan de perikelen die de Boeddha ondervond met de monniken aldaar. Dit incident is uitvoerig beschreven in de leerredes en in de monastieke code. Het was immers op deze plaats dat de monniken ruzie kregen over een uiterst banale kwestie, namelijk het legen van de toiletbak. Toen de Boeddha tussenbeide wilde komen werd hij weggestuurd, waarna Hij de bekende woorden sprak:

• *Akkocchi mam avadhi mam
ajini mam ahasi me
ye ca tam upanayhanti
veram tesam na sammati.*

*Hij beledigde mij ! Hij sloeg me !
Hij overwon me en beroofde me !”
Haat komt niet tot bedaren
In wie zo verbitterd is. •*

(Dhammapada, Gatha # 3)

In schril contrast met het schrijnend onbetamelijk gedrag van de monniken, staat de waardigheid en de wijsheid van een simpel dienstmeisje met de naam Khujjuttara, en de koningin die zij diende. In feite leefden de koningin en haar gevolg als nonnen, die de leer van de Boeddha beoefenden binnen de gesloten muren van het paleis, alsof dit een klooster op zich was.

De Itivuttaka is het verhaal van deze wijze vrouwen.

Het hele verhaal zegt ook iets over de tijd waarin de Boeddha leefde. Het was een tijd waarin vrouwen een ondergeschikte rol speelden, maar de Boeddha onderrichtte en behandelde hen zoals zijn mannelijke leerlingen. En hij prees hun wijsheid.

Het is uitsluitend aan deze wijze vrouwen te danken dat wij nu de Itivuttaka kunnen lezen en er van kunnen leren. De korte, zeer scherpe, leerredes geven immers een precies en juist beeld van de Leer.

Maar ze verstrekken ons eveneens een beeld van de tijd waarin de Boeddha leefde: deze vrouwen hadden niets anders dan de teksten van de Itivuttaka als studiemateriaal. Wij beschikken over een enorme hoeveelheid teksten die aan de Boeddha worden toegeschreven. Wij lezen ze, bestuderen ze en discussiëren erover met elkaar. Maar deze vrouwen beschikten enkel over deze 112 korte leerredes. En toch begrepen ze met deze sutta's de Leer en werden zo stroombetreders.

Voor het eerst is deze unieke verzameling in het Nederlands nu vrij beschikbaar. Guy Dubois zet met zijn heldere vertalingen een prachtig en inspirerend beeld neer, zodat de leerstellingen van de Boeddha goed tot hun recht komen. Vanwege de specifieke structuur van de Itivuttaka, met vele verzen, is het geen gemakkelijke taak om deze teksten uit het Pali te vertalen. Ik blijf me erover verbazen hoe Guy er steeds in slaagt dit toch te doen en de juiste betekenis ervan goed over te brengen in onze taal.

Ik wens u dan ook veel inspiratie bij het lezen van deze prachtige bundel.

Met metta,

Ayya Vimala

Tilorien klooster, Engreux, 27 februari 2019

Ven. Ayya Vimala werd in Nederland (Delft, 1967) geboren. Zij behaalde een Master in Geofysica en een Master in Business Administration.

Sinds meer dan 20 jaar beoefent ze boeddhistische meditatie. Ze kwam in aanraking met het Boeddhisme in het Goenka-centrum in België (Dhamma Pajjota Vipassana Meditatie Centrum), waar ze later enkele jaren als Center Manager werkte.

In 2008 sloeg ze voor het eerst in Myanmar (Burma) het pad in van boeddhistische non. Ze werd uiteindelijk in 2012 in een klooster in Duitsland tot Anagarika ingewijd. In 2016 verkreeg ze, in Los Angeles, de hogere inwijding als Bhikkhuni en werd zo de eerste Theravada Bhikkhuni in de Benelux.

Ven. Ayya Vimala is één van de oprichters van Samita ASBL en ze bouwt momenteel het Tilorien klooster in Engreux in de Belgische Ardennen.

Verder is zij als non-binair een activiste op het gebied van LGBTIQ+ rechten binnen het Boeddhisme.

Sinds 2013 is zij tevens rechtstreeks betrokken bij SuttaCentral—de grootste bron van vroeg-boeddhistische teksten en vertalingen in de wereld. SuttaCentral stelt zich tot doel de studie van deze vroeg-boeddhistische teksten te bevorderen door vergelijkend en historisch onderzoek.

INLEIDING

De *Itivuttaka* speelt zich af in *Kosambi*, een stad in het noorden van India.

In het antieke India was *Kosambi* een belangrijke en welvarende handelsstad, waar diverse handelsroutes zich kruisten. *Kosambi* was een metropool, gelegen tussen de *Ganga* en de *Yamuna*—volgens de *Vedas* de vruchtbaarste regio ter wereld—op een 60 km ten zuidwesten van de stad *Prayag*, het huidige *Allahabad*, een heilige pelgrimsplaats voor de Hindoes, die reeds vermeld wordt in de *Rig Veda* en in de *Puranas* als het centrum van het universum en als één van de drie bruggen die naar de hemel voeren.¹

In tegenstelling echter tot *Prayag* was *Kosambi* vooral een plaats waar de inwoners zich méér met het vergaren van rijkdom bezighielden dan met spirituele contemplatie. Het is dus absoluut niet verwonderlijk dat *Kosambi*, omwille van deze zelfzuchtige drukte, de toenmalige hoofdstad was van het koninkrijk *Vamsa*,² één van de zestien *Mahajanapadas*.³

Maar ondanks het karige spiritueel karakter van de stad verbleef de Boeddha toch vier *vassas* in *Kosambi* en directe omgeving. Het verhaal gaat als volgt: toen drie uiterst welgestelde handelaars uit *Kosambi*—*Ghosita*, *Kukkuta* en *Pavarika*—een voordracht hadden gehoord van de Boeddha, nodigden zij hem uit naar hun stad om er de *Dhamma* te onderwijzen.

Zoals het tussen zakenmensen gaat: voor wat, hoort wat. En toen de Boeddha zich akkoord verklaarde met hun voorstel, waren ze dermate opgetogen dat ieder van hen—uit dankbaarheid en uit devotie—beloofde een *vihara* voor de *Sangha* te bouwen. De drie

¹ De twee andere 'bruggen' zijn *Varanasi* (*Kashi*) en *Gaya*.

² Het koninkrijk *Vamsa* wordt soms ook *Vatsa* genoemd.

³ *Mahajanapada* (Skr) → *maha+janapada*: *maha* = groot; *janapada* = het land dat aan een clan of aan een etnische groep toebehoort. De *mahajanapadas* waren een conglomeraat van 16 staten (14 koninkrijken en 2 republieken (*ganatantras*) in het antieke India tussen de 6de-4de eeuw vóór GTR. In de *Anguttara-Nikaya* wordt frequent verwezen naar deze zestien *mahajanapadas* (*P. solasa mahajanapadas*)—een gordel van staten die zich uitstreckte van *Gandhara* in het noordwesten tot *Anga* in de oostelijke *Ganga*-vlakte.

monasteria dragen in de *Pali*-teksten de namen van de goedwillige schenkers: *Ghositarama*, *Kukkutarama* en *Pavarika Ambavana*.

De Boeddha verbleef meermaals in het *Ghositarama*-klooster en in de *Pali*-canon wordt het monasterium verschillende malen vermeld i.v.m. een aantal incidenten die zich op deze plaats voordeden tussen rivaliserende monniken.⁴

Tijdens het leven van de Boeddha was koning *Udena* de heerser over *Vamsa*. In tegenstelling echter tot koning *Pasenadi* van *Kosala* en koning *Bimbisara* van *Magadha* was *Udena* de Boeddha en zijn monniken niet toegewijd. De koning bezat een onverholen wereldse instelling en voelde niet de minste behoefte om de Verhevene te ontmoeten, laat staan zich met hem te identificeren.

Koningin *Samavati* echter, één van de echtgenotes van koning *Udena*, was een trouwe volgeling van de Boeddha.

Vermits het de koningin niet toegestaan was het koninklijk paleis te verlaten, zond *Samavati* haar dienstmeisje *Khujjuttara*⁵ naar de voordrachten die de Boeddha hield in de omgeving van het paleis.

Khujjuttara beschikte over een uitstekend geheugen en memoriseerde zorgvuldig én met helder inzicht wat de Boeddha predikte.

Bij haar terugkeer in het paleis onderrichte zij vervolgens systematisch de koningin en de koninklijke hofdames over Boeddha's leer.

Het feit dat deze prediking bestaat danken we dus uitsluitend aan de pientere aandacht én het diepe inzicht van het nederige dienstmeisje *Khujjuttara*.

De Boeddha was erg onder de indruk van *Khujjuttara* en citeerde haar als zijn beste vrouwelijke discipel omwille van haar diepe inzicht (*P. bahussutanam*).⁶

Maar niet enkel was zij een uitstekende leerling. Ook haar gave als leraar bleef door de Boeddha niet onopgemerkt:

⁴ Zie hiervoor: *Upakkilesa-Sutta*, *Majjhima-Nikaya* 128

⁵ *Khujjuttara*, is vrij vertaald als 'Uttara, de gebochelde'

⁶ 'bahussuta' (*P.*): geleerd en wijs. Zie de *Bahussuta-Sutta*, *Samyutta-Nikaya* 37

*'Etadaggaṃ bhikkhave mama savikaṇaṃ upasikaṇaṃ
bahussutaṇaṃ dhammakathikaṇaṃ yadidaṃ Khujjuttara-yi'.*

*O, monniken, van al mijn vrouwelijke discipelen,
van al mijn leergierige volgelingen en predikers van de Dhamma,
zeg ik dat Khujjuttara de meest eminente is'.⁷*

Toen een aangestoken brand het vrouwengedeelte van het koninklijk paleis verwoestte kwam de koningin en haar hele hofhouding van 500 vrouwen om het leven.⁸

Wanneer de Boeddha hiervan door de *bhikkhus* op de hoogte werd gesteld, commentarieerde hij onmiddellijk dat al deze vrouwen minstens het niveau van stroombetreder (*P. sotapanna*) hadden bereikt.⁹

De *Itivuttaka* is een verzameling van 112 korte *leerredes*, die door de Boeddha werden uitgesproken tijdens zijn verblijf in *Kosambi*.

De *Itivuttaka* behoort zonder twijfel tot de oudste delen van de *Pali*-canon en is daardoor uiterst belangrijk voor wie geïnspireerd wordt door de oorspronkelijke leer.

Itivuttaka betekent zoveel als: zo (*P. iti*) is het gezegd (*P. vuttam*).

De *Itivuttaka* bevat 112 *itivuttakas* of korte *suttas*.¹⁰ Al deze voordrachten beginnen steeds met dezelfde openingszin:

⁷ Obeyesekere, Ranjini, (2001), *Portraits of Buddhist Women. Stories from the Saddhammaratnavaliya p. 64*

⁸ In de *Magandiya Sutta*, *Samyutta-Nikaya*, 4.9, wordt verhaald hoe *Magandiya*, een brahmaan uit *Kuru*, zijn beeldschone dochter—eveneens *Magandiya* genaamd—aan de Boeddha aanbod. De Boeddha sloeg echter resoluut dit aanbod af. Dochter *Magandiya* nam de weigering van de Boeddha op als een persoonlijke belediging. Toen zij later huwde met koning *Udena* van *Kosambi* en zijn favoriete eega werd, poogde zij op diverse manieren wraak te nemen op de Boeddha, evenals op *Udena's* andere vrouw, *Samavati*, die een overtuigde volgeling van de Boeddha was.

⁹ Zie: *Udena Sutta*, *Udana*, 7.10

¹⁰ Gemakkelijkheidshalve wordt de *Itivuttaka*, als verzameling van de 112 *suttas*, met een hoofdletter geschreven. De afzonderlijke *suttas* worden aangeduid met een kleine letter.

'Vuttanhetam bhagavata, vuttamarahatati me sutam'. Vrij vertaald komt deze tekst hierop neer: *'Zo is het gezegd door de Bhagavat, door de Arahant. Zo heb ik het gehoord'.*

Inhoudelijk is de *Itivuttaka* een anthologie van de ethische leerstellingen van de Boeddha. Daarnaast bevat de verzameling het volledige scala van boeddhistische beoefening.

Naast de basale kennis en beoefening ¹¹ voor de leek komen ook de geavanceerde aspecten van de *buddhasasana* ¹² in deze *suttas* uitgebreid aan bod.

Op het basisniveau concentreren de *itivuttakas* zich op het onderscheid tussen heilzaam (*P. kusala*) en onheilzaam (*P. akusala*) gedrag.

Op gevorderd niveau komen subtiele onderwerpen aan bod. Ik som er enkele op: het Ongeborene (*Ajata Sutta* — *itivuttaka* # 43); de twee *nibbana*-sferen (*Nibbanadhatu Sutta* — *itivuttaka* # 44); de rol van het 'worden' (*P. bhava*) (*Ditthagata Sutta* — *itivuttaka* # 49); de soorten vermogens (*Indriya Sutta* — *itivuttaka* # 62) en het feit dat een *arahant* die alles heeft losgelaten op geen enkele manier kan worden geclassificeerd (*Dutiyaraga Sutta* — *itivuttaka* # 69). Zonder de prachtige, gedetailleerde beschrijving te vergeten, in de voorlaatste *sutta* (*Sampannasila Sutta* — *itivuttaka* # 111), van de beoefening van de *bhikkhu* die naar bevrijding van *dukkha* en naar *nibbana* streeft. ¹³

Vormelijk bekeken zijn de *suttas* opgedeeld in vier groepen, secties of hoofdstukken (*P. nipatas*), op basis van het aantal onderwerpen of leerstellingen die in elke individuele *itivuttaka* behandeld worden.

¹¹ 'basale kennis en beoefening': het zou fout zijn om deze basiskennis en -praktijk te minimaliseren. Men mag niet vergeten dat de boeddhistische weg een progressief opgaand pad is dat loopt van moraliteit (*P. sila*) over concentratie (*P. samadhi*) naar wijsheid (*P. panna*). Zónder deze basale kennis en beoefening is verdere vooruitgang op het pad gewoonweg onmogelijk.

¹² 'buddhasasana' (*P.*): letterlijk: 'de boodschap van de Boeddha'. Het is een synoniem voor de Leer van de Boeddha.

¹³ In feite zijn veel van de discussies over de geavanceerde punten van de beoefening nergens anders in de Pali-canon te vinden. Indien Khujjuttara deze standpunten niet in haar geheugen had opgeslagen en met diep inzicht gereciteerd, zou dit ten koste gaan zijn van onze kennis van de Dhamma.

De vier groepen of secties worden ook benoemd door dit criterium:

Ekanipata—*Suttas* met één Onderwerp

Dukanipata—*Suttas* met twee Onderwerpen

Tikanipata—*Suttas* met drie Onderwerpen

Catukkanipata—*Suttas* met vier Onderwerpen

Verder worden deze vier *nipatas* opgedeeld in hoofdstukken (*P. vaggas*):

→ de eerste *nipata*—*Ekanipata*—bestaat uit drie *vaggas* met resp. 10, 10 en 7 *suttas*;

→ de tweede *nipata*—*Dukanipata*—bestaat uit twee *vaggas* met resp. 10 en 12 *suttas*;

→ de derde *nipata*—*Tikanipata*—bestaat uit vijf *vaggas*, met elk 10 *suttas*;

→ de vierde *nipata*—*Catukkanipata*—tenslotte bestaat uit één *vagga* van 13 *suttas*.¹⁴

Bij de vertaling van de *Itivuttaka* heb ik bovenstaande indeling rigoureus gevolgd.

Voorbeeld:

1. Ekanipata
- 1.1 Pathama Vagga
- 1.1.1 Begeerte (*Lobha Sutta*) (1)

Het cijfer tussen haakjes *achter* de naam van de *sutta* is het doorlopende volgnummer van alle *suttas* van de *Itivuttaka* — beginnend bij (1) en eindigend met (112).

Qua organisatorische indeling volgt de *Itivuttaka* aldus de methode die in de *Anguttara-Nikaya*—de verzameling van numeriek geordende leerredes—toegepast wordt.

Maar hiermee eindigt de gelijkenis niet: net zoals in de *Anguttara-Nikaya* worden de *suttas* eerst in proza-vorm uitgelegd, gevolgd door een samenvatting in versvorm. In sommige *itivuttakas* echter wordt in de versvorm extra informatie verstrekt over de proza-tekst. Meestal is deze informatie erg beknopt; slechts heel uitzonderlijk is de uitleg extensief (*itivuttaka* # 63).

¹⁴ Men zou hieruit kunnen concluderen dat de vierde *nipata* een toevoegsel is van latere datum.

Soms is het verschil tussen het proza-gedeelte enerzijds en het vers-gedeelte anderzijds zo minimaal (of zelfs onbestaande) dat men zich de vraag kan stellen *wat* de reden is voor dit dubbel gebruik. Misschien om de vormelijke uniformiteit van alle *itivuttakas* te behouden? Of om op deze manier het memoriseren van de teksten te faciliteren?

Wat verder opvalt is dat de *Itivuttaka* een veel directere taal gebruikt en minder aandacht besteed aan literaire hoogstandjes dan de andere boeken van de *Khuddaka-Nikaya*. Dit geldt vooral voor het proza-gedeelte van de *suttas*.

De taal in de *Itivuttaka* is simpel, natuurlijk. En het gebruik van metaforen is beperkt. Het is duidelijk dat het didactische aspect van de *Itivuttaka* prevaleert op enige esthetische presentatie.

Zo valt het op dat in sommige gevallen hele verzen worden herhaald (cfr. de *itivuttakas* # 15 en 105). Of dat een vers dat op één onderwerp geënt is, in een ander vers opnieuw als stramien gebruikt wordt, door de simpele aanpassing van één of twee woorden (cfr. de *itivuttakas* # 1 en 6).

Dit moet niet beschouwd worden als een gebrek aan originaliteit van de Boeddha, maar dient vooral gezien te worden als een 'vaardig' hulpmiddel (*P. upaya*) dat de Boeddha aanreikt aan zijn toehoorders om 'blokken' materiaal gemakkelijk(er) te onthouden en om parallellen tussen onderwerpen duidelijk te maken (cfr. de *itivuttakas* # 52, 54 en 56).

Ondanks de *Itivuttaka* moeilijk kan beschouwd worden als een *litterair* werk, worden in de verzen toch enkele stijlfiguren aangereikt. Vergelijkingen vinden we in de *itivuttakas* # 27, 38, 60, 69, 74, 75, 76, 78, 82, 87, 89, 91 en 92. Metaforen staan vermeld in de *itivuttakas* # 38, 46, 57, 58, 59, 62, 68, 93, 96 en 112.

Verder wordt de schaarste aan literaire verfijning enigszins verbeterd door in de laatste *itivuttaka* van elke sectie een esthetische inbreng te valideren.

Zo eindigt de Groep van één Onderwerp met een passage waarbij *metta* voor alle levende wezens een overwinning is die de triomfen van alle koningen uit het verleden in de schaduw stelt (*itivuttaka* # 27 — *Mettabhavana-Sutta*).

In de Groep van twee Onderwerpen wordt de paradoxale en ambigue toestand van het 'worden' en 'niet-worden' beschreven van de *Arahant* bij het beheersen van het Pad (*itivuttaka* # 49 — *Ditthigata-Sutta*).

In de Groep van drie Onderwerpen wordt de *Arahant* uitgeroepen tot de Ware Brahmaan (*itivuttaka* # 99 — *Tevijja-Sutta*).

Terwijl de Groep van vier Onderwerpen de lof zingt van de verbaazingwekkende eigenschappen van de Boeddha (*itivuttaka* # 112 — *Lokavabodha-Sutta*).

Zo eindigen de vier Hoofdstukken van de *Itivuttaka* alsnog op een enigszins esthetisch bevredigende toon.

Wat de vertaling *an sich* betreft, wil ik de lezer wijzen op volgende kanttekeningen:

De *Itivuttaka* die u hier in handen hebt, heeft als oerbron de *Pali*-tekst van de canon. U hoort hier bijgevolg de *Buddhasasana rechtstreeks*, zónder indirecte vertalingen, zónder middelaars, zónder hun drijfveren. De *genesis* zónder pollutie.

De door mij gebruikte *Pali*-basistekst, is de integrale tekst zoals hij door de *Sixth Buddhist Council* (*Chattha Sangayana*, Yangon, Birma, 1954-1956) werd geauthenticeerd.

Voor dit boek heb ik uitvoerig gebruik gemaakt van de *Pali Text Society's* (PTS) *Pali-English Dictionary*, het standaardwerk van Thomas William Rhys Davids & William Stede. En dit zowel in de gedrukte versie van Munshiram Manoharlal Publishers (P), Ltd, New Delhi, (India) als in de digitale publicatie van de *Digital South Asia Library* van de University of Chicago.

Verder was de *Buddhist Dictionary. Manual of Buddhist Terms and Doctrines* van Nyanatiloka en uitgegeven door de Buddhist Publication Society (BPS, Kandy, Sri Lanka) een uitstekende gids.

De recentere *Concise Pali-English Dictionary* van *Buddhadatta Mahathera* was voor bepaalde opzoekingen eveneens probaat en erg nuttig.

Verder was het *Buddhism Portal*—meer bepaald de *Buddhism Glossary*—van de *Wisdom Library* een veilige *shelter* én een druk bezochte aanmeerpaal.

Oude *Pali*-verzen in een begrijpelijke taal overbrengen blijft voor elke vertaler een uitdaging. Immers: hedendaagse leesbaarheid enerzijds en trouw aan de letterlijke tekst anderzijds stellen zich niet zelden op als astrante tegenpolen.

Hieruit volgt dat het voor de lezer uiterst belangrijk is om het *uitgangspunt* van de vertaler te kennen, d.i. welk zijn de motieven die de vertaler hebben aangezet om de translatie te doen.

Zoals de beoefening van de leer (*P. patipatti*) voorrang moet krijgen op de intellectuele kennis (*P. pariyatti*) ervan,¹⁵ zo ook geef ik de voorkeur aan een transparante en verstaanbare omschrijving boven een raadselachtige, diffuse, hermetische, maar letterlijke omzetting van deze eeuwenoude teksten.

Concreet: ik heb steeds de voorkeur gegeven aan de *inhoud* van de teksten boven de *vorm*. Ik heb vertaald naar inhoud opdat de teksten inzetbaar zouden zijn naar praktische beoefening toe.

Mijn belangstelling ging en gaat in de eerste plaats uit naar de *wijsheid* en het *inzicht* die in deze *suttas* schuilgaan.

De literaire hoogstandjes, de metaforen en het *metrum* van deze teksten is een ander soort van sport. Dit laat ik—met veel plezier—over aan de respectieve liefhebbers.

Belangrijker dan de vertaling *an sich*, is voor mij, dat de kwintessens van de oorspronkelijke *Dhamma*-begrippen *verstaan* wordt.

Om allerlei misvattingen te vermijden heb ik daarom—bij moeilijk te vertalen begrippen—het corresponderende *Pali*-woord *cursief* bijgevoegd.

¹⁵ Voor het verwerven van inzicht kan het belang van de beoefening (de meditatie) niet genoeg benadrukt worden: het mediteren over de sutta-teksten, het doordringen, het penetreren, de innerlijke beleving ervan is zoveel belangrijker dan louter intellectueel 'begrip'.

Goenka, Satya, Narayan Dhamma Verses, — 'All of life is wasted in playing intellectual games. By intellectual games whose thirst has been quenched?'

In specifieke gevallen tenslotte, heb ik in een voetnoot, achteraan elke sectie, enige verduidelijking en/of aanwijzing gegeven.

Het experiëntieel *ervaren* van de diepgang van deze *suttas* blijft een mooie persoonlijke opdracht voor iedere lezer.

Guy Eugène Dubois
Calpe, 01 maart 2019

SITUERING VAN DE ITIVUTTAKA

De *Pali*-canon bevat de oudste *geschreven* boeddhistische teksten. De eerste geschreven versie ¹⁶ van de canon dateert van het jaar 29 vóór GTR. ¹⁷ De mondeling doorgegeven versie is evenwel aanzienlijk ouder, namelijk van de 5de eeuw vóór GTR.

De *Pali*-canon vormt de officiële tekst van het *Theravada*—de School van de Ouderen—de traditionele stroming die de oorspronkelijke leer en conventies van de Boeddha navolgt.

De *Pali*-canon is de oerbron waaruit alle kennis van de *Dhamma*—de leer van de Boeddha—uiteindelijk voortgekomen is.

Canonieke geschriften zijn oude teksten, waarin de basale leerstellingen van een levensopvatting of religie zijn opgetekend. Zulke teksten worden meestal door een concilie vastgelegd. Dit is ook hier het geval. Het eerste boeddhistische concilie (483 vóór GTR) werd gehouden tijdens het eerste regenseizoen (*P. vassa*) na het *parinibbana* ¹⁸ van de Boeddha. ¹⁹

In het boeddhisme is er geen sprake van één enkele canon. Alle grote boeddhistische stromingen bezitten *élk* hun eigen canon,²⁰

¹⁶ Duncan, Alexander, (2017), *The Pali Canon Phenomenon*, Paliesque.
www.palisuttas.wordpress.com

¹⁷ GTR: afkorting voor Gewone Tijd Rekening. Het lijkt me weinig respectvol om, in het kader van een *Dhamma*-geïnspireerd boek, een tijdrekening te gebruiken die refereert naar de geboortedatum van een spirituele epigoon. Gezien de westerse geconditioneerdheid op dit vlak gebruik ik liever de afkorting GTR.

¹⁸ 'parinibbana' (*P*): letterlijk: 'voorbij nibbana'. *Parinibbana* is de absolute uitdoving bij de dood (bij het definitief uiteenvallen van de vijf *khandhas*, de vijf aggregaten van toe-eigening) van een Boeddha of van een arahant. Het is—nadat tijdens het huidige leven complete Verlichting bereikt werd—de uiteindelijke uitdoving: het is niet het einde van één leven; het is de finaliteit van miljoenen levens; ontelbare existenties die tot een einde gekomen zijn. De arahant, die nu een volmaakte Boeddha is, is volledig uitgedoofd en hij verdwijnt volkomen in de ultieme leegte. *Parinibbana* bezit een permanent karakter en ontsnapt compleet aan de kenmerken van alle geconditioneerde dingen—de *tilakkhana*.

¹⁹ Voor verdere informatie verwijs ik naar mijn boek: Dubois, Guy, Eugène, (2017), *Atthakavagga. De Vrede van de Boeddha*, p. 26 e.v.

²⁰ De grote boeddhistische stromingen zijn: het *Theravada*; het *Mahayana*; het *Vajrayana* en het *Navayana*. Het *Navayana*, de laatst ontstane stroming in het Westen, die nog in volle ontwikkeling is, bezit géén specifieke canon, maar bouwt voort op de canons van de drie andere boeddhistische tradities.

maar geen enkele van deze latere ‘canons’ is denkbaar zónder de *Pali*-canon. De divergerende canons hebben heel wat overlappingen met elkaar. Maar wat uitermate belangrijk is: ze spreken elkaar nooit tegen op fundamentele en cruciale punten.

Maar dit maakt niet het voorwerp uit van dit boek.

De *Pali*-canon vormt een heterogene cocktail van proza en poëzie (*Sutta-pitaka*); van monastieke rigueur (*Vinnaya-pitaka*) en van analytische overdenkingen van de mentale en fysische processen die het menselijk bestaan beheersen (*Abhidhamma-pitaka*). Voor de verdere indeling verwijs ik naar de ‘Drie Manden’ (*P. tipitaka*), verder in dit hoofdstuk.

Het is een volumineuze verzameling teksten die tot stand kwam over een periode van honderden jaren. Dit is het werk geweest van generaties *bhikkhus*, die met enorme ernst en *dito* plichtbewustheid, ernaar gestreefd hebben om het woord van de Boeddha (zoals zijzelf het met hun volledig menselijk vernuft *én* hun intrinsieke beperkingen verstonden) zo nauwkeurig mogelijk weer te geven.

Het hoogtepunt van dit streven is de *Visuddhimagga*, het indrukwekkende, doctrinaire *magnum opus* van het *Theravada*-boeddhisme.

De *Visuddhimagga* werd in de 5de eeuw GTR door *Buddhaghosa*²¹ opgetekend en beschrijft extensief en uiterst systematisch de theoretische én de praktische leerstellingen van de Boeddha, zoals ze verstaan werden door de *arahants* van het *Mahavihara*-klooster van *Anuradhapura* (Sri Lanka, het vroegere Ceylon).

Het is duidelijk dat de *Visuddhimagga* een compleet uitgewerkte en coherente levensbeschouwing is. Dit kán gewoon *niet* het levenswerk zijn van één persoon. Het is dan ook best om dit werk te beschouwen als de finale neerslag van de noeste Sisyphusarbeid van generaties toegewijde *Theravada*-monniken.

Zonder twijfel kan gesteld worden dat de *Pali*-canon de *verwoording* vormt van de leerstellingen van de Boeddha, maar *apert* verklaren dat de canon volkomen (als *copie conforme*) met de *Dhamma* geïdentificeerd kan worden is een paar bruggen te ver.

²¹ *Buddhaghosa*, letterlijk ‘de stem van de Boeddha’, was afkomstig uit India. Hij emigreerde naar Sri Lanka waar hij monnik werd.

Dit blijkt gewoonweg uit het feit dat er in de teksten steeds *meerdere* interpretaties mogelijk zijn. Waar niets mis mee is, *zolang* de *yogi* de teksten met een *open* geest leest en met *persoonlijke* wijsheid beschouwt. Zoals de Meester het ten andere zelf aan zijn volgelingen opdroeg.²²

Een *experientiele ervaring* valt tenslotte niet in woorden en concepten te vangen. Zodat de *Pali*-canon slechts een *interpretatie* blijft van de *Dhamma*.

De *Dhamma* *zélf* kan *uitsluitend* gekend én beleefd worden door het ontsluiten van de *eigen* boeddhanatuur.²³ Op de keper beschouwd kan de *Dhamma* louter intuïtief begrepen worden door iedere *yogi zélf*. Op deze intens individuele manier maakt hij een eiland van zichzelf—*'a place where opening to uncertainty and doubt can lead him to a refuge of truth'*.²⁴

Zo wordt de *yogi* zijn eigen autoriteit. Zo is hij niet langer van anderen afhankelijk. Zo realiseert hij zichzelf. Wordt hij een Boeddha.

De *Pali*-canon dankt zijn naam aan de taal waarin hij geschreven is. Het *Pali* is een oud-Indische spreektaal, die behoort tot de groep van de Indo-europese talen. Het *Pali* is nauw verwant aan het *Sanskriet*.²⁵

Pali was niet de taal van de Boeddha.

²² Kalama-Sutta, Anguttara-Nikaya, 3.65

²³ 'boeddhanatuur': (*P. buddhatta*). *buddhatva* [Sanskriet]; *bussho* [Japans]; Onze ware, oorspronkelijke natuur. Het is de oorspronkelijke, verlichte natuur van alle levende wezens; de diepste subtiele geest; de werkelijke bron van alle bewustzijn. Het is de oorsprong en de essentie van onze geest; de aard van of het potentieel voor boeddhaschap. Ook wel: de aard van leegte of tathagatagarbha. D.m.v. meditatie kan de boeddhanatuur ervaren worden.

In het Zenboeddhisme wordt de boeddhanatuur gezien als een metafoor. Datgene wat 'bereikt' kan worden d.m.v. meditatie is moeilijk uit te leggen en te omschrijven en wordt daarom 'boeddhanatuur' genoemd. Maar om volledige verlichting te bereiken dient ook het idee van de boeddhanatuur losgelaten te worden. Onze ware natuur is ongrijpbaar en leeg.

²⁴ Joan Halifax, (2008), *Tricycle Magazine*, *The Lucky Dark*, Spring 2008.

²⁵ *Pali* is een prakriet-taal. Prakriet-talen zijn Indo-Arische talen en dialecten die gesproken werden in het antieke India. De prakrits waren spreektaal; het Sanskriet daarentegen werd als literaire taal gebruikt, en ontwikkelde als dusdanig een geschreven grammatica. Generaliserend kan gezegd worden dat *Pali* en *Sanskriet* elkaar niet verontlopen. Wie *Sanskriet* begrijpt kan met *Pali* overweg en vice-versa.

De Boeddha sprak *Oud-magadhi*—de volkstaal die gesproken werd in de antieke Indische *Mahajanapada*-staat *Magadha*.²⁶

Afgezien van de rots-edicten van de Mauryaanse keizer *Asoka* (3de eeuw vóór GTR) vormt de *Pali*-canon het oudste nog overgeleverde *geschrift* van het Indische cultuurgebied.²⁷

De *Pali*-canon bestaat uit drie hoofdafdelingen—ook de ‘Drie Manden’ (*P. tipitaka*) genoemd, i.c. de *Sutta-Pitaka*; de *Vinaya-Pitaka* en de *Abhidhamma-Pitaka*.

Schematisch ziet de *Pali*-canon er als volgt uit:

1. de *Sutta-Pitaka*

De *Sutta-Pitaka* omvat de leerredes (*P. suttas*) van de Boeddha en bestaat uit vijf verzamelingen (*P. nikayas*):

– *Digha-Nikaya* (*DN*): de verzameling van lange leerredes (34 *suttas*).

– *Majjhima-Nikaya* (*MN*): de verzameling van middellange leerredes (152 *suttas*).

– *Samyutta-Nikaya* (*SN*): de verzameling van de diverse thematisch gegroepeerde leerredes (2889 *suttas*).

– *Anguttara-Nikaya* (*AN*): de verzameling van numeriek geordende leerredes (2308 *suttas*).

– *Khuddaka-Nikaya* (*KN*): de verzameling van kleinere teksten.

Het is vooral die laatste verzameling die ons interesseert, omdat de voordrachten die in deze verzameling zijn ondergebracht tot de oudste overgeleverde *suttas* behoren. Daardoor geven ze ook de meest *oorspronkelijke* versie weer van de *Dhamma*—de Leer van de Boedha. De *Itivuttaka* behoort tot deze verzameling.

²⁶ Het antieke *Mahajanapada*-koninkrijk *Magadha*—de belangrijkste van de 16 *Mahajanapada*-staten—correspondeerde tijdens het leven van de Boeddha, grosso modo, met de huidige Indische deelstaat Bihar.

²⁷ De *Vedas* en de *Upanishads* zijn ouder dan de boeddhistische leer, maar ze werden later neergeschreven.

De *Khuddaka-Nikaya* bevat een heterogene collectie van vijftien werken, waarvan de belangrijkste zijn:

– *Khuddakapatha*: het zijn teksten die de basiselementen weergeven voor de boeddhistische praktijk van *bhikkhus* en *bhikkunis*.

– *Dhammapada*: een anthologie verzen met uitspraken van de Boeddha. Het is één van de meest bekende boeddhistische geschriften (423 verzen).²⁸

– *Udana*: spontane uitlatingen van de Boeddha (80 *suttas*).

– *Itivuttaka*: citaten van de Boeddha, zoals ze werden opgetekend door *Khujjuttara*, een dienstbode van koningin *Samavati* van de *Mahajanapada Vamsa* (112 *suttas*).

– *Sutta-Nipata*: leerredes die bijna allemaal de versvorm gebruiken. De *Sutta-Nipata* bestaat uit 1149 verzen en enkele prozapassages.

– *Theragatha* (1279 verzen) en *Therigatha* (522 verzen), verzen van ontwaakte monniken en nonnen.

– *Jataka*: mythische verhalen over vroegere geboortes van de Boeddha. (circa 500-550 verhalen).

2. de *Vinaya-Pitaka*

In de *Vinaya-Pitaka* worden de monastieke regels voor monniken en nonnen vermeld en uiteengezet, samen met commentaar en verhalen (*P. vatthus*) die aangeven op welke manier de verschillende orderegels tot stand gekomen zijn.

3. de *Abhidhamma-Pitaka*

De *Abhidhamma-Pitaka* is de verzameling van scholastische teksten die een schematische en analytische weergave bevatten van de leer van de Boeddha:

– *Dhammasangani*: een opsomming van psychische en materiële eigenschappen, d.i. de objecten en elementen van het bewustzijn.

²⁸ Dubois, Guy, (2018), *Dhammapada, Het Pad van Waarheid*.

- *Vibhanga*: achttien verhandelingen over diverse thema's van filosofische, psychologische en ethische aard.
- *Kathavatthu*: een boek waarin twistpunten tussen diverse boeddhistische scholen worden besproken.
- *Puggalappannatti*: een psychologisch werk over diverse persoonlijkheidstypen.
- *Dhatukatha*: een uiteenzetting over de zintuiglijke functies die in achttien elementen worden geanalyseerd, namelijk in de zes zintuigen, de zes objecten van de zintuigen en de zes soorten gewaarwordingen die resulteren uit het contact tussen een zintuig en het erbij passende object.
- *Yamaka*: het boek van paren van tegenstellingen.
- *Patthana*: het boek over het ontstaan van psychische verschijnselen en materiële vormen in termen van causaliteit en wederzijdse afhankelijkheid.

Samenvattend:

- De *Itivuttaka*, het boek dat u nu in handen houdt, behoort tot de *Tipitaka*, de drie 'manden' (*P. pitaka*) waarin de oorspronkelijke ethische leerstellingen en opvattingen van de Boeddha en van zijn rechtstreekse volgelingen zijn ondergebracht.
- Het boek bevindt zich meer bepaald in de *Sutta-Pitaka*— de 'mand' die de leerredes van de Boeddha omvat.
- In deze 'mand' is de *Itivuttaka* het vierde boek van de *Khuddhaka-Nikaya* (de heterogene verzameling van vijftien kleinere werken).

ITIVUTTAKA

**NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO
SAMMA SAMBUDHASSA**

EER ZIJ HEM, DE VERHEVENE, DE ARAHANT,
DE VOLKOMEN ONTWAAKTE

1. EKANIPATA (Suttas met één Onderwerp)

1.1. PATHAMA VAGGA (1ste Vagga)

1.1.1. BEGEERTE (1) (Lobha Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*,²⁹ door de *Arahant*.³⁰ Zo heb ik het gehoord:³¹

• *Geef één eigenschap op, Monniken, en ik sta er borg voor dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert.*

Welke is deze eigenschap ?

Begeerte is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je begeerte opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

²⁹ 'Bhagavat' (P. & Skt.): Syn.: *Bhagavanta, Bhagavan*. *Bhagavat* wordt gewoonlijk vertaald als: 'de Verhevene'. Het is een epitheton dat gebruikt wordt voor gerealiseerde Indische yogis, zowel boeddhistisch als niet-boeddhistisch. Maar het is nooit verzeft om de etymologische betekenis van een woord te onderkennen. *Bhagavat* → *bhaga+antha*: *bhaga* = begeerte, eveneens een synoniem voor *vagina*; *antha* = het einde. *Bhagavanta* = 'hij die voorbij begeerte is gegaan'; bij uitbreiding: 'hij die voorbij wedergeboorte is gegaan'.

³⁰ 'Arahant': de yogi die zichzelf gerealiseerd heeft, die het summum bonum—*nibbana*—bereikt heeft. Hier specifiek gebruikt als epitheton voor de Boeddha.

³¹ 'gehoord': de betekenis gaat veel dieper dan enkel het 'horen'. Het gaat vooral over het 'zien' en 'weten' (P. *janami passami*) van de betekenis en de intentie van de woorden van de Boeddha, d.i. zich helder bewust zijn van het 'doel' van de Leer. Soms wordt dit 'zien' en 'weten' in de Nederlandse vertaling van bepaalde gedeelten van de Pali-canon—enigszins oubollig—omschreven als 'het kennende schouwen'.

• *Wezens die bezeten zijn door begeerte
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.* ³²
Wezens die begeerte helder begrijpen ³³
*—Die inzicht verworven hebben—
Geven begeerte op.
Door begeerte los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug.* ³⁴ •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³² 'bestaansrijk': dit is een verwijzing naar de boeddhistische kosmologie, zoals beschreven in de *Abhidhamma*, en die bestaat uit drie sferen en een periode omvat zonder aanwijsbaar begin, en zonder toekomstig einde. In het Theravada-boeddhisme worden in de drie sferen in totaal 31 verschillende bestaansniveaus (of werelden) onderscheiden, waarin wezens wedergeboren kunnen worden. In geen enkele van deze sferen is het leven eeuwig. Beter bekend zijn de zes bestaansrijken van het Levenswiel van het Tibetaans boeddhisme.

Wedergeboorte is een metafoor voor het steeds opnieuw 'worden' (*P. bhava*). Van moment-tot-moment. Het eeuwige proces van ontstaan en vergaan. Het is een metafoor om aan te geven dat wezens die bezeten zijn van begeerte voor zichzelf een leven scheppen waar de mentale gemoedstoestanden zodanig ruw en hard zijn dat ze zichzelf in de vernieling rijden.

³³ In de Commentaren van de *Itivuttaka* (*P. Itivuttaka Atthakatha* door Dhammapala) wordt 'begeerte' (*P. lobha*) vernaauwt tot zintuiglijk verlangen (*P. kamaraga*).

³⁴ 'Niet-terugkeerder' (*P. anagami*) is het derde niveau van het Edele Pad. De yogi die dit stadium bereikt, heeft de ketens van zintuiglijk verlangen en haat/afkeer/boosheid totaal vernietigd, maar nog niet het verlangen van 'worden' (*P. bhava*), wat het prerogatief is voor de Arahant.

1.1.2. HAAT/AFKEER (2)
(Dosa Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Geef één eigenschap op, Monniken, en ik sta er borg voor dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert.*

Welke is deze eigenschap ?

Haat/afkeer is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je haat/afkeer opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die branden van haat en afkeer
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die haat en afkeer helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven haat en afkeer op.
Door haat en afkeer los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.3. ONWETENDHEID/ILLUSIE (3) (Moha Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Geef één eigenschap op, Monniken, en ik sta er borg voor dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert.*

Welke is deze eigenschap ?

Onwetendheid/illusie is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je onwetendheid/illusie opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die verward zijn door onwetendheid/illusie
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die onwetendheid/illusie helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven onwetendheid/illusie op.
Door onwetendheid/illusie los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.4. BOOSHEID/WOEDE (4)

(Kodha Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Geef één eigenschap op, Monniken en ik sta er borg voor dat je niet meer terugkeert [naar deze wereld].*

Welke is deze eigenschap ?

Boosheid/woede is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je boosheid/woede opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die bevangen zijn door boosheid/woede
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die boosheid /woede helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven boosheid/woede op.
Door boosheid/woede los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.5. MINACHTING JEGENS ANDEREN (5)
(Makkha Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Geef één eigenschap op, Monniken en ik sta er borg voor dat je niet meer terugkeert [naar deze wereld].*

Welke is deze eigenschap ?

Minachting jegens anderen is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je minachting jegens anderen opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die door minachting de goede kwaliteiten
Van anderen minachten
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die minachting jegens anderen helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven minachting jegens anderen op.
Door minachting jegens anderen los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.6. HOOGMOED/EIGENDUNK (6)

(Mana Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Geef één eigenschap op, Monniken en ik sta er borg voor dat je niet meer terugkeert [naar deze wereld].*

Welke is deze eigenschap ?

Hoogmoed/eigendunk is deze eigenschap, Monniken.

Wanneer je hoogmoed/eigendunk opgeeft, garandeer ik dat je niet meer [naar deze wereld] terugkeert. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die zichzelf opblazen door hoogmoed/eigendunk
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die hoogmoed/eigendunk helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven hoogmoed/eigendunk op.
Door hoogmoed/eigendunk los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.7. ALLES PERFECT BEGRIJPEN (7)

(Sabbaparinna ³⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig het 'geheel'* ³⁶ *kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor het 'geheel'; wie het 'geheel' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden [dukkha] te vernietigen.*

Maar wie volledig het 'geheel' kent ³⁷ *en met inzicht begrijpt; ³⁸ wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor het 'geheel'; wie het 'geheel' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie het 'geheel' verstaat in al zijn aspecten,
Hecht zich aan niets.
Doordat hij het 'geheel' volledig begrijpt,
Overwint hij het lijden volkomen.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³⁵ 'parinna' (P): met volkomen kennis, met het juiste begrip.

³⁶ 'het 'geheel': volgens de Commentaren refereert het 'geheel' naar de 'sakkaya-Dhamma': de factoren die de persoonlijkheid vormen, de aggregaten van toe-eigening (P. upadana-khandhas). Zij vormen het 'geheel' van onze ervaring, namelijk: materie, vorm (P. rupa); perceptie (P. sanna); gewaarwording (P. vedana); reacties (P. sankhara) en bewustzijn (P. vinnana). Het 'geheel' is dus een omschrijving van ons lichaam/geest-complex.

³⁷ 'kent': vert. van parinna (P) = het volledig begrip = het forensisch onderzoek op basis van de drie karakteristieken (P. tilakkhana) van alle geconditioneerde fenomenen: vergankelijkheid (P. anicca); onbevredigdheid (P. dukkha) en zelfloosheid (P. anatta).

³⁸ 'met inzicht begrijpt': vert. van abhinna (P) = directe kennis = experiëntiele ervaring = het begrijpen van de verschijnselen in de superieure modus, met als basis de tilakkhana, wat leidt naar het opgeven van elke hechting. Het is dit 'speciale' bevrijdende inzicht that 'cuts through and extinguishes mental afflictions' — Sayadaw U Pandita, *The State Of Mind Called Beautiful* p. 1

1.1.8. EIGENDUNK PERFECT BEGRIJPEN (8)

(*Manaparinna Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'hoogmoed/eigendunk' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'hoogmoed/eigendunk'; wie 'hoogmoed/eigendunk' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie volledig 'hoogmoed/eigendunk' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'hoogmoed/eigendunk'; wie 'hoogmoed/eigendunk' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De mensen zijn vol van 'hoogmoed/eigendunk',
Ze zijn verstrikt in hoogmoed/eigendunk'
En gepassioneerd door 'worden'.
Omdat ze 'hoogmoed/eigendunk' niet volkomen begrijpen,
Worden ze steeds opnieuw geboren.*

*Maar zij die 'hoogmoed/eigendunk' hebben losgelaten
En vernietigd, zijn ervan bevrijd.
Zij hebben de slavernij van 'hoogmoed/eigendunk'
Beteugeld
En het lijden overwonnen. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.9. BEGEERTE PERFECT BEGRIJPEN (9)

(Lobhaparinna Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'begeerte' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'begeerte'; wie 'begeerte' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie volledig 'begeerte' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'begeerte'; wie 'begeerte' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die bezeten zijn door begeerte
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die begeerte helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven begeerte op.
Door begeerte los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.1.10. HAAT PERFECT BEGRIJPEN (10)

(Dosaparinna Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'haat/afkeer' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'haat/afkeer'; wie 'haat/afkeer' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie volledig 'haat/afkeer' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'haat/afkeer'; wie 'haat/afkeer' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die branden van haat en afkeer
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die haat en afkeer helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven haat en afkeer op.
Door haat en afkeer los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.2. DUTIYA VAGGA (2de Vagga)

1.2.1. ONWETENDHEID PERFECT BEGRIJPEN (11) (Mohaparinna Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'onwetendheid/illusie' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'onwetendheid/illusie'; wie 'onwetendheid/illusie' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie volledig 'onwetendheid/illusie' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'onwetendheid/illusie'; wie 'onwetendheid/illusie' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die verward zijn door onwetendheid/illusie
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die onwetendheid/illusie helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven onwetendheid/illusie op.
Door onwetendheid/illusie los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.2.2. BOOSHEID PERFECT BEGRIJPEN (12) (Kodhaparinna Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'boosheid/woede' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'boosheid/woede'; wie 'boosheid/woede' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie volledig 'boosheid/woede' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'boosheid/woede'; wie 'boosheid/woede' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die bevangen zijn door boosheid/woede
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die boosheid/woede helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven boosheid/woede op.
Door boosheid/woede los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.2.3. MINACHTING PERFECT BEGRIJPEN (13)

(Makkhaparinna Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie niet volledig 'minachting' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest niet volledig gezuiverd is van passie voor 'minachting'; wie 'minachting' niet opgegeven heeft, is onbekwaam om het lijden te vernietigen.*

Maar wie daarentegen volledig 'minachting' kent en met inzicht begrijpt; wiens geest volledig gezuiverd is van passie voor 'minachting'; wie 'minachting' opgegeven heeft, is bekwaam om het lijden te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wezens die door minachting de goede kwaliteiten
Van anderen vernietigen
Zullen wedergeboren worden in een slecht bestaansrijk.
Wezens die minachting jegens anderen helder begrijpen
—Die inzicht verworven hebben—
Geven minachting jegens anderen op.
Door minachting jegens anderen los te laten
Keren zij nooit naar deze wereld terug.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.2.4. DE HINDERNIS VAN ONWETENDHEID (14)

(*Avijjanivarana* ³⁹ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik ken geen enkele andere hindernis die de mensen zo in verwarring brengt en vasthoudt in de cyclus van de wedergeboorte dan de hindernis van onwetendheid. Gehinderd door onwetendheid dwalen zij voor lange tijd in samsara.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Er is geen enkel andere zaak die de wezens zo verward
Als de hindernis van onwetendheid.
Daardoor wandelen zij
Van het ene naar het andere leven.*

*Zij die onwetendheid hebben losgelaten
En de duisternis hebben doorkliefd,
Dwalen niet langer
[Van het ene leven naar het andere].
De oorzaak van hun dwalen bestaat niet langer.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³⁹ 'Avijjanivarana' (P) → *avijja*+*nivarana*: *avijja* = onwetendheid; *nivarana* = hindernis, obstakel.

1.2.5. DE KETEN VAN BEGEERTE (15)

(*Tanhasamyojuna* ⁴⁰ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik ken geen enkele andere hindernis die de mensen zo in verwarring brengt en vasthoudt in de cyclus van de wedergeboorte dan de keten van begeerte. Gehinderd door begeerte dwalen zij voor lange tijd in samsara.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Met begeerte als kompaan wandelt een mens
Voor lange tijd van het ene leven naar het andere.
Begeerte is de reden waarom hij
De cyclus van samsara niet kan stoppen.*

*Omdat een monnik het gevaar begrijpt
Dat begeerte aan de oorsprong ligt van het lijden,
Leeft hij aandachtig
En bevrijdt zich zo van begeerte en hechting.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴⁰ 'Tanhasamyojuna' (P) → *tanha*+*samyojana*: *tanha* = begeerte; *samyojana* = de keten.

1.2.6. DE LEERLING (16) (Pathama Sekha ⁴¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, voor een [ernstig] monnik in opleiding, die nog niet de perfectie [nibbana] bereikt heeft, maar die ernaar streeft om zichzelf te bevrijden uit de slavernij, zie ik geen enkele interne factor die hem zo van dienst kan zijn dan aandacht.*

Monniken, een monnik in opleiding, die wijs aandachtig ⁴² is, zal loslaten wat onheilzaam is en ontwikkelen wat heilzaam is. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Voor een monnik in opleiding,
Die bevrijding ⁴³ wil bereiken,
Bestaat er geen enkele factor die hem beter kan helpen
Dan de factor van aandachtigheid.*

*De monnik die zich ijverig inspent
Zal alle lijden vernietigen.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴¹ 'Pathama sekha' (P.) pathama = de eerste; sekha = een gevorderde leerling, een nobele volgeling (P. ariya puggala) op de weg van het pad.

⁴² 'wijs aandachtig' → vert. van 'yoniso manasikara' = aandachtig zijn op alle aspecten van een verschijnsel of van een situatie op een manier die bijdraagt tot de beoefening van het Pad. De Commentaren laten er geen enkele twijfel over bestaan waar de nadruk op moet gelegd worden: de verschijnselen beschouwen als vergankelijk, onbevredigend en zelfloos; evenals het vermijden van nutteloze speculatieve opinies.

⁴³ 'bevrijding' → vert. van 'anuttara yogakhema' = bevrijding van de vier bindingen, namelijk: van zintuiglijke begeerte; van verlangen om te zijn; van opinies en van onwetendheid.

1.2.7. DE NOBELE VRIEND (17)

(Dutiya Sekha Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, voor een [ernstig] monnik in opleiding, die nog niet de perfectie [nibbana] bereikt heeft, maar die ernaar streeft om zichzelf te bevrijden uit de slavernij, zie ik geen enkele externe factor die hem zo van dienst kan zijn dan een nobele vriend.*

Monniken, een monnik in opleiding, die wijs aandachtig ⁴⁴ is, zal loslaten wat onheilzaam is en ontwikkelen wat heilzaam is. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer een monnik nobele vrienden heeft,
Eerbiedig en respectvol is,
En bewust en aandachtig luistert
Naar de raad van zijn vrienden,
Zal hij stapsgewijs Nibbana bereiken—
Het einde van het lijden. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴⁴ 'wijs aandachtig' → zie voetnoot # 40.

1.2.8. SCHISMA IN DE SANGHA (18)

(Sanghabheda ⁴⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er is één ding in de wereld dat, wanneer het ontstaat, leidt tot onheil van veel mensen, tot hun ongeluk. Dat leidt tot hun onheil én hun ongeluk. Dat leidt tot het verlies, het onheil en tot ellende van goden en mensen.*

Welk is dat ding ?

Het is een schisma in de Sangha. Wanneer de Sangha verdeeld is, maken de monniken ruzie onder elkaar, zijn er wederzijdse verwijten, zijn er onderlinge twisten en keert men elkaar de rug toe. In zulke situatie worden diegenen die zich misnoegd opstellen nog nijziger, terwijl diegenen die zich vredig opstellen hun geduld verliezen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie een schisma teweegbrengt in de Sangha
Begaat een slechte daad waardoor hij
In de hel terechtkomt voor een hele eon.*

*Wie zich verheugt in een schisma in de Sangha,
Berooft zichzelf van nibbana
—De beste bescherming tegen slavernij.
Wie een schisma veroorzaakt in de Sangha
Zal in de hel lijden gedurende een eon. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴⁵ 'sanghabheda' (P.) → sangha+bheda: sangha = Sangha, de monastieke orde; bheda = schisma.

1.2.9. HARMONIE IN DE SANGHA (19)

(Sanghasamaggi ⁴⁶ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er is één ding in de wereld dat, wanneer het ontstaat, leidt tot het welzijn van veel mensen, tot hun geluk. Dat leidt tot hun welzijn én hun geluk. Dat leidt tot het voordeel, het welzijn en tot het geluk van goden en mensen.*

Welk is dat ding ?

Het is harmonie in de Sangha. Wanneer de Sangha verenigd is, maken de monniken geen ruzie onder elkaar, zijn er geen wederzijdse verwijten, zijn er geen onderlinge twisten en keert men elkaar de rug niet toe. In zulke situatie worden diegenen die zich gegriefd opstellen rustiger terwijl diegenen die zich vredig opstellen nog vrediger worden. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Harmonie in de Sangha is geluk.
Geluk is het bevorderen van harmonie in de Sangha.*

*Wie zich verheugt in harmonie van de Sangha,
Is gevestigd in Dhamma.
En weet zich beschermd tegen slavernij.
Wie de Sangha in harmonie houdt
Zal in de hemel verblijven gedurende een eon. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴⁶ 'sanghasamaggi' (P) → sangha+samaggi: sangha = Sangha, de monastieke orde; samaggi = eenheid, harmonie.

1.2.10. EEN VERDORVEN INDIVIDU (20)

(Padutthapuggala ⁴⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, indien ik met mijn geest de onzuivere geest van een verdorven man zou lezen, dan zou ik het volgende besluiten: indien deze slechte man op dit moment zou sterven, zou hij zonder enige twijfel wedergeboren worden in de hel en onmiddellijk zijn verdiende loon ontvangen.*

Waarom zou dat zijn ?

Omdat de geest van die man verdorven is. Het is omwille van de verdorvenheid dat sommige mensen in deze wereld, bij het uiteenvallen van het lichaam bij de dood, wedergeboren worden in de wereld van ellende, in de allerslechtste bestemming, in het Hellenrijk. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Boeddha, die de verdorven geest van
Sommige mensen die in deze wereld leven kent,
Interpreteerde de betekenis ervan
In de aanwezigheid van de monniken.*

*Indien zulke persoon op dit moment zou sterven
Zou hij in het Hellenrijk wedergeboren worden
Omwille van zijn verdorven geest.*

*Zo ontvangen mensen met een verdorven geest
Onmiddellijk hun verdiende loon:
Ze worden wedergeboren in het Hellenrijk
Omwille van hun verdorven geest. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁴⁷ 'padutthapuggala ' (P) → paduttha+puggala: paduttha = slecht, corrupt, verdorven; puggala = een individu, een persoon.

1.3. TATIYA VAGGA

(3de Vagga)

1.3.1. DE ZUIVERE GEEST (21)

(Pasannacitta⁴⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, indien ik met mijn geest de zuivere geest van een rechtschapen persoon zou lezen, dan zou ik het volgende besluiten: indien deze rechtschapen man op dit moment zou sterven, zou hij zonder enige twijfel wedergeboren worden in de hemel en onmiddellijk zijn verdiende loon ontvangen.*

Waarom zou dat zijn ?

Omdat de geest van die man zuiver is. Het is omwille van de zuiverheid van geest dat sommige mensen in deze wereld, bij het uiteenvallen van het lichaam bij de dood, wedergeboren worden in een goed bestaansrijk, in het Hemelrijk. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Boeddha, die de zuivere geest van
Sommige mensen die in deze wereld leven kent,
Interpreteerde de betekenis ervan
In de aanwezigheid van de monniken.*

*Indien zulke persoon op dit moment zou sterven
Zou hij in het Hemelrijk wedergeboren worden
Omwille van zijn zuivere geest.*

*Zo ontvangen mensen met een zuivere geest
Onmiddellijk hun verdiende loon:
Ze worden wedergeboren in het Hemelrijk
Omwille van hun zuivere geest. •*

⁴⁸ 'pasannacitta' (P.) → pasanna+citta: pasanna = zuiver, toegewijd; citta = geest.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.3.2. VREES GEEN VERDIENSTEN (22)

(*Mapunnabhaya* ⁴⁹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, vrees niet om kammisch heilzame handelingen te stellen. Zulke handelingen—ook 'verdiensden' genoemd— zijn synoniem voor geluk, voor wat wenselijk is, voor wat behaaglijk is, bekoorlijk, geliefd en aangenaam.*

Uit ervaring weet ik dat men door verdienstelijke handelingen te stellen, wenselijke, behaaglijke, bekoorlijke, geliefde en aangename resultaten ervaart.

Na gedurende zeven jaar Metta ⁵⁰ te hebben ontwikkeld, keerde ik gedurende zeven eonen van inkrimping en uitdijing ⁵¹ van de kosmos niet meer naar deze wereld terug.

Na het eindigen van een eon [bij de inkrimping], Monniken, ging ik de Abhassara Brahma-wereld ⁵² binnen en wanneer de volgende eon zich formeerde, werd ik geboren in een leeg Brahma-paleis. Daar werd ik Brahma—de Grote Brahma, de onoverwonnen Overwinnaar, de Alziende, de Heerser. Zesendertig keer werd ik Sakka, de Heer van de Goden. Vele honderden jaren was ik een Wereldheerser, ⁵³ een rechtvaardige Dhamma-koning, de Overwinnaar

⁴⁹ 'mapunnabhaya' (P.) → ma+punna+bhaya: punna = verdiensten, hier in de betekenis van een kammische heilzame handeling; bhaya = vrees, angst.

⁵⁰ 'metta' (P.): liefdevolle vriendelijkheid—de eerste van de brahmaviharas.

⁵¹ 'inkrimping en uitdijing': vergaan en ontstaan van de werelden.

⁵² Abhassara Brahma-wereld: een metafoor uit de boeddhistische kosmologie: Bij de vernietiging van een wereldsysteem [de 'inkrimping'] worden de nog bestaande wezens wedergeboren in de Abhassara Brahma-wereld, die niet door de totale destructie vernietigd is. De Abhassara Brahma-wereld—de Hemel van de Stralenden—verwijst naar de 6de Brahma-hemel (beginnend van de basis) van de boeddhistische kosmologie (cfr. Abhidhamma).

⁵³ 'Wereldheerser' — vert. van 'cakkavatti' (P); Chakravartin (Skr.): het is een oude Indiase term die verwijst naar een ideale, ethische, universele heerser. De eerste vermeldingen van het begrip 'cakkavatti' dateren uit de tijd van het Maurya-rijk (322-185 v.Chr.). Ze verwijzen specifiek naar keizer Ashoka. Het begrip wordt verder niet gebruikt voor een andere historische figuur, maar wel in overdrachtelijke zin. In het boeddhisme werd de cakkavatti beschouwd als de seculiere tegenhanger van een Boeddha.

van de Vier Windstreken, die stabiliteit liet heersen over zijn koninkrijk en begiftigd was met de Zeven Wonderbaarlijke Schatten.
⁵⁴ En dan spreken we nog niet over al de keren dat ik koning was van klein land.

Monniken, zo dacht ik bij mezelf: 'Welke van mijn daden zorgen ervoor dat ik een goed resultaat behaal, dat ik succesvol ben, dat ik over zulke macht beschik?'

En dan dacht ik: 'Dit is het resultaat van drie soorten daden, het resultaat van drie soorten handelingen, namelijk van geven, van zelfbeheersing en van liefdevolle vriendelijkheid.'⁵

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende::

• Wie voor zichzelf langdurig geluk verlangt
Moet verdienstelijke daden ontwikkelen:
Hij moet vrijgevig zijn; een evenwichtig leven leiden
En liefdevolle vriendelijkheid⁵⁵ cultiveren.

Door het cultiveren van deze drie eigenschappen,
Zullen zijn daden geluk brengen.
De wijze persoon [die dit doet]
Zal gelukzalig wedergeboren worden
In een gelukkige wereld zonder zorgen. •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁵⁴ 'de Zeven Wonderbaarlijke Schatten': een verwijzing naar het Wonderwiel, de Wonderolifant, het Wonderpaard, het Wonderjuweel, de Wondervrouw, de Wonderhofmeier en de Wonderraadgever.

⁵⁵ 'liefdevolle vriendelijkheid' → vert. van metta.

1.3.3. TWEE DOELEN (23)

(*Ubhayattha* ⁵⁶ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, door het ontwikkelen en cultiveren van één eigenschap, kan men twee doelen realiseren: welzijn in dit leven en welzijn in het volgende.*

Welk is die ene eigenschap ?

Deze eigenschap behelst ijverig zijn in het ontwikkelen van heilzame daden.

Monniken, dit is de ene eigenschap die, wanneer ze ontwikkeld en gecultiveerd wordt, leidt tot de realisatie van twee doelen, namelijk: tot welzijn in dit leven en tot welzijn in het volgende. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Wijze looft het stellen van verdienstelijke daden.*

Wie wijs is en ijverig bereikt immers twee doelen:

Geluk in dit leven en

Geluk in het volgende.

Wie beide soorten geluk bereikt

Wordt een Wijze genoemd. •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁵⁶ 'ubhayatha' (P): twee manieren, twee doeleinden.

1.3.4. EEN STAPEL BEENDEREN (24)

(*Atthipunja*⁵⁷ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer iemand de beenderen van al de skeletten van één enkele persoon, die gedurende één eon in samsara*⁵⁸ *rond-dwaalt, zou verzamelen en deze verzameling niet zou vergaan, dan zou er een stapel beenderen ontstaan die groter is dan de berg Vepulla.*⁵⁹ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Indien de beenderen van één enkele persoon
Gedurende één eon zouden verzameld worden,
Zou een stapel ontstaan van een berg groot
—Zo zei de Grote Wijze.*⁶⁰

*Hij verklaarde dat de stapel
Zo hoog als de Vepulla-berg zou zijn—
De berg, gelegen ten noorden van de Gierenpiek,
In het Arendsnest van Magadha.*⁶¹

*Maar wanneer iemand met perfect inzicht
De Vier Edele Waarheden ziet zoals ze zijn:*⁶²
*—Het lijden,
De oorzaak van het lijden,*

⁵⁷ 'atthipunja' (P.) → atthi+punja: atthi = een been; punja = een hoop, een massa, een stapel.

⁵⁸ 'samsara' (P.): de kringloop van wedergeboorten.

⁵⁹ Vepulla (P.) is de hoogste van de vijf bergen die Rajagaha omringen.

⁶⁰ 'de Grote Wijze': een epitheton voor de Boeddha.

⁶¹ 'arendsnest van Magadha', is een omschrijving van de hoofdstad van Magadha, Rajagaha, omwille van de uiterst strategische ligging van de stad die omgeven is door vijf bergen.

⁶² 'zoals ze zijn' → vert. van yatha bhuta.

*De beëindiging van het lijden,
En het pad dat leidt tot de beëindiging ervan—*

*Dan zal hij nog ten hoogste zeven maal⁶³
De kringloop van samsara doorlopen.
Door de vernietiging van alle ketens
Maakt hij een einde aan het lijden. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁶³ 'ten hoogste zeven maal': de reden waarom de yogi die stroombetreder geworden is, nog slechts 'ten hoogste zeven maal' samsara moet doorlopen is de volgende: elk van de vier niveaus van Verlichting bestaat uit twee delen (het 'paar') namelijk: de weg (P. magga) en de vrucht/het resultaat (P. phala). Er zijn dus vier paren en acht op zichzelf staande 'toestanden': A1: de ariya die het pad realiseert van de stroombetreder (P. sotapatti-magga); A2: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de stroombetreder (P. sotapatti-phala); A3: de ariya die het pad realiseert van de eenmaal-terugkeerder (P. sakadagami-magga); A4: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de eenmaal-terugkeerder (P. sakadagami-phala); A5: de ariya die het pad realiseert van de niet-terugkeerder (P. anagami-magga); A6: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de niet-terugkeerder (P. anagami-phala); A7: de ariya die het pad realiseert van de arahant (P. arahatta-magga); A8: de ariya die de vrucht/het resultaat van de arahant realiseert (P. arahatta-phala). De ariya die het pad gerealiseerd heeft van de stroombetreder (A1), moet dus ten hoogste zeven 'stappen' maken om het niveau van arahant te bereiken (A8).

1.3.5. BEWUST LIEGEN (25) (Sampajana Musavada ⁶⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik zeg u dat een persoon, die één norm overtreedt, tot alle slechte dingen in staat is.*

Welk is die éne norm ?

Die norm is de volgende, monniken: opzettelijk een leugen vertellen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Er bestaat geen enkel kwaad
Dat niet kan worden gedaan
Door iemand die opzettelijk liegt.
Wie opzettelijk liegt
Is tot alle slechte dingen in staat. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁶⁴ 'sampajana musavada' (P): sampajana = weloverwogen, hier in de betekenis van 'bewust'; musavada = liegen, onwaarheid vertellen.

1.3.6. OVERVLOEDIG GEVEN (26)

(*Danasamvibhaga* ⁶⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, indien de wezens het resultaat van geven en delen zouden kennen zoals ik het ken, dan zouden zij niet eten vooraleer iets gegeven te hebben.*

Dan zou de smet van bezitterigheid hun geest niet in beslag houden. Zelfs indien het ging om het stukje, hun laatste hap voedsel, zouden zij niet eten, zonder ervan gedeeld te hebben wanneer er gegadigden voor zouden zijn.

Maar monniken, vermits de wezens het resultaat van geven en delen niet kennen zoals ik dat ken, eten zij zonder te geven en de smet van bezitterigheid blijft wortel schieten in hun geest. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Indien de wezens de vruchten zouden kennen,
Het resultaat van het geven en delen
Met een blijde geest,
Ontdaan van de smet van bezitterigheid
—Zo zei de Grote Wijze—
Dan zouden ze overvloedig geven aan de edelen, ⁶⁶
Die ervoor zorgen dat wat gegeven wordt
Vruchten draagt.*

*Zij die veel voedsel gegeven hebben
Aan hen die het waard zijn om aan te offeren,
Zullen naar de hemel gaan
Wanneer ze de menselijke vorm verlaten.*

*In de hemel verheugen zij zich
En genieten daar van de onbaatzuchtige ervaring*

⁶⁵ 'danasamvibhaga' (P.) → dana+sam+vibhaga: dana = geven; sam = veel, overvloedig; vibhaga = uitdelen.

⁶⁶ 'edelen': hier in de betekenis van de monniken.

*Die het overvloedig geven en delen
Met anderen met zich brengt. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

1.3.7. DE ONTWIKKELING VAN METTA (27)

(*Mettacetovimutti* ⁶⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, alle soorten van verdienstelijk handelen voor toekomstig geluk maken niet eens één zestiende deel uit van wat de bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid*⁶⁸ voortbrengt. Zulke bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid overtreft al deze verdienstelijke daden: ze straalt, glimt en glinstert.

Net zoals het schijnsel van alle sterren niet eens één zestiende deel uitmaakt van het schijnsel van de maan; en net zoals het schijnsel van de maan het schijnsel van de sterren overtreft en straalt, glimt en glinstert, zo maken alle soorten van verdienstelijk handelen voor toekomstig geluk nog geen zestiende deel uit van wat de bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid voortbrengt. De bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid overtreft al deze verdienstelijke daden: ze straalt, glimt en glinstert.

Net zoals de zon wanneer ze de hemel bestijgt—in de laatste maand van het regenseizoen, in de herfst, wanneer de hemel klaar is en zonder wolken—de duisternis verdrijft en straalt, glimt en schittert, zo ook maken alle soorten van verdienstelijk handelen voor toekomstig geluk niet eens één zestiende deel uit van wat de bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid voortbrengt. De bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid overtreft al deze verdienstelijke daden: ze straalt, glimt en glinstert.

Net zoals in het laatste deel van de nacht, vlak voor zonsopgang, de Morgenster straalt, glimt en glinstert, zo ook maken alle soorten van verdienstelijk handelen voor toekomstig geluk niet eens één zestiende deel uit van wat de bevrijding met een hart van liefdevolle vriendelijkheid voortbrengt. De bevrijding met een hart

⁶⁷ 'Mettacetovimutti (P) → metta+ceto+vimutti: meta = liefdevolle vriendelijkheid; ceto → citta = geest, hier in de betekenis van 'met het 'hart'; vimutti = bevrijding.

⁶⁸ Thanissaro, Bhikkhu, (2009), *Head & Heart Together*, Tricycle Magazine, Summer 2009 — 'Bedenk dat je iemand niet leuk moet vinden of bewonderen om compassie voor die persoon te voelen. Het enige wat je hoeft te doen is wensen dat die persoon gelukkig is. Hoe meer je deze houding kunt ontwikkelen tegenover mensen waarvan je weet dat ze zich misdragen hebben, hoe meer je in staat zult zijn om je intenties in elke situatie te vertrouwen'.

van liefdevolle vriendelijkheid overtreft al deze verdienstelijke daden: ze straalt, glimt en glinstert. ॥

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• Wie aandachtig de onmetelijke
Liefdevolle vriendelijkheid ontwikkelt,
Ziet de vernietiging van de mentale vergiften. ⁶⁹
—De ketens in zijn geest slijten weg.

Wie liefdevolle vriendelijkheid grenzenloos
Uitspreid, zonder een haatdragende geest,
Al was het maar voor één wezen,
Wordt een ervaren Dhamma-beoefenaar:
Zonder te spreken over de kracht van de
Geaccumuleerde verdienste die de
Edele ⁷⁰ verwerft die met een
Meedogende geest naar alle wezens kijkt.

Goedmenende koningen die de aarde
—Bevolkt met ontelbare wezens—
Veroverd hebben gingen offerend rond:
Zij brachten het 'paardenoffer', het 'mensenofer',
'water-riten' en 'soma-riten'.

Maar deze offergaven maken niet eens
Een zestiende deel uit van een goed ontwikkelde
Geest van liefdevolle vriendelijkheid,
Net zomin als de hele sterrenhemel
Niet eens één zestiende deel uitmaakt
Van het schijnsel van de maan.

Wie niet doodt
Of anderen tot doden aanzet.
Wie niet vernietigt
Of anderen tot vernietigen aanzet,
Ontplooit liefdevolle vriendelijkheid
Voor alle wezens.
Hij draagt geen haat tegen iemand
Of tegen iets. ॥

⁶⁹ 'mentale vergiften': (P.) kilesas. Het zijn onwetendheid, verlangen en haat/boosheid.

⁷⁰ 'edele' → vert. van ariya

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2. DUKANIPATA

2.1. PATHAMA VAGGA (1ste Vagga)

2.1.1. DE EERSTE MONNIK (28) (*Pathamabhikkhu* ⁷¹ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer een bhikkhu onderhevig is aan twee eigenschappen, dan is zijn leven leedvol, dan ervaart hij moeilijkheden, tegenspoed en wanhoop. En bij het uiteenvallen van het lichaam, na zijn dood, mag hij een ellendig bestaansrijk verwachten.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Het onbewaakt laten van de zintuigpoorten ⁷² en mateloos zijn in het eten. ⁷³

Monniken, wanneer een bhikkhu onderhevig is aan deze twee eigenschappen, dan is zijn leven leedvol, en dan ervaart hij moeilijkheden, tegenspoed en wanhoop. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer een bhikkhu deze poorten
Onbewaakt houdt: het oog, het oor, de neus
De tong, het lichaam en de gedachten.*

*Wanneer hij mateloos is in eten
En teugelloos met zijn zintuigen,
Zal zijn leven, lichamelijk en mentaal,
leedvol zijn.
Gekweld door zijn lichaam*

⁷¹ 'pathamabhikkhu' (P) → pathama+bhikkhu: pathama = de eerste; bhikkhu = monnik.

⁷² 'zintuigpoorten': (P. *salayatanas*). De zes zintuigen worden beschouwd als 'poorten' waarlangs zowel zintuiglijke objecten als onheilzame gemoedstoestanden de geest binnenkomen. Enkel door permanente aandacht kunnen zij bewaakt worden.

⁷³ 'mateloos in het eten': letterlijk: 'de maat niet kennen van voedsel'.

*Gekweld door zijn geest,
Zal hij dag en nacht
Lijden ondergaan.*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.1.2. DE TWEEDE MONNIK (29)

(Dutiyabhikkhu ⁷⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer een bhikkhu met twee eigenschappen bedeeld is, dan is zijn leven gelukkig, dan ervaart hij geen moeilijkheden, geen tegenspoed en geen wanhoop. En bij het uiteenvallen van het lichaam, na zijn dood, mag hij een goed bestaansrijk verwachten.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Het bewaken van de zintuigpoorten en matig zijn met eten.

Monniken, wanneer een bhikkhu bedeeld is met deze twee eigenschappen, dan is zijn leven gelukkig, dan ervaart hij geen moeilijkheden, geen tegenspoed en geen wanhoop. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer een bhikkhu deze poorten
Bewaakt houdt: het oog, het oor, de neus
De tong, het lichaam en de gedachten.*

*Wanneer hij matig is in eten
En zijn zintuigen beteugelt,
Zal zijn leven, lichamenlijk en mentaal,
gelukkig zijn.*

*Niet gekweld door zijn lichaam
Niet gekweld door zijn geest,
Zal hij dag en nacht
Gelukkig zijn. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁷⁴ 'dutiyabhikkhu' (P.) → dutiya+bhikkhu: dutiya = de tweede; bhikkhu = monnik.

2.1.3. WAT WROEGING VEROORZAAKT (30)

(*Tapaniya* ⁷⁵ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn twee eigenschappen die wroeging veroorzaken.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Veronderstel, Monniken, iemand die het goede niet heeft gedaan, die niet gedaan heeft wat heilzaam is, die niet gedaan heeft wat bevorderlijk is. ⁷⁶

Veronderstel verder iemand die slecht gehandeld heeft, die gevoelloos geweest is en slechte daden heeft gepleegd.

Zulk iemand heeft wroeging.

Hij heeft wroeging wanneer hij bedenkt: 'ik heb niet goed gehandeld' en hij heeft wroeging wanneer hij bedenkt: 'ik heb slecht gehandeld.

Dit zijn, Monniken, de twee eigenschappen die wroeging veroorzaken. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie zich misdraagt in gedachten,
Wie zich misdraagt in woorden,
Wie zich misdraagt in daden,
Of zich op welk andere manier ook misdraagt.*

*Wie geen heilzame daden stelt,
Wie onheilzame dingen pleegt,*

⁷⁵ 'tapaniya' (P) → spijt, wroeging, berouw.

⁷⁶ 'bevorderlijk' → vert. van 'akatabhiruttana' → akata+bhiruttana: akata = onaange-naam; bhiruttana = toevlucht voor de angstigen. De Commentaren geven volgende verklaring: hij heeft niet gedaan wat nodig was voor zijn eigen bescherming;

*Zulke dwaas zal
—Bij het uiteenvallen van het lichaam—
Wedergeboren worden in het Hellenrijk. १*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.1.4. WAT GEEN WROEGING VEROORZAAKT (31)

(*Atapaniya* ⁷⁷ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn twee eigenschappen die geen wroeging veroorzaken.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Veronderstel, Monniken, iemand die steeds het goede heeft gedaan, die gedaan heeft wat heilzaam is.

Veronderstel verder iemand die nooit slecht gehandeld heeft, nooit gevoelloos is geweest is, nooit slechte daden heeft gepleegd.

Zulk iemand heeft geen wroeging.

Hij heeft geen wroeging wanneer hij bedenkt: 'ik heb goed gehandeld' en hij heeft geen wroeging wanneer hij bedenkt: 'ik heb geen slechte daden gepleegd.

Dit zijn, Monniken, de twee eigenschappen die geen wroeging veroorzaken. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie zich niet misdraagt in gedachten,
Wie zich niet misdraagt in woorden,
Wie zich niet misdraagt in daden,
Of zich op welk andere manier ook niet misdraagt.*

*Wie geen onheilzame daden pleegt,
Wie heilzame daden stelt,
Zulke wijze man zal
—Bij het uiteenvallen van het lichaam—
Wedergeboren worden in het Hemelrijk. •*

⁷⁷ 'atapaniya' (P.) → zonder spijt, zonder wroeging, zonder berouw.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.1.5. SLECHT ETHISCH GEDRAG (32)

(*Papakasila* ⁷⁸ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie beladen is met twee eigenschappen, wordt wedergeboren in het Hellenrijk en krijgt alzo onmiddellijk zijn welverdiende loon.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Slecht gedrag ⁷⁹ *en onjuiste inzichten.* ⁸⁰

Wie beladen is met deze twee eigenschappen, Monniken, wordt wedergeboren in het Hellenrijk en verkrijgt alzo onmiddellijk zijn welverdiende loon. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Indien iemand beladen is
Met deze twee eigenschappen
—Slecht gedrag en onjuiste inzichten—
Wordt hij, bij het uiteenvallen van het lichaam,
Wedergeboren in het Hellenrijk.* •

Ook dit is de betekenis van wat de *Verhevene* gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁷⁸ 'papakasila' (P.) → papaka+sila: papaka = slecht, zondig, gemeen; sila = moraliteit, ethiek. 'Papakasila' = immoreel gedrag; ongecontroleerd gedrag dat als 'onheilzaam' wordt beschouwd.

⁷⁹ 'slecht gedrag' → vert. van 'papakasila'. Zie vorige voetnoot.

⁸⁰ 'onjuiste inzichten': kunnen alle soorten vormen aannemen. Voorbeeld: denken dat handelingen (P. kamma) geen resultaten (P. vipaka) voortbrengen.

Voor meer details omtrent onjuiste visies, zie het schitterende boek van: Fuller, Paul, (2005), *The Notion of Ditthi in Theravada Buddhism. The point of view.*

2.1.6. GOED ETHISCH GEDRAG (33)

(*Bhaddakakasila*⁸¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie bedeed is met twee eigenschappen, wordt wedergeboren in het Hemelrijk en krijgt also onmiddellijk zijn welverdiende loon.*

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Goed gedrag en juiste inzichten.

Wie bedeed is met deze twee eigenschappen, Monniken, wordt wedergeboren in het Hemelrijk en verkrijgt also onmiddellijk zijn welverdiende loon. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Indien iemand bedeed is
Met deze twee eigenschappen
—Goed gedrag en juiste inzichten—
Wordt hij, bij het uiteenvallen van het lichaam,
Wedergeboren in het Hemelrijk. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁸¹ 'bhaddakasila' (P.) → bhaddaka+sila: bhaddaka = goed, heilzaam; sila = moraliteit, ethiek.

2.1.7. ZONDER GLANS (34)

(*Anatapi* ⁸² *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een bhikkhu die niet ijverig is en niet gewetensvol, ⁸³ is niet bekwaam om tot Ontwaken te komen; hij is niet bekwaam om ultieme bevrijding te bereiken; hij is niet bekwaam om Nibbana te realiseren.*

Een bhikkhu daarentegen die ijverig is en gewetensvol, is bekwaam om tot Ontwaken te komen; hij is bekwaam om ultieme bevrijding te bereiken; hij is bekwaam om Nibbana te realiseren. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een bhikkhu die niet ijverig is,
Niet gewetensvol is,
Die sloom is en vol van 'traagheid van geest' ⁸⁴
Schaamteloos en respectloos—
Zulke monnik is onbekwaam
Om Nibbana te bereiken.*

*Maar een bhikkhu die aandachtig is,
Intelligent, meditatief, ijverig,
En gewetensvol,
Zal Nibbana bereiken
Door de vernietiging van de ketens
Van geboorte en dood.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁸² 'anatapi' (P.) → ana+tapi: ana = geen, zonder, niets; tapi → tapati = zonder glans.

⁸³ 'niet gewetensvol is': een andere vertaling is ook mogelijk: 'die geen angst heeft om iets verkeerd te doen'.

⁸⁴ 'die sloom is en vol van 'traagheid van geest' → vert. van 'thina middha', de derde van de Vijf Hindernissen (P. panca nivarana).

2.1.8. BEDROG/MISLEIDING I (35)

(*Pathamajanakuhana* ⁸⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, het heilige leven wordt niet geleid met de bedoeling om mensen te misleiden; met de bedoeling om mensen te bedriegen; met de bedoeling er geld uit te kloppen; noch voor eer en roem; noch met de gedachte 'ik wil dat de mensen mij op deze manier kennen en roemen'.*

Dit heilige leven wordt geleid met het oog op zelfbeheersing; met het oog op loslaten. ⁸⁶ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Bhagavat onderwees een heilig leven
—Een leven dat leidt tot nibbana—
Dat niet gevestigd is op traditie
Of op 'van horen zeggen', ⁸⁷
Maar dat gebaseerd is op zelfbeheersing en loslaten.*

*Dit is de Weg die gevolgd door de Wijzen.
Wie dit Pad nauwkeurig volgt
Zoals de Boeddha het geleerd heeft,
Maakt een einde aan zijn ellende.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁸⁵ 'pathamajanakuhana' (P) → pathama+jana+kuhana: pathama = eerst, eerste; jana = man; kuhana = bedrog, bedriegerij, misleiding, fraude.

⁸⁶ Zelfbeheersing door moreel gedrag (P. sila); het opgeven van onheilzame gemoedstoestanden door mindfulness en het vernietigen van de mentale vergiften door (vipassana) meditatie en wijsheid (P. panna).

⁸⁷ 'Niet gebaseerd op traditie of op 'van horen zeggen' → vert. van 'anitiha' = 'van horen zeggen' ↔ zelfkennis door direct experiëntieel ervaren. Anitiha was de traditionele manier van het doorgeven van Vedische kennis door de brahmanen. De Boeddha predikte de Dhamma vanuit de eigen directe ervaring van zijn Zelfrealisatie.

2.1.9. BEDROG/MISLEIDING II (36)

(Dutijanakuhana ⁸⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, het heilige leven wordt niet geleid met de bedoeling om mensen te misleiden, met de bedoeling om mensen te bedriegen, met de bedoeling er geld uit te kloppen, noch voor eer en roem, noch met de gedachte 'ik wil dat de mensen mij op deze manier kennen en roemen'.*

Dit heilige leven wordt geleid met het oog op de realisatie van direct inzicht ⁸⁹ en voor het bereiken van volledig, helder begrip. •
90

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Bhagavat onderwees een heilig leven
—Een leven dat leidt tot nibbana—
Dat niet gevestigd is op traditie
Of op 'van horen zeggen',
Maar dat gebaseerd is op direct inzicht en helder begrip.*

*Dit is de Weg die gevolgd door de Wijzen.
Wie dit Pad nauwkeurig volgt
Zoals de Boeddha het geleerd heeft,
Maakt een einde aan zijn ellende. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁸⁸ 'dutijanakuhana' (P.) → duti+jana+kuhana: duti = tweede; jana = man; kuhana = bedrog, bedriegerij, misleiding, fraude.

⁸⁹ 'direct inzicht' → vert. van 'abhinna' (P.) = directe kennis = experiëntiele ervaring = het begrijpen van de verschijnselen in de superieure modus, met als basis de tilakkhana, wat leidt tot het opgeven van elke hechting. Het is dat 'speciale' bevrijdende inzicht 'that cuts through and extinguishes mental afflictions' — Sayadaw U Pandita, *The State Of Mind Called Beautiful* p. 1

⁹⁰ 'volledig, helder begrip' → vert. van 'parinna' (P.) = het forensisch onderzoek op basis van de drie karakteristieken (P. tilakkhana) van alle geconditioneerde fenomenen: vergankelijkheid (P. anicca); onbevredigdheid (P. dukkha) en zelfloosheid (P. anatta).

2.1.10. VREUGDEVOL LEVEN (37)

(Somanassa ⁹¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een bhikkhu die bedeed is met twee eigenschappen, leeft gelukkig en vreugdevol en voelt zich aangespoord om de mentale vergiften te vernietigen.* ⁹²

Welke zijn deze twee eigenschappen ?

Aangespoord zijn door een gevoel van urgentie (wanneer urgentie vereist is), En, op deze manier aangespoord, streven naar de realisatie van Nibbana.

Monniken, een bhikkhu die bedeed is met deze twee eigenschappen, leeft gelukkig en vreugdevol en voelt zich aangespoord om de mentale vergiften te vernietigen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De verstandige en ijverige monnik
onderzoekt de ware aard van het bestaan.
Zulke monnik wordt aangespoord
Door een gevoel van urgentie
(Wanneer urgentie vereist is).*

*Op deze manier
—Door ijverig te zijn en vredevol—
Brengt hij zijn geest tot rust
En vernietigt zo het lijden.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁹¹ 'somanassa' (P) = zich mentaal prettig voelen; vreugdevol leven.

⁹² Het gevoel van urgentie geeft de yogi een grondige reden om de beoefening aan te vatten.

2.2. DUTIYA VAGGA

(2de Vagga)

2.2.1. TWEE GEDACHTEN (38)

(Vitakka ⁹³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, twee gedachten rijzen dikwijls op bij de Tathagata—de Arahant, de Volkomen Ontwaakte: de gedachte van vredelievendheid (voor de wezens) en de gedachte van afzondering.*

Monniken, de Tathagata verheugt zich in en houdt van vredelievendheid. Volgende gedachte komt bij hem dikwijls op: 'Door me op deze manier te gedragen kwets ik geen enkel wezen—ontwaakt of niet-ontwaakt'.⁹⁴

Monniken, de Tathagata verheugt zich in en houdt van afzondering. Volgende gedachte komt bij hem dikwijls op: 'Ik heb afstand genomen van alles wat onheilzaam was'.

Daarom, Monniken, moeten ook jullie zich verheugen in en houden van vredelievendheid. Wanneer jullie, Monniken, zich verheugen in en houden van vredelievendheid, dan zal volgende gedachte dikwijls bij jullie opkomen: 'Door ons op deze manier te gedragen kwetsen wij geen enkel wezen—ontwaakt of niet-ontwaakt'.

Monniken, jullie moeten zich ook verheugen in en houden van afzondering. Wanneer jullie, Monniken, zich verheugen in en houden van afzondering, dan zal volgende gedachte dikwijls bij jullie opkomen: 'Wat is onheilzaam ? Wat is nog niet vernietigd (van de mentale vergiften) ? Wat hebben we vernietigd (van de mentale vergiften) ?' •

⁹³ 'vitakka' (P.) = de eerste jhananga. Het is het richten van de geest op één bepaald meditatie-object; het is het 'ankeren' van de aandacht op een meditatie-object, bvb. op de ademhaling.

⁹⁴ 'ontwaakt of niet ontwaakt' → vert. van 'tasam va thavaram va' → letterlijk: 'beweeglijk of onbeweeglijk'. Volgens de Commentaren is dit een metafoor voor (a) zij die verlangen (= beweeglijk = de gewone wezens) en (b) zij die geen verlangen meer hebben (= onbeweeglijk = de arahants).

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• Twee gedachten houden de geest van
De Tathagata, de Volkomen Ontwaakte
—Hij die volbracht heeft wat elk
Begripsvermogen voorbij gaat—⁹⁵
In beslag:
*Vredelievendheid voor de wezens is de eerste gedachte;
Afzondering de tweede gedachte.*

*De Grote Wijze, de Boeddha,
Die de duisternis van onwetendheid verdreef,
Die de stroom overstak en de Andere Oever bereikte,
Die meesterschap verwierf over zijn geest,
Die het hoogste doel verwierf,
Zichzelf bevrijdde van alle mentale vergiften—
Doordat hij alle begeerte vernietigd heeft
Draagt Hij zijn laatste lichaam.
Doordat Hij Mara verslagen heeft
Is Hij voorbij de dood gegaan.*

*Zoals iemand die op een bergtop staat
Van alle kanten het volk beneden ziet,
Zo ziet de Wijze Grote Ziener,
Die het Dhamma-paleis beklommen heeft
De volkeren van de hele wereld.
Zo ziet de Wijze Grote Ziener
Hoe de mensheid,
Overweldigd door geboorte en dood
Verdrinkt in haar ellende. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁹⁵ 'Die volbracht wat voorbij elk uithoudingsvermogen gaat': de Commentaren wijzen erop dat de Boeddha zowel de last van zijn Ontwaken als van zijn Mededogen droeg, een taak die niemand anders dan een grote Bodhisatta kan dragen. Verder overwon hij Mara, die niemand anders kon overwinnen. Tenslotte volbracht hij de taken van een Boeddha, wat niemand anders kan volbrengen.

2.2.2. PREDIKING (39)

(Desana ⁹⁶ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, de Tathagata, de Arahant, de Volledig verlichte Boeddha vermeldt zijn twee soorten Dhamma-instructies.*

Welke zijn deze twee soorten Dhamma-instructies ?

De eerste Dhamma-instructie luidt als volgt: 'Zie het slechte als slecht'.

De tweede Dhamma-instructie: 'Van zodra je het slechte als slecht hebt gezien, moet je je van het slechte afkeren, moet je het verlangen naar het slechte opgeven, moet je je ervan bevrijden.

Dit zijn de twee Dhamma-instructies die de Tathagata, de Arahant, de Volledig verlichte Boeddha vermeldt. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Tathagata, de Boeddha,
Die mededogend is voor alle wezens,
Leert dat er twee soorten Dhamma-instructies zijn:
Zie het slechte als slecht.
En wanneer je het slechte als slecht gezien hebt,
Moet je het verlangen naar het slechte opgeven.
Met een niet-verlangende geest
Maak je een einde aan je ellende. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁹⁶ 'desana' (P): voordracht, leerstelling, prediking.

2.2.3. HET JUISTE WETEN (40)

(Vijja ⁹⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, onwetendheid—het niet begrijpen van de Vier Edele Waarheden—gaat vooraf aan en leidt tot onheilzame geestestoestanden. Hieruit volgen schaamteloosheid en gewetenloosheid.*

Monniken, weten—het begrijpen van de Vier Edele Waarheden—gaat vooraf aan en leidt tot heilzame geestestoestanden. Hieruit volgen schaamte en angst voor onheilzame toestanden. ⁹⁸ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

*Welke slechte bestemmingen er ook zijn,
In dit leven of later,
Ze zijn allen in onwetendheid geworteld
En gebouwd op verlangen en begeerte.*

*Doordat iemand met slechte verlangens
Schaamteloos en respectloos is,
Vloeit hieruit kwaad voort—
Zo iemand stort zichzelf in het verderf.*

*Door verlangen en begeerte uit te bannen
Tesamen met onwetendheid,
Rijst bij een bhikkhu het juiste weten op—
Zo verlaat hij alle slechte bestemmingen.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

⁹⁷ 'vijja' (P.) = weten.

⁹⁸ 'schaamte en angst voor onheilzame toestanden' → 'schaamte' → vert. van 'hiri': schaamte = de stem van het geweten; 'angst' → vert. van 'ottappa' = angst voor de pijnlijke gevolgen voor slechte daden. Het is ook de schrik voor blaam en berisping door anderen. Schaamte en angst vormen de basis van moraliteit.

2.2.4. VERSTOKEN VAN WIJSHEID (41)

(Pannaparihani ⁹⁹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wezens die verstoken zijn van edel inzicht zijn van alles beroofd. Ze leven onbehaaglijk: ze zijn gekweld, in moeilijkheden en ellende. Wanneer hun lichaam uit elkaar valt bij de dood, staat hen een slecht bestaansrijk te wachten.*

Monniken, de wezens echter die beschikken over edel inzicht zijn niet beroofd. Ze leven comfortabel: ze worden niet gekweld, bevinden zich niet in moeilijkheden, noch in ellende. Wanneer hun lichaam uit elkaar valt bij de dood, staat hen een goed bestaansrijk te wachten. 9

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Bekijk de wereld met haar goden,
Verstoken van inzicht,
Gevestigd in het lichaam/geest-complex, ¹⁰⁰
Denkend dat dit de werkelijkheid is.*

*Wijsheid die tot doordringing ¹⁰¹ leidt
Is het meest ultieme van de wereld.
[Door deze penetratie] begrijpt men volledig ¹⁰²
Het einde van zowel geboorte als dood. ¹⁰³*

⁹⁹ 'pannaparihina' (P.) → panna+parihina: panna = wijsheid; parihina = verstoken zijn van. Pannaparihina = verstoken zijn van wijsheid.

¹⁰⁰ 'het lichaam/geest-complex' → vert. van namarupa. Dit is het 'geheel' van itivuttaka #7 (Sabbaparinna-Sutta). Volgens de Commentaren wordt hiermee de gehechtheid aan de khandhas bedoeld (P. upadana-khandha-pancaka).

¹⁰¹ 'doordringing: penetratie in de Vier Edele Waarheden.

¹⁰² 'begrijpt men volledig' → samma ditthi = helder begrip.

¹⁰³ 'het einde van zowel geboorte als dood': een verwijzing naar het Ongeborene, het Doodloze = Nibbana.

*Deze volledig ontwaakten—
Die altijd aandachtig zijn en vol inzicht
Hun laatste lichaam dragen—
Worden door goden en mensen benijd. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.2.5. DE HELDERE DHAMMA (42)

(Sukkadhamma ¹⁰⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn twee eigenschappen die de wereld beschermen.*

Welke twee eigenschappen ?

Schaamte en gewetensvolheid. ¹⁰⁵

Indien deze twee hoogstaande beginselen de wereld niet zouden beschermen, zou er geen onderscheid bestaan tussen een 'moeder' en 'moeders' zuster; tussen een 'vrouw van moeders broer' of de 'vrouw van de leraar', of voor 'vrouwen van eerbiedwaardige personen'.

De wereld zou in promiscuïteit vervallen, zoals bij de geiten, de schapen, de kippen, de varkens, de honden en de jakhalzen.

Maar zolang als deze twee eigenschappen de wereld beschermen, zal er respect zijn voor de 'moeder', en 'moeders' zuster; voor een 'vrouw van moeders broer' of voor de 'vrouw van de leraar', of voor 'vrouwen van eerbiedwaardige personen'. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Zij, bij wie geen schaamte, noch gewetensvolheid
Aangetroffen wordt,
Wijken af van het rechte pad
En keren terug naar geboorte en dood.*

*Maar bij wie schaamte en gewetensvolheid
Altijd aanwezig is
—Die vredevol het heilige leven volgen—
Vernietigen wedergeboorte.* •

¹⁰⁴ 'sukkadhamma (P.) → sukka+dhamma: sukka = goed, puur, schijnend; dhamma = Dhamma.

¹⁰⁵ Zie ook 2.2.3. Het Juiste Weten (Vijja Sutta) (itivuttaka # 40).

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.2.6. HET ONGEBORENE (43)

(Ajata ¹⁰⁶ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er is het ongeborene; het niet-tot-wording-gebrachte; het ongemaakte; het ongeconditioneerde.* ¹⁰⁷

Indien Monniken, het ongeborene; het niet-tot-wording-gebrachte; het ongemaakte; het ongeconditioneerde; niet zou bestaan, dan zou er [in deze wereld] ook geen uitweg bestaan voor het geborene; voor het tot-wording-gebrachte; voor het gemaakte; voor het geconditioneerde.

Maar, Monniken, doordat het ongeborene; het niet-tot-wording-gebrachte; het ongemaakte; het ongeconditioneerde bestaat, is er een uitweg voor het geborene; voor het tot-wording-gebrachte; voor het gemaakte; voor het geconditioneerde. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Het geborene, het tot-wording-gebrachte,
Het gemaakte, het geconditioneerde, het kortstondige,
Het voor bederf en dood voorbestemde,
Deze broeihaard van ziekten en bederf,
Voortgekomen uit voedsel en uit 'worden',* ¹⁰⁸
Is het niet waard om er vreugde in te scheppen.

*De uitweg hiervoor is de innerlijke vrede,
—Voorbij het denken, eeuwig,
Het Ongeborene, het niet-tot-wording gebrachte,
Het ongemaakte, het ongeconditioneerde,*

¹⁰⁶ 'ajata' (P.) : het ongeborene.

¹⁰⁷ 'het ongeborene, het niet-tot-wording-gebrachte, het ongemaakte, het ongeconditioneerde': het is een omschrijving van nibbana.

¹⁰⁸ 'Voortgekomen uit voedsel en uit 'worden'': het 'voedsel' dat hier bedoeld wordt is viervoudig: materieel voedsel tout court; contact; mentale wilsintentie en bewustzijn. Deze vier bestanddelen zijn essentieel voor het bestaan. Voor de Boeddha is het 'mentale voedsel' even belangrijk als het materiële voedsel. Het 'worden' is de vertaling voor netti (P.) = verlangen naar 'worden'.

*Vrij van verdriet en vrij van smet
Het einde van alle ellende—
Het stillen van het geconditioneerde. Geluk. १*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.2.7. NIBBANA (44) (Nibbanadhātu Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan twee sferen van nibbana.*

Welke zijn deze twee nibbana-sferen ?

Er bestaat een nibbana-sfeer mét een residu [aan 'worden'] en er bestaat een nibbana-sfeer zónder residu.

*Wat, Monniken is de nibbana-sfeer mét een residu ?*¹⁰⁹

Hierbij moeten jullie je een arahant voorstellen, wiens mentale vergiften¹¹⁰ vernietigd zijn, die het heilige leven voltooid heeft, die gedaan heeft wat gedaan moet worden, die zijn last heeft neergelegd, die het doel bereikt heeft, die de ketens van het bestaan vernietigd heeft en die zichzelf volledig bevrijd heeft door volkomen inzicht.

Zijn vijf zintuigpoorten blijven echter onaangetast, zodat hij nog steeds ervaart wat aangenaam is en wat onaangenaam is. Zo ondergaat hij geluk en leed.

*Dit, Monniken, is de uitdoving van verlangen, afkeer en onwetendheid wat men de nibbana-sfeer mét een residu noemt.*¹¹¹

Wat, Monniken is de nibbana-sfeer zónder residu ?

¹⁰⁹ Onder 'residu' wordt hier 'levensbrandstof' bedoeld.

¹¹⁰ 'mentale vergiften' → vert. van asava's. Men onderscheidt drie mentale vergiften: zinnelijkheid (P. kamasava → kama+ asava); verlangen naar bestaan (P. bhavasava → bhava+asava) en onwetendheid (P. avijjasava → avijja+asava). Asavas zijn een verdere onderverdeling van kilesas, dat een meer algemene term is voor 'mentale vergiften'.

¹¹¹ 'de nibbana-sfeer mét een residu': (P. sa-upadisesa-nibbanadhātu). Het bereiken van het arahantschap bestaat in de uitdoving van de mentale vergiften (P. kilesa-parinibbana)—verlangen, afkeer en onwetendheid—en gedurende de periode dat de arahant zijn leven voleindigt, wordt zijn bevrijding van de mentale vergiften de nibbana-sfeer mét residu genoemd. Het residu dat overblijft zijn énkél de vijf khandhas die blijven functioneren, zónder 'worden'.

Hierbij moeten jullie je een arahant voorstellen, wiens mentale vergiften vernietigd zijn, die het heilige leven voltooid heeft, die gedaan heeft wat gedaan moet worden, die zijn last heeft neergelegd, die het doel bereikt heeft, die de ketens van het bestaan vernietigd heeft en die zichzelf volledig bevrijd heeft door volkomen inzicht.

Bij hem worden alle ervaringen, waar hij niet meer naar verlangt of afkeer van heeft,¹¹² op het einde van dit leven [bij het uiteenvallen van de khandhas] uitgedoofd.¹¹³

Dit, Monniken, is de uitdoving van verlangen, afkeer en onwetendheid wat men de nibbana-sfeer zónder residu noemt.¹¹⁴

Dit monniken zijn de twee sferen van nibbana. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Deze twee nibbana-sferen werden
Door de Grote Ziener
—Die zelf over deze hoedanigheden beschikt—¹¹⁵
Als volgt verkondigd:*

*De ene nibbana-sfeer mét een residu aan 'worden'
Heeft betrekking op
[Het restant dat overblijft] in dit leven,
Waarin alles wat tot 'worden' leidt, vernietigd is.*

*De andere nibbana-sfeer zónder residu
Bezit geen residu meer naar de toekomst toe
—Alle mogelijkheden van 'worden'
Zijn volkomen beëindigd.*

¹¹² 'waar hij niet meer naar verlangt of afkeer van heeft': geen tanha (P) en geen upadana (P) meer.

¹¹³ 'uitgedoofd': in de tekst staat letterlijk dat ze 'koel' worden.

¹¹⁴ 'de nibbana-sfeer zónder residu': (P. anupadisesa-nibbanadha-tu). Vermits er geen verlangen noch afkeer meer bestaat bij het uiteenvallen van het lichaam van de arahant, wordt ook elk toekomstig 'worden' uitgeschakeld. Hieruit volgt de finale uitdoving van de aggregaten (P. khandha-parinibbana).

¹¹⁵ 'die zelf over deze hoedanigheden beschikt' → vert. van 'tadi' = letterlijk 'stabiel' of 'gelijkmoeidig'. Het is een term die refereert naar de hoedanigheid van de arahant, i.c. de Boeddha, die beschikt over een volkomen gelijkmoedigheid t.o.v. alle aangename en onaangename zintuiglijke ervaringen.

*[De arahant] die deze sfeer bereikt heeft
—en zijn geest bevrijd heeft
door de vernietiging van het 'worden'—
Bereikt de essentie van de Dhamma.
Zich verheugend in de vernietiging van alle verlangen
Heeft hij
— door deze hoedanigheid—¹¹⁶
Alle 'worden' achter zich gelaten. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹¹⁶ 'hoedanigheid' is hier opnieuw de vertaling van 'tadi', kwestie van de eenvormigheid (cfr. vorige voetnoot).

2.2.8. LEVEN IN AFZONDERING (45)

(*Patisallina* ¹¹⁷ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Leef vreugdevol in meditatieve afzondering; ¹¹⁸ geniet van meditatieve afzondering; verbindt jullie met het beoefenen van innerlijke mentale kalmte; veronachtzaam jullie meditatie niet; zorg ervoor dat inzicht aanwezig is; bezoek eenzame plaatsen.*

Wanneer jullie vreugdevol leven in meditatieve afzondering; genieten van meditatieve afzondering; jullie verbinden met het beoefenen van innerlijke mentale kalmte; jullie meditatie niet veronachtzamen; jullie ervoor zorgen dat inzicht ¹¹⁹ aanwezig is; jullie eenzame plaatsen bezoeken, dan mogen jullie één van deze twee resultaten ¹²⁰ verwachten: volkomen bevrijdend inzicht in dit leven óf wanneer er nog een rest van bezoedeling bestaat, de staat van niet-terugkeerder. ¹²¹ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Zij die vredig zijn,
Zij die veeleisend zijn,
Zij die aandachtig mediteren,*

¹¹⁷ 'patisallina' (P): Syn.: viveka = teruggetrokken leven, zichzelf terugtrekken, in afzondering gaan, mediteren.

¹¹⁸ 'afzondering' → vert. van *patisallina* = mentale afzondering, dat voortvloeit uit lichamelijke afzondering (P. *kayaviveka*).

Om het plaatje volledig te maken: Volgens de *Niddesa* neemt *viveka* 3 vormen aan: 1. lichamelijke afzondering (P. *kayaviveka*) = verblijven op plaatsen die vrij zijn van aantrekkelijke zintuiglijke objecten; 2. mentale afzondering (P. *citta-viveka*) = innerlijke afzondering van zintuiglijke dingen en 3. zich afzonderen van het substraat van 'worden' (P. *upadhi-viveka*).

¹¹⁹ 'inzicht' → vert. van '*vipassana*', i.c. de zevenvoudige contemplatie over: vergankelijkheid; onbevredigdheid; zelfloosheid; ontnuchtering; onthechting; beëindiging en bevrijding [door verzaking].

¹²⁰ resultaten → vert. van *phala* = vruchten.

¹²¹ 'de staat van niet-terugkeerder' → vert. van *anagami* (P), het derde stadium van het Ontwaken, waarbij de yogi zich bevrijd heeft van de eerste vijf ketens (P. *samyojanas*).

*Zien de verschijnselen met zuiver inzicht ¹²²
En begeren zintuiglijk plezier niet.*

*Deze vredevolle, naarstige Wijzen,
Die het gevaar van nalatigheid onderkennen,
Kunnen niet regresseren op het Pad ¹²³
En bevinden zich dichtbij Nibbana. ♀*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹²² Zij zien de tilakkhana van alle fenomenen: hun vergankelijkheid; hun onbevredigdheid en hun zelfloosheid.

¹²³ 'regresseren op het Pad ': terugvallen tot een lager stadium. De yogi die inzicht verworven heeft en 'stroombetreder' (P. sotapanna) geworden is, kan niet meer terugvallen tot een lager niveau.

2.2.9. DE VOORDELEN VAN DE TRAINING (46)

(Sikkhanisamsa ¹²⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, organiseer je leven op zulke manier dat je de voordelen van de training realiseert; dat je het hoogste inzicht bereikt; dat je bevrijding—de vrucht van aandacht—als de essentie van de leer beschouwt.*

Monniken, wanneer jullie je leven op zulke manier organiseren dat jullie de voordelen van de training realiseren; dat jullie het hoogste inzicht bereiken; dat jullie bevrijding—de vrucht van aandacht—als de essentie van de leer beschouwen, dan mogen jullie één van deze twee resultaten verwachten: volkomen bevrijdend inzicht in dit leven óf wanneer er nog een rest van bezoeiding bestaan, de staat van niet-terugkeerder. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie de training heeft voltooid
En niet meer kan regresseren op het Pad,
Wie het hoogste inzicht heeft verworven,
En het einde gezien heeft van geboorte—
Deze Wijze draagt zijn laatste lichaam.
Wanneer hij hoogmoed achter zich laat,
Gaat hij voorbij de dood.*

*Daarom moeten jullie zich verheugen in meditatie,
Zodat jullie, door je te concentreren met brandende ijver,
Het einde zien van Geboorte.
Monniken, overwin Mara en zijn leger ¹²⁵
En ga voorbij geboorte en dood. ¹²⁶ •*

¹²⁴ 'sikkhanisamsa' (P) → sikkhana+sam: sikkhana = training, studie; sam = goed, degelijk.

¹²⁵ 'leger': een metafoor voor 'mentale vergiften'.

¹²⁶ 'en ga voorbij geboorte en dood' = bereik nibbana.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

2.2.10. WAAKZAAMHEID (47)

(Jagariya ¹²⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een bhikkhu moet waakzaam zijn; hij moet aandachtig zijn, helder bewust, geconcentreerd, gelukkig en kalm en hij moet weten wanneer het moment aangebroken is om die dingen te cultiveren die heilzaam zijn.* ¹²⁸

Monniken, een bhikkhu die waakzaam is; die aandachtig is, helder bewust, geconcentreerd, gelukkig en kalm en weet wanneer het moment aangebroken is om die dingen te cultiveren die heilzaam zijn, mag één van deze twee resultaten verwachten: volkomen bevrijdend inzicht in dit leven óf wanneer er nog een rest van bezoeiding bestaan, de staat van niet-terugkeerder. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Jij die waakzaam bent, hoor toe !
En jij die slaapt, word wakker !
Waakzaamheid is beter dan slapen !
Wie waakzaam is hoeft niets te vrezen.*

*Wie waakzaam en aandachtig is,
Met helder begrip en geconcentreerd,
Vreugdevol en kalm in gedachten,
Zal de duisternis van onwetendheid vernietigen
Door de Dhamma op de juiste manier te onderzoeken—*

¹²⁷ 'jagariya' (P) = waakzaamheid, alertheid.

¹²⁸ In de Commentaren wordt verwezen naar het cultiveren van de bojjhanga—de zeven factoren van verlichting: aandacht (P. sati); forensisch, dissecerend onderzoek van alle fenomenen (P. dhammavicaya); ijver (P. viriya); vreugde (P. piti); kalmte (P. passada); concentratie (P. samadhi) en gelijkmoedigheid (P. upekkha). Vooral de combinatie van de eerste en de laatste factor zijn belangrijk. Dit is vipassana—de shortcut naar bevrijding.

Dit is: met éénpuntige aandacht ¹²⁹

*Wijd je daarom toe aan waakzaamheid !
Als een volijverige, toegewijde, meditatieve bhikkhu.*

*Wie de keten van geboorte en dood verbroken heeft,
Zal in dit leven
De onovertroffen Bevrijding bereiken. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹²⁹ 'met éénpuntige aandacht' → vert. van 'ekagatta'. Dit is de 5de jhananga. Deze fase brengt de geest van de yogi tot een complete, continue eenheid met zijn meditatie-object over een lange tijd. Dit leidt ertoe dat hij totaal gewaar wordt wat er op dat ogenblik is. Eenpuntigheid is opperste concentratie. De 4de jhana. Ekagatta is 'the eye of the tiger'.

2.2.11. DE VERDOEMDEN (48)

(*Apayika* ¹³⁰ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, deze twee soorten verdoemden zullen [bij de dood—na het uiteenvallen van het lichaam] naar het Hellenrijk gaan omdat ze hun [onheilzaam] gedrag niet opgegeven hebben.*

Welke twee soorten verdoemden ?

De ene soort verdoemden zijn diegenen die pretenderen het heilige leven te leiden, maar dit in werkelijkheid niet doen.

De andere soort verdoemden zijn diegenen die anderen—die het heilige leven wél in volkomen zuiverheid leven—valselyk beschuldigen van dit niet te doen.

Deze twee soorten verdoemden zullen [bij de dood—na het uiteenvallen van het lichaam] naar het Hellenrijk gaan omdat ze dit [onheilzaam] gedrag niet opgegeven hebben. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De valse beschuldiger gaat naar het Hellenrijk;
Evenals hij die, na iets gedaan te hebben,
Ontkent het gedaan te hebben.
Beide ondergaan door het kamma van hun slecht gedrag
—Bij de dood, na het uiteenvallen van het lichaam—
Hetzelfde lot.*

*Door hun slechte geaardheid en onbeheerst gedrag
Dragen vele bedriegers het oranje kleed.* ¹³¹

*Omwille van hun slechte daden
Worden deze boosdoeners wedergeboren in het Hellenrijk.*

¹³⁰ 'apayika' (P) = [na de dood] herboren worden in of verblijven in het Hellenrijk.

¹³¹ 'het oranje kleed dragen': een metafoor voor 'monnik'.

*Het ware beter indien ze een roodgloeiende
IJzeren bol zouden inslikken,¹³²
Dan dat ze—compleet immoreel en onbeheerst—
Verder de aalmoezen van het land zouden eten.¹³³ ●*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹³² 'een roodgloeiende ijzeren bol inslikken': een verwijzing naar een strafuitvoering in de tijd van de Boeddha.

¹³³ 'de aalmoezen van het land eten': door zich uit te geven voor een monnik, verminderen zij het beschikbare aalmoezenpakket van de bhikkhus die het heilige leven leiden.

2.2.12. TWIJFEL DOOR OPINIES (49)

(Ditthigata ¹³⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, achtervolgd door twee soorten opinies, gaan sommige goden en mensen zich inhouden óf zich te buiten gaan. Enkel wie inzicht heeft ziet.*

En hoe, Monniken, houden sommige goden en mensen zich in ?

Goden en mensen houden van 'worden'; verheugen zich in 'worden'; verzadigen zich aan 'worden'.

Wanneer aan hen de Dhamma wordt uitgelegd, die juist het tegenovergestelde leert—de beëindiging van 'worden' ¹³⁵—springt hun geest niet op van vreugde; hun geest begrijpt het niet; heeft er geen vertrouwen in, vestigt er zich niet in en staat er niet voor open. Daarom, Monniken, zeg ik dat zij zich inhouden. ¹³⁶

En hoe, Monniken, gaan sommige goden en mensen zich te buiten ?

Zij zijn verontrust; schamen zich en ontwikkelen afkeer voor dit 'worden'. Zij verheugen zich in [het idee] van 'niet-worden' en formuleren het als volgt: 'Bij de dood—bij het uiteenvallen van het lichaam—wordt het 'zelf' vernietigd en verder bestaat er niets meer. Dit is vredevol, dit is uitstekend. Dit is de werkelijkheid !' Daarom, Monniken, zeg ik dat zij zich te buiten gaan. ¹³⁷

Hoe, Monniken, kijken diegenen met inzicht hier tegenaan ?

¹³⁴ 'ditthigata' (P) = verkeerde opinies.

¹³⁵ 'de beëindiging van 'worden'' → vert. van 'bhavanirodha' → bhava+nirodha: bhava = worden; nirodha = de beëindiging.

¹³⁶ Diegenen die sterk gehecht zijn aan 'worden' na de dood, verlangen naar 'zijn' en neigen naar de eternalistische visie, waar hun 'ziel', na de dood, eeuwig verder leeft in één of andere vorm. Zij houden zich dus in voor nibbana, dat de vernietiging van 'worden' vooropstelt.

¹³⁷ Diegenen die niet gehecht zijn aan 'worden' na de dood, neigen naar de nihilistische visie, waar, na de dood niets overblijft en alles vernietigd wordt.

De bhikkhus met inzicht beschouwen datgene wat komen moet als datgene wat komen moet. Met dit standpunt, wenden zij zich af van het innemen van een standpunt. Zij kiezen voor ontnuchtering; voor het loslaten van datgene wat nog komen moet. Op deze manier, Monniken, kijken bhikkhus met inzicht hiertegen aan. ॥

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Door hetgeen komen moet
Te zien als wat komen moet,
Gaaf de bhikkhu voorbij
Aan datgene wat komen moet.
Zo bevrijdt hij zichzelf
—volkomen in overeenstemming met de werkelijkheid—
Door het verlangen naar 'worden' los te laten.*

*Wanneer een bhikkhu helder bewust
Datgene begrijpt wat komen moet,
Vrij van elk verlangen,
Zal hij bij de uitdoving van wat komen moet
Nooit meer een nieuw 'worden' ondergaan. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3. TIKANIPATA (Suttas met drie Onderwerpen)

3.1. PATHAMA VAGGA (1ste Vagga)

3.1.1. ONHEILZAME WORTELS (50) (Akusalamula¹³⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie onheilzame wortels.*

Welke zijn deze drie onheilzame wortels ?

De onheilzame wortels zijn verlangen; afkeer/haat en onwetendheid. Dit zijn de drie onheilzame wortels. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Verlangen, afkeer/haat en onwetendheid
Die oprijzen uit hemzelf,
Schaden een boosaardig persoon,
Zoals de vrucht van een bamboe¹³⁹
De boom vernietigt. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹³⁸ 'akusalamula' (P.) → akusala+mula: akusala = onheilzaam; mula = wortel. Akusalamula = de wortel van het onheilzame.

¹³⁹ 'bamboe' → vert. van 'tacasaram'. De bamboeplant sterft af nadat hij zaad geschooten heeft.

3.1.2. SFEREN (51) (Dhatu ¹⁴⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten sferen.*

Welke drie soorten sferen ?

De sfeer van de vormen; ¹⁴¹ de vormloze sfeer ¹⁴² en de sfeer van beëindiging. ¹⁴³ Dit zijn de drie soorten sferen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie de sfeer van de [zuivere] vormen volkomen begrijpt,
Zonder zich te hechten aan de vormloze sfeer,
En in de sfeer van beëindiging tot bevrijding komt,
Laat de dood ver achter zich. ¹⁴⁴*

¹⁴⁰ 'dhatu' (P.) = element, hier in de betekenis van 'sfeer'.

¹⁴¹ 'de sfeer van de [zuivere] vormen' (P. rupadhatu) correspondeert met de materiële jhanas (P. rupa jhanas).

¹⁴² 'de vormloze sfeer' (P. arupadhatu) correspondeert met de immateriële jhanas (P. arupa jhanas).

¹⁴³ 'de sfeer van beëindiging' (P. nirodhadhatu) → nirodha+dhatu: nirodha = beëindiging; dhatu = sfeer. Nirodhadahatu = de sfeer van beëindiging = nibbana.

¹⁴⁴ *Summier gezegd: waar het op neerkomt is dat de yogi zich niet mag verliezen in de gelukzalige en vredevolle meditatieve vormelijke en vormloze sferen. Het bereiken van de jhana-staten kan aanleiding geven tot dermate diepe ervaringen dat ze gemakkelijk aanzien kunnen worden als het uiteindelijke 'doel'. Dit is echter een misvatting ! Elk 'doel' of 'verlangen naar inzicht' is trouwens een misvatting en een enorm obstakel voor het verwerven van wijsheid—het 'Ananda'-complex. De yogi moet zich realiseren dat deze uitzonderlijke gelukzalige en vredevolle ervaringen vergankelijk zijn en tijdelijk. Zij leiden niet tot bevrijding. Enkel—énkel !—in nibbana kan volkomen bevrijding en innerlijke vrede gevonden worden.*

Deze voetnoot is uiterst belangrijk: de yogi moet duidelijk 'zien' wat het Pad is en wat niet (P. magga-amagga nana dassana). Men mag niet vergeten dat op zulke ervaringen (zoals de jhanas) hele religies gevestigd werden/worden.

Zie ook mijn boek: Dubois, Guy, Eugène, (2017), *Satta-visuddhi. De Zeven Zuiveringen & de Zestien Fasen van Inzicht* p. 213 e.v.

*Wie met zijn eigen lichaam het Doodloze
Aangeraakt heeft,¹⁴⁵
Dat volkomen vrij is van verlangen
—Wie afstand heeft genomen van verlangen—
Heeft alle mentale vergiften verwijderd.
De Volkomen Ontwaakte verklaart
Dat de staat van innerlijke vrede
Vrij is van bezoedeling. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁴⁵ 'wie met zijn eigen lichaam het Doodloze aangeraakt heeft' → vert. van 'kayena phassayitva'. In de Commentaren wordt vermeld dat in deze context vooral de mentale factoren (P. namakaya) aangewezen worden, eerder dan het lichaam (rupakaya).

3.1.3. GEWAARWORDINGEN (I) (52)

(*Pathamavedana* ¹⁴⁶ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten van gewaarwordingen.*

Welke drie gewaarwordingen ?

Aangename gewaarwordingen; onaangename gewaarwordingen en neutrale gewaarwordingen. ¹⁴⁷ *Dit zijn de drie soorten.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een volgeling van de Boeddha,
Die geconcentreerd is, met helder begrip,
Die aandachtig is en de gewaarwordingen begrijpt,
Doorziet de oorsprong van gewaarwordingen
En weet waar de gewaarwordingen eindigen.
Hij kent ook de weg die leidt naar
Hun volledige vernietiging.
Een bhikkhu die zijn gewaarwordingen vernietigt
—Die zonder verlangen is—
Bereikt Nibbana.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁴⁶ 'pathamavedana (P) → pathama+vedana: pathama = de eerste, hier in de betekenis van 'de eerste sutta over vedana'; vedana = gewaarwordingen.

¹⁴⁷ 'neutrale gewaarwordingen'. De tekst van de sutta zegt letterlijk: 'gewaarwordingen die noch aangenaam, noch onaangenaam zijn'.

3.1.4. GEWAARWORDINGEN (II) (53)

(Dutiyavedana ¹⁴⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten van gewaarwordingen.*

Welke drie gewaarwordingen ?

Aangename gewaarwordingen; onaangename gewaarwordingen en neutrale gewaarwordingen.

Aangename gewaarwordingen, Monniken, moeten beschouwd worden als pijnlijk. ¹⁴⁹ Onaangename gewaarwordingen moeten als een pijl beschouwd worden. Neutrale gewaarwordingen moeten beschouwd worden als vergankelijk.

De monnik die de gewaarwordingen op deze manier beschouwd, wordt een Edele ¹⁵⁰ genoemd: een Wijze die op de juiste manier naar de dingen kijkt. Hij heeft zich ontdaan van verlangen; hij heeft de ketens vernietigd [die hem in samsara gevangen hielden], en door het volkomen begrip van hoogmoed/eigendunk heeft hij een einde gemaakt aan het lijden. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• [De monnik]

*Die het aangename als leed beschouwt,
Het onaangename als een pijl,
En het neutrale als onbestendig,*

*Zulke monnik,
Die met juist inzicht de dingen ziet,
Bevrijdt zichzelf.*

¹⁴⁸ 'dutiyavedana (P.) → dutiya+vedana: dutiya = de tweede, hier in de betekenis van 'de tweede sutta over vedana'; vedana = gewaarwordingen.

¹⁴⁹ Aangename gewaarwordingen moeten als pijnlijk beschouwd worden omdat ze onderhevig zijn aan verandering (P. anicca).

¹⁵⁰ 'Edele' → vert. van 'ariya'.

*Zulke Wijze gaat door zijn juist inzicht,
Vredig aan alle hechting voorbij. ५*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.1.5. SOORTEN VERLANGENS (I) (54)

(*Pathama-esana* ¹⁵¹ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten van verlangen.*

Welke zijn deze drie soorten van verlangen ?

*Deze drie soorten van verlangen zijn: zoeken naar sensuele bevre-
diging; zoeken naar 'worden' en zoeken naar het heilige leven. ¹⁵²
Dat zijn de drie soorten. •*

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een volgeling van de Boeddha,
Die geconcentreerd is, met helder begrip,
Die aandachtig is en het zoeken naar verlangens begrijpt,
Doorziet de oorsprong van deze verlangens.
Hij weet waar deze verlangens eindigen.
Hij kent ook de weg die leidt naar
Hun volledige vernietiging.
Een bhikkhu die dit zoeken naar verlangens vernietigt
—Die zonder verlangen is—
Bereikt Nibbana. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵¹ 'pathama-esana (P) → pathama+esana: pathama = de eerste; esana = zoeken naar verlangens.

¹⁵² Volgens de Commentaren betekent de 'zoektocht naar het heilige leven' het zoeken naar en het vasthouden aan verschillende verkeerde opinies zoals eternalisme of nihilisme; theorieën over de ziel en de wereld, enz. De ondertoon naar beoefening toe is duidelijk: hou het simpel. De Dhamma is uitstekend uitgelegd.

3.1.6. SOORTEN VERLANGENS (II) (55)

(Dutiya-esana ¹⁵³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Monniken, er bestaan drie soorten van verlangen.*

Welke zijn deze drie soorten van verlangen ?

Deze drie soorten van verlangen zijn: zoeken naar sensuele bevrediging; zoeken naar 'worden' en zoeken naar 'het heilige leven'. Dat zijn de drie soorten. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Het zoeken naar sensuele bevrediging,
Het zoeken naar 'worden',
Het zoeken naar 'het heilige leven'
—Zich hierop vastpinnen door het vormen van een opinie
En het beschouwen als waarheid—
Zijn slechts accumulaties van mentale vergiften.*

*Een bhikkhu die volkomen passieloos is
En zich bevrijd heeft door de vernietiging van
[de drie soorten van] verlangen,
Heeft dit zoeken naar
[de drie soorten van] verlangen opgegeven,
En alle opinies ontworteld.*

*Door de vernietiging van het zoeken naar
[de drie soorten van] verlangen
Is hij bevrijd
Van verlangen en van twijfel. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵³ 'dutiya-esana (P) → dutiya+esana: dutiya = de tweede; esana = zoeken naar verlangen.

3.1.7. MENTALE VERGIFTEN (I) (56)

(Pathama-asava¹⁵⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie mentale vergiften.*

Welke drie ?

De bezoedeling van sensueel verlangen; de bezoedeling van 'worden' en de bezoedeling van onwetendheid. Dit zijn de drie mentale vergiften. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een volgeling van de Boeddha,
Die geconcentreerd is, met helder begrip,
Die aandachtig is en de mentale vergiften begrijpt,
Doorziet de oorsprong van deze mentale vergiften
Hij weet waar deze mentale vergiften eindigen.
Hij kent ook de weg die leidt naar
Hun volledige vernietiging.
Een bhikkhu die de mentale vergiften vernietigt
—Die zonder verlangen is—
Bereikt Nibbana. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵⁴ 'pathama-asava' (P) → pathama = de eerste; asava = mentale vergiften, die 'uitvloeien uit de geest en de vloed creëren van samsara—de eeuwige cyclus van geboorte en dood. De vier asava's zijn: zintuiglijk verlangen (P. kamasava → kama+asava: kama = lichaam; asava = bezoedeling); eeuwig 'worden' (P. bhavasava → bhava+asava: bhava = 'worden'; asava = bezoedeling); verkeerde opinies (P. ditthisava → ditthi+asava: ditthi = opinie; asava = bezoedeling) en onwetendheid (P. avijjasava → avijja+asava: avijja = onwetendheid; asava = bezoedeling).

3.1.8. MENTALE VERGIFTEN (II) (57)

(Dutiya-asava¹⁵⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie mentale vergiften.*

Welke drie ?

De bezoedeling van sensueel verlangen; de bezoedeling van 'worden' en de bezoedeling van onwetendheid. Dit zijn de drie mentale vergiften. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie de bezoedeling van verlangen
Voor sensueel plezier vernietigd heeft;
Wie onwetendheid heeft geëlimineerd;
En wie de bezoedeling van 'worden' heeft uitgedoofd—
Zulk iemand zonder verlangen is bevrijd.
Door zijn overwinning op Mara en zijn leger;
Draagt hij zijn laatste lichaam. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵⁵ 'dutiya-asava' (P.) → *dutiya+asava*: *dutiya* = de tweede; *asava* = bezoedeling.

3.1.9. BEGEERTE/VERLANGEN (58)

(*Tanha* ¹⁵⁶ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten begeerte.*

Welke drie soorten begeerte ?

De begeerte van sensueel verlangen; de begeerte van 'worden' en de begeerte van onwetendheid. Dit zijn de drie soorten begeerte. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie geketend is door begeerte
En zich vermeit in allerlei vormen van 'worden',
Bevindt zich onder Mara's juk
En bereikt nooit Nibbana.
Hij blijft in samsara—
De eeuwige kringloop van geboorte en dood.*

*Maar wie begeerte achter zich laat,
Wie zich bevrijdt van 'worden',
Wie de mentale vergiften vernietigt,
Bereikt—in deze wereld—de Andere Oever. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵⁶ '*tanha*' (P) = *verlangen*.

3.1.10. HET RIJK VAN MARA (59)

(*Maradheyya* ¹⁵⁷ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer een bhikkhu in het bezit is van drie dingen, is hij—stralend als de zon—voorbij het rijk van Mara gegaan.*

Welke zijn deze drie dingen ?

Het is een arahant ¹⁵⁸ *die beschikt over volkomen moraliteit; die beschikt over volkomen concentratie en die beschikt over volkomen wijsheid.* ¹⁵⁹

Dit zijn de drie dingen die een bhikkhu in zijn bezit moet hebben wil hij—stralend als de zon—voorbij het rijk van Mara gaan. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *In wie moraliteit, concentratie en wijsheid* ¹⁶⁰
Volkomen ontwikkeld zijn:
Zo iemand straalt als de zon—
Hij is het rijk van Mara voorbij gegaan. •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁵⁷ 'maradheyya (P.) → mara+dheyya: mara = Mara; dheyya = het gebied, het rijk waarover gezag wordt uitgeoefend. Mara's rijk strekt zich uit over het hele geconditioneerde bestaan.

¹⁵⁸ 'arahant' (P.) → vert. van 'asekha' = een arahant die niets meer te leren heeft, die volmaakt is in zijn training. Het is een volgeling die 'volkomen' is in zijn training.

¹⁵⁹ De asekha beschikt over volkomen sila, volkomen samadhi en volkomen panna. Dit zijn de drie trainingen (P. sikkhas). Hij heeft aldus het Achtvoudige Pad volkomen gerealiseerd.

¹⁶⁰ De opgaande ladder van het Pad: sila → samadhi → panna.

3.2. DUTIYA VAGGA

(2de Vagga)

3.2.1. VERDIENSTEN VERWERVEN (60)

(Punnakiriyavatthus ¹⁶¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie manieren waardoor men verdiensten kan verwerven.*

Welke zijn die drie manieren ?

De eerste manier bestaat uit vrijgevigheid. De tweede manier vloeit voort uit ethisch gedrag. De derde manier bestaat erin om een liefdevolle geest te cultiveren. Dit zijn de drie manieren. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *[De monnik] moet zich trainen in daden van verdienste
Die hem in de verre toekomst geluk opleveren:
Door vrijgevig te zijn;
Door een evenwichtig ethisch leven te leiden;
En door een liefdevolle geest ¹⁶² te cultiveren.*

*Wanneer [de monnik] deze drie manieren cultiveert,
Die geluk in zich dragen,
Zal hij opnieuw verrijzen in een wereld
Die gelukkig en vredig is. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁶¹ 'punnakiriyavatthus' (P) → punnakiriya = heilzame daden, verdiensten; vatthus = grond, basis, veld. Punnakiriyavatthus = velden van verdiensten.

¹⁶² 'liefdevolle geest' → vert. van 'metta'.

3.2.2. SOORTEN OGEN (61)

(Cakkhu ¹⁶³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten 'ogen'.*

Welk zijn deze drie soorten 'ogen' ?

De drie soorten 'ogen' zijn: het lichamelijke oog; het goddelijk oog en het oog van inzicht.

Dit, monniken, zijn de drie soorten 'ogen'. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Door de Boeddha*
—de Grootste onder de mensen—
werden drie soorten 'ogen' beschreven:
Het lichamelijk 'oog';
Het goddelijk 'oog'
En het onovertroffen 'oog' van inzicht.

Het ontstaan van het lichamelijk 'oog'
Effent het pad voor het goddelijk 'oog', ¹⁶⁴
Maar het onovertroffen 'oog' van inzicht
Verrijst wanneer wijsheid oprijst.

Wie dit 'oog' verwerft

¹⁶³ 'cakkhu' (P.) = de ogen.

¹⁶⁴ de Commentaren stellen dat het lichamelijk oog de basis is voor het goddelijk oog (P. dibbacakkhu) → dibba+cakkhu: dibba = goddelijk; cakkhu = oog. Dibbacakkhu = het goddelijk oog. Dibbacakkhu nana = het inzicht waardoor men alles bekijkt vanuit alle richtingen en perspectieven.

Bevrijdt zich van alle leed. ¹⁶⁵ ♀

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁶⁵ Volgens de Commentaren is het 'oog' van inzicht verantwoordelijk voor de vernietiging van de mentale vergiften. Wat inhoudt dat het realiseren van het 'oog' van inzicht ertoe leidt dat de yogi zichzelf bevrijdt uit samsara.

Deze sutta is een afspiegeling van de stappen van het Achtvoudige Pad. Door het lichamelijk 'oog' in bedwang te houden wordt de moraliteit (P. sila) aangescherpt. Met een aangescherpte moraal wordt de basis gelegd voor het goddelijk 'oog', dat voor een volkomen concentratie zorgt (P. samadhi). En uit concentratie komt wijsheid (P. panna) voort. Dit is het 'oog' van inzicht.

3.2.3. SOORTEN VERMOGENS (62)

(*Indriya* ¹⁶⁶ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten vermogens.*

Welk zijn deze drie soorten vermogens ?

De drie soorten vermogens zijn:

Het eerste is het vermogen van de toezegging/de zekerheid dat 'ik zal weten wat ik op dit moment nog niet weet'

(*P. annatan-nasamit indriya*);

Het tweede is het vermogen van het hoogste inzicht

¹⁶⁶ 'indriya' (P) = vermogens. In de *Abhidhamma* worden 22 'vermogens' opgelijst. Deze vermogens zijn ofwel fysisch, ofwel mentaal. Het zijn de volgende:

1. de zes zintuiglijke vermogens (*salayatana*): het oog (P. *cakkhu*); het oor (P. *sota*); de neus (P. *ghana*); de tong (P. *jivha*); het lichaam (P. *kaya*); de geest (P. *mano*).
2. het geslacht (P. *bhava*): vrouwelijkheid (P. *itthi*); mannelijkheid (P. *purisa*); vitaliteit (P; *jivita*).
3. gewaarwordingen (P. *vedana*): lichamelijk aangenaam (P. *sukha*); lichamelijk onaangenaam (P. *dukkha*); blijdschap (P. *somanassa*); droefheid (P. *domanassa*); gelijkmoedigheid (P. *upekkha*).
4. spirituele vermogens: (P. *bala*): vertrouwen (P. *saddha*); ijver (P. *viriya*); aandacht (P. *sati*); concentratie (P. *samadhi*); inzicht (Panna).
5. bovenaardse vermogens: het vermogen van de verzekering dat: 'ik zal weten wat ik op dit moment nog niet weet' (P. *annatan-nasamit indriya*); het vermogen van het hoogste inzicht (P. *annindriya*); het vermogen van diegene die wéét' (P. *annata-vidriya*).

De vermogens waar het in deze *sutta* exclusief over gaat zijn de drie bovenaardse. De verklaring van deze *sutta* luidt in de *Commentaren* als volgt: het eerste vermogen is de wijsheid met betrekking tot het pad van stroombetreder. Het is zo genoemd omdat het ontstaat in iemand die, voorafgaand aan het bereiken van het pad, vastberaden zegt: 'Ik zal weten wat ik op dit moment nog niet weet'—een verwijzing naar de doodloze staat (i.c. *nibbana*), of naar de vier Edele Waarheden.

Het tweede is het vermogen van het hoogste inzicht in zes [van de acht] supra-mundane staten vanaf de vrucht van stroombetreding (P. *sotapatti-phala*) tot aan het pad van de arahant (P. *arahatta-magga*).

En het derde vermogen is het vermogen van hem die wéét—het is het volkomen inzicht van de arahant in de vier Edele Waarheden.

(*P. annindriya*) ¹⁶⁷

En het derde is het vermogen van hem die wéét'
(*P. annatavindriya*). ^{168 169}

Dit, Monniken, zijn de drie soorten vermogens. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Bij de leerling die traint*
In overeenstemming met het directe Pad, ¹⁷⁰
Ontstaat eerst de kennis van de vernietiging, ¹⁷¹
Daarna volgt de finale bevrijding. ¹⁷²

Doordat hij zichzelf bevrijd heeft
Door de vernietiging van de ketens van 'worden'
Heeft de Wijze de zekerheid:
'Onwankelbaar is mijn bevrijding'.

¹⁶⁷ 'het vermogen van het hoogste inzicht' (*P. annindriya*) → *anna+ indriya*: *anna* = het hoogste inzicht, het perfecte inzicht; *indriya* = vermogen.

¹⁶⁸ *annatavindriya* (*P.*) → *annatavi+indriya*: *annatavi* = 'hij die weet'; *indriya* = vermogen. *Annatavindriya* = het vermogen van 'hem die weet'.

¹⁶⁹ Het eerste vermogen wijst naar de toekomst: de belofte of zekerstelling dat inzicht zal bereikt worden. Het tweede vermogen wijst naar het heden: het moment waarop het inzicht gerealiseerd wordt. Het derde vermogen wijst naar het verleden: het bevrijdend inzicht is gerealiseerd.

¹⁷⁰ 'directe Pad' → vert. van 'ujumagga' → *uju+magga*: *uju* = direct: *magga* = pad. Het directe Pad is het Edele Pad dat direct naar Nibbana voert.

¹⁷¹ De vernietiging van de mentale vergiften. Zie de *itvuttaka suttas* # 56 en 57. De betekenis van dit vers is dat eerst de wijsheid verschijnt van de stroombetreding (*P. sotapatti*), d.i. de vernietiging van de verkeerde opinies (i.c. over het 'zelf'; over zuivering door riten en rituelen en over twijfel), onmiddellijk gevolgd door het resultaat ervan (de 'vrucht' (*P.*) *phala*), namelijk 'inzicht'.

¹⁷² 'finale bevrijding' → vert. van 'anna' = de hoogste wijsheid, het perfecte inzicht, dat verwijst naar het bereiken van het arahantschap. In de *suttas* wordt op verschillende plaatsen verwezen naar een monnik die deze hoogste wijsheid bereikt en bekend maakt (*P. annam vyakaroti*) door volgende omschrijving: '... een arahant, van wie de mentale vergiften vernietigd zijn, het heilige leven volbracht, iemand die gedaan heeft wat gedaan moet worden, die de last heeft afgelegd, het doel bereikt, de ketens van 'worden' vernietigd heeft, en die volkomen bevrijd is door perfect inzicht'.

*Met deze vermogens begiftigd
Verheugt de Wijze zich in zijn vredevolle staat.¹⁷³
Doordat hij Mara en zijn leger verslagen heeft,
Draagt hij zijn laatste lichaam. ५*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁷³ 'in zijn vredevolle staat' → vert. van 'santipada' = de vredevolle staat = nibbana.

3.2.4. DE DRIE TIJDEN (63)

(Addha ¹⁷⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten 'tijd'.*

Welke zijn deze drie soorten 'tijd' ?

Deze drie soorten 'tijd' zijn: de verleden tijd; de toekomstige tijd en het heden. Dat, Monniken, zijn de drie bestaande 'tijden'. ¹⁷⁵

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Om zich uit te drukken gebruiken de wezens concepten,
Baseren zich op concepten, zonder te beseffen
Dat concepten niet de werkelijkheid
[maar slechts een begoocheling] weergeven.* ¹⁷⁵
Zo brengen zij zichzelf onder de slavernij van de Dood.

Wie volkomen beseft ¹⁷⁶ *wát de werkelijkheid is,* ¹⁷⁷

¹⁷⁴ 'addha' (P): tijd.

¹⁷⁵ Volgens de Commentaren identificeren de wezens zich met één van de vijf *khandhas* als een 'zelf'. Vanuit het verkeerde standpunt beginnen ze te speculeren in relatie tot de drie 'tijden': 'Bestond ik in het verleden ? Wat was ik in het verleden ? Wat zal ik worden in de toekomst ?' En in het heden denken zij: 'Waar ben ik uit voortgekomen ? Waar ga ik naartoe ? Het concept van een separaat 'ik' is de grootste begoocheling.

De Boeddha zegt hier onomwonden dat elk onderscheid tussen verleden, heden en toekomst een 'concept', een begoocheling is. Vergelijk dit met volgende uitspraak van Albert Einstein i.v.m. de relativiteit van 'tijd': 'The distinction between the past, present and future is only a stubbornly persistent illusion'. De betekenis van deze uitspraak van Einstein is dat 'verleden' en 'toekomst' slechts concepten zijn die gebruikt worden om het enig echte, geïsoleerde en steeds veranderende heden te definiëren. Bedenk hoe twee uitzonderlijke mensen, weliswaar gespreid over een tijdspanne van 2.600 jaar, tot eenzelfde conclusie komen.

¹⁷⁶ 'volkomen beseft' → vert. van 'parinna'.

¹⁷⁷ De werkelijkheid zoals zij is (P. *yatha bhuta*) is dat er géén 'zelf' te vinden is, dus ook geen 'zelf' dat gedurende één van de drie 'tijden' handelt, spreekt en bestaat... De werkelijkheid is de *tilakkhana*—de drie karakteristieken van alle geconditioneerde dingen: vergankelijkheid (P. *anicca*); onbevredigdheid (P. *dukkha*) en zelfloosheid (P. *anatta*).

*Wie alles helder ziet [niet conceptueel]—
[Zijn geest] zal bevrijding realiseren,
De onovertroffen staat van vrede.*

*De vredevolle Wijze,
Die begrijpt wat de werkelijkheid is
Verheugt zich in de staat van vrede.
Zich steunend op de Dhamma,¹⁷⁸
Perfect in wijsheid,
Maakt hij gebruik van de concepten,
Maar hij onthoudt zich van de begoochelingen
Die concepten opwerpen.¹⁷⁹ ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁷⁸ 'zich steunend op de Dhamma': Hij baseert zich op nibbana, op de staat van vrede, die tijdloos is (P. *akaliko*) en volledig buiten de drie 'tijden' staat.

¹⁷⁹ De Commentaren luiden als volgt: de volledig Ontwaakte komt niet meer tot 'worden'. Zijn verlangen naar 'worden' is uitgedoofd. Doordat hij de werkelijkheid van alle fenomenen ziet, gebruikt hij concepten enkel in zijn dagdagelijkse leven als communicatiemiddel.

3.2.5. WANGEDRAG (64)

(Duccarita ¹⁸⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Er bestaan drie soorten wangedrag.*

Welke zijn deze drie soorten wangedrag ?

Deze drie soorten wangedrag zijn: wangedrag in daden; wangedrag in woorden en wangedrag in gedachten.

Dit zijn de drie soorten wangedrag. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer hij zich misdragen heeft in daden,
Wangedrag in woorden
Of wangedrag in gedachten,
Of wat dan ook als een fout wordt aangerekend—*

*Wanneer hij nooit een goede daad gesteld heeft,
En veel gedaan heeft wat slecht is—
Zal zulke dwaze man in het Hellenrijk
Wedergeboren worden wanneer
Zijn lichaam uit elkaar valt. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁸⁰ 'duccarita' (P.) = wangedrag.

3.2.6. GOED GEDRAG (65)

(Sucarita ¹⁸¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Er bestaan drie soorten van goed gedrag.*

Welke zijn deze drie soorten van goed gedrag ?

*Deze drie soorten van goed gedrag zijn: goed gedrag in daden;
goed gedrag in woorden en goed gedrag in gedachten.*

Dit zijn de drie soorten van goed gedrag. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer hij slecht gedrag heeft verwijderd
In daden, in woorden en in gedachten,
Of wat dan ook als een fout wordt aangerekend—*

*Wanneer hij nooit een slechte daad gesteld heeft,
En veel gedaan heeft wat goed is—
Zal zulke wijze man in het Hemelrijk
Wedergeboren worden wanneer
Zijn lichaam uit elkaar valt. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁸¹ 'sucarita' (P) = goed gedrag.

3.2.7. ZUIVERHEID (66)

(Soceyya ¹⁸² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Er bestaan drie soorten zuiverheid.*

Welke zijn deze drie soorten zuiverheid ?

Deze drie soorten zuiverheid zijn: zuiverheid in daden; zuiverheid in woorden en zuiverheid in gedachten.

Dit zijn de drie soorten zuiverheid. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Zuiver in daden,
Zuiver in woorden,
Zuiver in gedachten,
Zonder mentale vergiften—
Wie begiftigd is met zulke zuiverheid,
Heeft alles opgegeven—
Zo zegt men. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁸² 'soceyya' (P.) = zuiverheid.

3.2.8. MORELE PERFECTIE (67)

(Moneyya¹⁸³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Er bestaan drie soorten morele perfectie.*

Welke zijn deze drie soorten morele perfectie ?

Deze drie soorten morele perfectie zijn: morele perfectie in daden; morele perfectie in woorden en morele perfectie in gedachten.

Dit zijn de drie soorten morele perfectie. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Moreel perfect in daden,
Moreel perfect in woorden,
Moreel perfect in gedachten,
Zonder mentale vergiften—
Wie begiftigd is met zulke morele perfectie,
Is van alle kwaad gezuiverd—
Zo zegt men. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁸³ 'moneyya' (P.) = morele perfectie, maar in een bijzondere dimensie. Moneyya is de staat van een Muni, een Wijze, een man die begiftigd is met mona, d.i. met wijsheid, met zelfbeheersing, met stilte (hij heeft immers alle onvolkomenheden 'gestild'). Moneyya is het stillen van alle activiteiten (P. kamma) van daden, woorden en gedachten—onvolkomenheden die leiden tot 'worden' (P. bhava).

3.2.9. BEGEERTE/VERLANGEN (I) (68)

(*Pathamaraga* ¹⁸⁴ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, iemand die geen afstand heeft gedaan van verlangen, noch van haat, noch van onwetendheid, is een slaaf van Mara. Hij zit gevangen in de strik van Mara en hangt volledig af van zijn gratie.*

Monniken, iemand die afstand heeft gedaan van verlangen, van haat, en van onwetendheid, heeft zich bevrijd van de slavernij van Mara. Hij heeft zich losgerukt uit de strik van Mara en hangt niet meer af van zijn gratie. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie verlangen vernietigd heeft,
Samen met haat en onwetendheid,
Heeft zich innerlijk gecultiveerd—*¹⁸⁵
Zo zegt men.

Hij is de beste ¹⁸⁶ *geworden, zoals de Tathagata:* ¹⁸⁷
*Ontwaakt, voorbij vijandigheid en angst gegaan,
Heeft hij afstand gedaan van alles.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁸⁴ 'pathamaraga' (P) → pathama+raga: pathama = de eerste; raga = begeerte, verlangen.

¹⁸⁵ Door het cultiveren van het Achtvoudige Pad, d.i. door het ontwikkelen van ethische moraliteit (P. sila), concentratie (P. samadhi) en wijsheid (P. panna).

¹⁸⁶ 'de beste', dit is het resultaat, de vrucht (P. pala) van zijn arahantschap.

¹⁸⁷ 'zoals de Tathagata': normalerwijze is 'Tathagata' een exclusief epitheton voor de Boeddha. In de Commentaren wordt vermeld dat dit hier een uitzondering vormt op deze regel. In deze sutta wordt de arahant gelijkgesteld met de Boeddha.

3.2.10. BEGEERTE/VERLANGEN (II) (69)
(*Dutiyaraga* ¹⁸⁸ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, van elke bhikkhu of bhikkhuni die geen afstand heeft gedaan van verlangen, van haat, en van onwetendheid, wordt gezegd dat hij/zij de oceaan met zijn golven, zijn branding, zijn draaikolken en met zijn haaien en demonen niet is overgestoken.*

Maar, Monniken, van elke bhikkhu of bhikkhuni die afstand heeft gedaan van verlangen, van haat, en van onwetendheid, wordt gezegd dat hij/zij de oceaan met zijn golven, zijn branding, zijn draaikolken en met zijn haaien en demonen is overgestoken.

Van zulke bhikkhu en bhikkhuni wordt gezegd: '[De oceaan] overgestoken, voorbij gegaan, op vaste grond staat hij/zij als een brahmaan'. ¹⁸⁹ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie verlangen vernietigd heeft,
Samen met haat en onwetendheid,
Is de oceaan met zijn haaien en demonen,
Met zijn angstaanjagende golven
—Die zo moeilijk te bedwingen zijn—
overgestoken.*

*Elke hechting is hij te boven gekomen
De Dood heeft hij achter zich gelaten,
Hij heeft zich bevrijd van alle hechting,
Het lijden opgegeven
Net zoals het wedergeboren 'worden'.
Ik zeg:
Uitgedoofd kan hij niet meer beschreven worden—*

¹⁸⁸ 'dutiyaraga' (P.) → dutiya+raga: dutiya = de tweede; raga = begeerte, verlangen.

¹⁸⁹ De betekenis is dat zulke bhikkhu of bhikkhuni het 'doel' gerealiseerd heeft: het arahantschap is bereikt.

*Hij heeft de koning van de dood*¹⁹⁰
*Tē grazen genomen.*¹⁹¹ ●

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

¹⁹⁰ 'de koning van de dood' → vert. van 'maccuraja' → maccu+raja: maccu = de dood; raja = koning. De koning van de dood is een epitheton voor Mara.

¹⁹¹ De arahant die niet meer tot 'worden' komt (niet meer wedergeboren 'wordt') verdwijnt uit het gezichtsveld van Mara. Mara kan hem niet meer traceren, lokaliseren of definiëren.

3.3. TATIYA VAGGA

(3de Vagga)

3.3.1. KAMMA DOOR VERKEERDE VISIE (70)

(Micchaditthikammasamadana ¹⁹² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik heb mensen gezien die zich misdragen door hun daden, door hun woorden en door hun gedachten; die kwaad spreken over de nobele mensen; ¹⁹³ die er verkeerde opinies op na houden en op basis van deze verkeerde visies slechte daden begaan.*

Wanneer hun lichamen uit elkaar vallen, worden deze mensen, na hun dood wedergeboren in een staat van ellende, een slecht bestaansrijk, een staat van verval, in het Hellenrijk.

Ik vertel jullie dit, Monniken, zonder dat ik dit gehoord of geleerd heb van een andere samana of brahmaan. ¹⁹⁴

Het is énkél doordat ik dit uit mezelf weet; dit gezien heb en geobserveerd heb, dat ik tegen jullie het volgende kan zeggen:

'Monniken, ik heb mensen gezien die zich misdragen door hun daden, door hun woorden en door hun gedachten; die kwaad spreken over de nobele mensen; die er verkeerde opinies op na houden en op basis van deze verkeerde visies slechte daden begaan. '

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

¹⁹² 'micchaditthikammasamadana' (P.) → miccha+ditthi+kamma+ samadana: miccha = verkeerd, verkeerd; ditthi = opinie; kamma = daden, handelingen; samadana = verwerving. Micchaditthikammasamadana = letterlijk: 'verwerving van kamma door een verkeerde visie'.

¹⁹³ 'nobile mensen' → vert. van ariyas.

¹⁹⁴ In de vroeg-boeddhistische teksten worden de twee begrippen 'samana' en 'brahmaan' dikwijls samen gebruikt. De termen verwijzen naar personen die betrokken waren in het spirituele leven. Dit gold zowel voor een samana, die het huis verliet om tot bevrijding te komen, als voor de brahmaan, een brahmaanse priester, die een sedentair leven leidde, maar op basis van rituelen probeerde tot zuivering te komen.

• *Een mens die door zijn geest
Verkeerd te gebruiken,
Die verderfelijke woorden uitspreekt
En slechte daden stelt—
Zulke dwaas,
Die in zijn korte leven geen verdiensten verwerft,
Zal bij het uiteenvallen van het lichaam
Wedergeboren worden in het Hellenrijk.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.3.2. KAMMA DOOR EEN JUISTE VISIE (71)

(Sammaditthikammasamadana ¹⁹⁵ *Sutta)*

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik heb mensen gezien die zich uitstekend gedragen door hun daden, door hun woorden en door hun gedachten; die geen kwaad spreken over nobele mensen; die er juiste opinies op na houden en op basis van deze juiste visies goede daden begaan.*

Wanneer hun lichamen uit elkaar vallen, worden deze mensen, na hun dood wedergeboren in een goed bestaansrijk, in het Hemelrijk.

Ik vertel jullie dit, Monniken, zonder dat ik dit gehoord of geleerd heb van een andere samana of brahmaan.

Het is énkél doordat ik dit uit mezelf weet; dit gezien heb en geobserveerd heb, dat ik tegen jullie het volgende kan zeggen:

'Monniken, ik heb mensen gezien die zich uitstekend gedragen door hun daden, door hun woorden en door hun gedachten; die geen kwaad spreken over de nobele mensen; die er juiste opinies op na houden en op basis van deze juiste visies goede daden begaan.'

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een mens die door zijn geest
Juist te gebruiken,
Door de juiste woorden te gebruiken,
En goede daden stelt—
Zulke intelligente mens,
Die in zijn korte leven verdiensten verwerft,
Zal bij het uiteenvallen van het lichaam
Wedergeboren worden in het Hemelrijk.* •

¹⁹⁵ 'sammaditthikammasamadana' (P.) → samma+ditthi+kamma+ samadana: samma = juist, zuiver, zoals het hoort te zijn; ditthi = opinie; kamma = daden, handelingen; samadana = verwerving. Sammaditthikammasamadana = letterlijk 'verwerving van kamma door een juiste visie'.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.3.3. WAT NAAR BEVRIJDING VOERT (72)

(Nissaraniya ¹⁹⁶ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie elementen die naar bevrijding voeren.*

Welke zijn deze drie elementen die naar bevrijding voeren ?

Deze drie elementen zijn de volgende:

Bevrijding van zintuiglijke verlangens gebeurt door verzaking; ¹⁹⁷

Bevrijding uit het vormelijke gebeurt door het vormloze; ¹⁹⁸

En bevrijding van alles wat tot 'worden' komt—d.i. van alles wat geconditioneerd is en afhankelijk ontstaat ¹⁹⁹*—gebeurt door beëindiging.* ²⁰⁰

Dit, Monniken, zijn de drie elementen die naar bevrijding voeren. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie weet hoe hij zich bevrijdt van zintuiglijke verlangens,
En zich verder bevrijdt van de vormen,
Wiens energie steeds volijverig is,*

¹⁹⁶ 'nissaraniya' (P.) = wat tot bevrijding voert, hetgeen naar nibbana leidt.

¹⁹⁷ 'verzaking' → vert. van 'nekkhama' (P). Nekkhamma refereert hier naar de eerste jhana, wat de toegang is tot de vormelijke sfeer (P. rupavacara), wanneer de yogi de sfeer van de zintuiglijke verlangens (P. kamavacara) achter zich laat. Rupavacara wordt bereikt wanneer de geest geïsoleerd (P. vivicca) wordt van zintuiglijke verlangens en andere onheilzame toestanden, i.c. de Vijf Hindernissen (P. panca nivarana).

¹⁹⁸ 'het vormloze' → vert. van 'aruppa'—een meditatieve toestand (cfr. de jhanas).

¹⁹⁹ 'afhankelijk ontstaat': wat ontstaat afhankelijk van voorwaarden (P. hetus) en oorzaken (P. paccayas).

²⁰⁰ 'beëindiging' → vert. van 'nirodha' (P). Nirodha staat synoniem voor nibbana.

Bereikt het stillen van alle sankharas ²⁰¹

*Zulke monnik, met het juiste inzicht,
Bevrijdt daardoor zichzelf.
Door het realiseren van wijsheid,
Overwint deze vredige Wijze alle hechting. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁰¹ 'het stillen van alle sankharas' → vert. van sabbasankharasamatha → sabba+ sankhara+samatha: sabba = alle; sankhara = formaties, geconditioneerde dingen; samatha = kalmeren, het stillen. Het 'stille van sankharas' vernietigt het 'worden' (P. bhava).

3.3.4. KALMER/VREEDZAMER (73)

(*Santatara* ²⁰² *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, het vormloze is vreedzamer dan het vormelijke en beëindiging is vreedzamer dan het vormloze.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De wezens die de vormelijke sfeer bereiken
En diegenen die gevestigd zijn in het vormloze,
Maar de beëindiging—nibbana—niet begrijpen,
Komen terug tot 'worden'.*

*Zij die het vormelijke volledig begrijpen,
En zich niet vestigen in het vormloze,
Worden bevrijd door de beëindiging—nibbana.
Zij laten de Dood ver achter zich.*

*Wie met zijn eigen lichaam het Doodloze
Aangeraakt heeft, vrij van hechting;
Wie het loslaten van hechting
In zichzelf gerealiseerd heeft;
Bezit geen mentale vergiften meer.*

*De Volledig Ontwaakte verklaart
Dat iemand zonder mentale vergiften
Nibbana bereikt heeft.* •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁰² '*santatara*' (P.) = *kalmer, vreedzamer*.

3.3.5. DE ZONEN (74)

(Putta ²⁰³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten zonen in de wereld.*

Welke zijn deze drie soorten zonen in de wereld ?

De drie soorten zonen in de wereld zijn: de hoger geboren zoon; de gelijk geboren zoon en de lager geboren zoon.

Wanneer, Monniken, kunnen we spreken van een hoger geboren zoon ?

Zulke zoon heeft, in dit geval, een moeder en een vader die geen toevlucht genomen hebben tot de Boeddha, tot de Dhamma en de Sangha. Zij onthouden zich niet van het doden van levende wezens. Zij onthouden zich niet van te nemen wat niet gegeven is. Zij onthouden zich verder niet van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: ze zijn van slecht zedelijk gedrag; slecht van aard. ²⁰⁴

De zoon daarentegen heeft toevlucht genomen tot de Boeddha, tot de Dhamma en tot de Sangha. Hij onthoudt zich van het doden van levende wezens. Hij onthoudt zich van te nemen wat niet gegeven is. Hij onthoudt zich verder van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: hij is van goed zedelijk gedrag; hij is goedaardig.

Dit, Monniken is een hoger geboren zoon.

Wanneer, Monniken, kunnen we spreken we van een gelijk geboren zoon ?

²⁰³ 'putta' (P) = zonen.

²⁰⁴ Het gaat hier over de basisprincipes van de Dhamma-beoefenaar: het toevlucht nemen tot de Drie Juwelen en het nastreven van de Vijf Precepten (P. panca sila).

Zulke zoon heeft, in dit geval, een moeder en een vader die toevlucht genomen hebben tot de Boeddha, tot de Dhamma en de Sangha. Zij onthouden zich van het doden van levende wezens. Zij onthouden zich van te nemen wat niet gegeven is. Zij onthouden zich verder van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: ze zijn van goed zedelijk gedrag; ze zijn goed van aard.

De zoon heeft toevlucht genomen tot de Boeddha, tot de Dhamma en tot de Sangha. Hij onthoudt zich van het doden van levende wezens. Hij onthoudt zich van te nemen wat niet gegeven is. Hij onthoudt zich verder van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: hij is van goed zedelijk gedrag; hij is goedaardig.

Dit, Monniken, is een gelijk geboren zoon.

Wanneer, Monniken, kunnen we spreken we van een lager geboren zoon ?

Zulke zoon heeft, in dit geval, een moeder en een vader die toevlucht genomen hebben tot de Boeddha, tot de Dhamma en de Sangha. Zij onthouden zich van het doden van levende wezens. Zij onthouden zich van te nemen wat niet gegeven is. Zij onthouden zich verder van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: ze zijn van goed zedelijk gedrag; ze zijn goed van aard.

De zoon daarentegen heeft geen toevlucht genomen tot de Boeddha, tot de Dhamma en tot de Sangha. Hij onthoudt zich niet van het doden van levende wezens. Hij onthoudt zich niet van te nemen wat niet gegeven is. Hij onthoudt zich verder niet van slecht gedrag in relatie tot zintuiglijke verlangens, van leugens en van het tot zich nemen van roesmiddelen. Kortom: hij is van slecht zedelijk gedrag; hij is slecht van aard.

Dit, Monniken, is een lager geboren zoon.

Dit zijn de drie soorten zonen die bestaan in de wereld. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wijzen wensen zich een hoger geboren
Of een gelijk geboren zoon.
Zij wensen zich geen lager geboren zoon,
Die de familie slechts te schande maakt.*

*Zulke [hoger geboren of gelijk geboren] zonen,
Die toegewijde lekenvolgelingen worden,
Die uitblinken in vertrouwen en deugd,
Eerlijk, zonder zelfzucht,
Stralen in bijeenkomsten,
Zoals de maan onder een onbewolkte hemel. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.3.6. DE REGENWOLKEN (75)

(*Vutthi* ²⁰⁵ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, men vindt in de wereld drie soorten mensen.*

Welke drie soorten mensen ?

De ene is als een regenloze wolk. De andere is als een lokale regenwolk. De laatste is als een wolk waaruit altijd regen valt.

En, Monniken, wat soort mens is een persoon die zich gedraagt als een regenloze wolk ?

Zulke persoon geeft aan niemand iets: hij geeft geen voedsel; geen drank; geen kledij; geen voertuigen; geen bloemenslingers; geen geurstokjes, geen zalfjes; geen onderdak; geen huisvesting; geen lampen aan samanass en brahmanen; niet aan de armen; niet aan de behoeftigen; niet aan hen die het nodig hebben.

Dit is het soort persoon die zich gedraagt als een regenloze wolk.

En, Monniken, wat soort mens is een persoon die zich gedraagt als een lokale regenwolk ?

Zulke persoon geeft aan sommigen, maar aan anderen geeft hij niets. Hij geeft voedsel; drank; kledij; voertuigen; bloemenslingers; geurstokjes; zalfjes; onderdak; huisvesting, lampen; enkel aan sommige samanass en brahmanen; aan sommige armen; aan sommige behoeftigen; aan sommigen die het nodig hebben. Maar aan anderen geeft hij niets.

Dit is het soort persoon die zich gedraagt als een lokale regenwolk.

En, Monniken, wat soort mens is een persoon die zich gedraagt als een wolk waaruit altijd regen valt ?

²⁰⁵ 'vutthi' (P) = regen.

Zulke persoon geeft aan iedereen. Hij geeft voedsel; drank; kledij; voertuigen; bloemenslingers; geurstokjes; zalfjes; onderdak; huisvesting, lampen aan alle samanas en brahmanen; aan alle armen; aan alle behoeftigen; aan allen die het nodig hebben.

Dit is het soort persoon die zich gedraagt als een wolk waaruit altijd regen valt.

Dit zijn de drie soorten mensen die men vindt in de wereld. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Hij geeft noch aan samanas, noch aan brahmanen;
Noch aan de armen; noch aan behoeftigen.
Hij geeft geen voedsel,
Geen drank of andere dingen.
Zulke laaghartige persoon noemt men:
'Een regenloze wolk'.*

*Hij die aan sommigen niets geeft;
Maar aan anderen wel bedelvoedsel verstrekt,
Zo iemand wordt door de Wijzen
'Een lokale regenwolk' genoemd.*

*Een persoon die bekend staat om zijn vrijgevigheid,
Die mededogend is voor alle wezens,
Die verheugd is als hij bedelvoedsel geeft,
Roept [tegen de anderen]:
'Geef !, Geef !'*

*Zulke persoon is als een reuze regenwolk
Die—vergezeld van donders—
Het water laat neerstromen,
Over het aardoppervlak en in de holten ervan—
De aarde verzadigend met water.*

*Nadat hij, door hard werken,
Zijn rijkdom heeft vergaard,
Komt hij alle wezens die in nood zijn,
Tegemoet met spijs en drank. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.3.7. STREVEN NAAR GELUK (76)

(Sukhapatthana ²⁰⁶ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een wijs persoon die streeft naar deze drie soorten geluk moet zijn deugdzaamheid bewaken.*

Welke zijn deze drie soorten geluk ?

Wanneer een wijs persoon streeft naar het volgende: 'Moge lof mijn deel zijn', dan moet hij zijn deugdzaamheid bewaken.

Wanneer een wijs persoon streeft naar het volgende: 'Moge ik rijk worden', dan moet hij zijn deugdzaamheid bewaken.

Wanneer een wijs persoon streeft naar het volgende: 'Moge ik, bij het uiteenvallen van mijn lichaam, bij mijn dood, wedergeboren worden in een hemels bestaansrijk', dan moet hij zijn deugdzaamheid bewaken.

Dit zijn de drie soorten geluk waarvoor een wijs persoon, die ernaar streeft, zijn deugdzaamheid moet bewaken. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie streeft naar deze drie soorten van geluk*

Moet zijn deugdzaamheid bewaren:

Lofbetuigingen,

Het verwerven van rijkdom,

Een gelukzalig bestaan in het Hemelrijk na de dood.

Wanneer iemand die deugdzaam is

Zich associeert met een boosdoener,

Wordt hij verdacht van kwade dingen.

Zo groeit een kwade reputatie.

²⁰⁶ 'sukhapatthana' (P) → sukha+patthana: sukha = geluk; patthana = streven naar. Sukhapatthana = streven naar geluk.

*Met wie hij bevriend raakt,
Met wie hij zich associeert,
Zo zal hij zelf worden.
Men wordt zoals zijn metgezel.*

*Zoals een giftige pijn
De pijlkoker vergiftigd,
Zo ook wordt een volgeling door een leider besmet,
Of een aangeraakte door wie hem aanraakt.
Een wijs persoon die besmetting vreest,
Moet zich ver houden van slechte vrienden.*

*Zoals een man die bedorven vis verpakt
In bladeren van kusa-gras,²⁰⁷
Eveneens het kusa-gras doet stinken,
Zo ook vergaat het hem
Die met dwazen omgaat.*

*Maar wie tagara-poeder ²⁰⁸ wikkelt
In het brede blad van een boom,
Laat het blad heerlijk geuren.
Zo ook vergaat het hem
Die met Wijzen omgaat.*

*Laat de Wijze daarom deze vergelijking
[Van de vis in het kusa-gras en
Van het blad met het tagara-poeder]
Op identieke wijze begrijpen:
Volg geen ondeugdzame.
Een wijs persoon moet énkél deugdzamen volgen.
Een ondeugdzame voert naar de hel.
Een deugdzame voert naar de hemel. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁰⁷ Kusa-gras is een veel voorkomende grassoort in India.

²⁰⁸ Tagara is een poeder dat verkregen wordt uit de struik *Tabernae-montana coronaria*. Het is een fel geurend poeder dat ook gebruikt wordt voor het maken van wierook.

3.3.8. AAN BEDERF ONDERHEVIG (77)

(*Bhidura* ²⁰⁹ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, dit lichaam is breekbaar; is aan bederf onderhevig. Bewustzijn is van aard om op te lossen. Alle dingen waar we naar verlangen en ons aan hechten zijn vergankelijk, onbevredigend en onderhevig aan verandering.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie het lichaam als breekbaar kent;
En het bewustzijn als vluchtig;
Wie het gevaar ziet in de dingen* ²¹⁰
*Waarnaar we verlangen en waaraan we ons hechten,
Gaat voorbij geboorte en dood.
Zo bereikt hij de hoogste innerlijke vrede—
Met een rustige geest wacht hij zijn tijd af.* ²¹¹ •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁰⁹ 'bhidura' (P.) = breekbaar, aan bederf onderhevig, tijdelijk.

²¹⁰ 'wie het gevaar ziet in de dingen' → vert. van 'adinava' (P.).

²¹¹ 'hij wacht zijn tijd af' = hij wacht zijn dood af.

3.3.9. EEN KETEN VAN ELEMENTEN (78)

(*Dhatusamsandana* ²¹² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, op dezelfde wijze zoals de elementen [aarde; water; vuur en lucht] zich verbinden, zo ook verbinden en verenigen zich de wezens.*

Wezens met een lage moraliteit [of temperament of neigingen] associëren en verenigen zich met andere wezens met een lage moraliteit.

Wezens met een goede moraliteit [of temperament of neigingen] associëren en verenigen zich met andere wezens met een goede moraliteit.

Dit gebeurde in het verleden zo. Ook in de toekomst zal het gebeuren. En zo is het nu. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Begeerte die voortspruit uit sociale omgang,
Wordt vernietigd door het vermijden van sociale omgang.
Zoals men, drijvend op een houten plank,
Wegzinkt in de machtige oceaan,
Zo zinkt de deugdzame weg
Die zich associeert met een leegloper.*

*Daarom moet men zulke leegloper mijden
—een luierik met weinig energie.
Associeer je met hen die in afzondering verblijven—
De onthechte, meditatieve, energieke
En Wijze Edelen.* •

²¹² 'dhatusamsandana' (P) → dhatu+sam+sandana: dhatu heeft verschillende betekenissen: in de eerste plaats is 'dhatu' een element (i.c. de vier fysische elementen van elk materieel voorwerp: aarde; water; vuur en lucht); hier echter is de betekenis van 'dhatu': aanleg, temperament, neigingen (P. *ajjhasaya*); sam = goed; sandana = een keten.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.3.10. TERUGVAL VAN EEN MONNIK (79)

(Parihana²¹³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn drie zaken waardoor een monnik in opleiding regresseert.*

Welke zijn deze drie zaken ?

Een monnik in opleiding die houdt van activiteit, die zich verheugt over activiteit, die zwelgt in activiteit. Een monnik die houdt van praatjes, die zich verheugt in praatjes, die zwelgt in praatjes. Een monnik die houdt van slapen, die zich verheugt in slapen, die zwelgt in slapen.

Dit zijn de drie zaken waardoor een monnik in opleiding terugvalt.

Drie zaken, Monniken, beschermen een monnik in opleiding tegen terugval.

Welke zijn deze drie zaken ?

Een monnik in opleiding die niet houdt van activiteit, die zich niet verheugt in activiteit, die niet zwelgt in activiteit. Een monnik die niet houdt van praatjes, die zich niet verheugt in praatjes, die niet zwelgt in praatjes. Een monnik die niet houdt van slapen, die zich niet verheugt in slapen, die niet zwelgt in slapen.

Dit zijn de drie zaken die een monnik in opleiding beschermen tegen terugval. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een monnik die van activiteit houdt, die rusteloos is,
Die van praatjes houdt,
Die van slapen houdt:
Hij zal nooit in staat zijn
Om het hoogste Ontwaken te bereiken.*

²¹³ 'parihana' (P) = vermindering, wegvallen, vergankelijkheid.

*Laat hem daarom zijn activiteit beperken,
Zijn traagheid en rusteloosheid opgeven
Opdat zo 'n monnik
Het hoogste Ontwaken kan bereiken. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4. CATUTTHA VAGGA

(4de Vagga)

3.4.1. GEDACHTEN RICHTEN (80)

(Vitakka²¹⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten onheilzame gedachten.*

Welke drie soorten gedachten ?

*De gedachte dat men niet vernederd wil worden.*²¹⁵

De gedachte met winst, roem en eer beladen te worden.

*De gedachte zich te moeien in de zaken van anderen.*²¹⁶

Dit, Monniken zijn de drie soorten onheilzame gedachten. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Niet vernederd willen worden;
Beladen worden met winst, roem en eer;
Zich verheugen in kameraadschap:
Dit staat ver af van de vernietiging van de ketens.*

*De monnik die zonen en vee opgeeft,
En het familieleven en bezittingen
Is in staat om het Hoogste Ontwaken te bereiken.* •

²¹⁴ 'vitakka' (P.) = gedachten richten op een object.

²¹⁵ 'niet vernederd willen worden' → vert. van 'anavannatti' = door anderen goed bekeken willen worden—een vorm van arrogantie of trots.

²¹⁶ 'zich moeien in de zaken van anderen' → vert. van 'paranudda-yata' (P.) = letterlijk vertaald 'mededogen hebben met anderen', of anders gezegd: sympathie of mededogen hebben met anderen. Volgens de Commentaren is de betekenis: te diep geëngageerd zijn met leken; houden van socializing; een emotionele betrokkenheid met anderen, met als resultaat een verlies van onafhankelijkheid.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.2. EERBETUIGINGEN (81)

(Sakarra²¹⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik heb wezens gezien die—bedolven onder eerbetuigingen en de geest geobsedeerd door het verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het Hellenrijk.*

Monniken, ik heb wezens gezien die—bedolven onder minachting en de geest geobsedeerd door het niet verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het Hellenrijk.

Monniken, ik heb wezens gezien die—enerzijds bedolven onder eerbetuigingen en anderzijds [later] door het niet verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het Hellenrijk.

Ik vertel jullie dit, Monniken, zonder dat ik dit gehoord of geleerd heb van een andere samana of brahmaan.

Het is énkél doordat ik dit uit mezelf weet; dit gezien heb en geobserveerd heb, dat ik tegen jullie het volgende kan zeggen:

'Monniken, ik heb met mijn goddelijk oog, wezens gezien die—bedolven onder eerbetuigingen en de geest geobsedeerd voor het verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het Hellenrijk.

Monniken, ik heb met mijn goddelijk oog, wezens gezien die—bedolven onder minachting en de geest geobsedeerd door het niet verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het Hellenrijk.

²¹⁷ 'sakarra' (P.) = eerbied, eerbetoon.

*Monniken, ik heb met mijn goddelijk oog, wezens gezien die—
enerzijds bedolven onder eerbetuigingen en anderzijds [later]
door het niet verkrijgen van eerbetoon—bij het uiteenvallen van
het lichaam, na de dood wedergeboren werden in een staat van
ellende; in een slecht bestaansrijk; in een staat van verval; in het
Hellenrijk.' •*

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband
hiermee zei Hij het volgende:

*• De monnik die ijverig leeft,
Met onverstoorde concentratie,
Zowel wanneer men hem eer bewijst
Als wanneer hij geen eerbetoon ontvangt—*

*—Voortdurend mediterend,
Begiftigd met een subtiële visie
En helder inzicht
Zich verheugend in de vernietiging van hechting—
Zulke monnik noemt men
'Een edel persoon'. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb
ik het gehoord.

3.4.3. GODDELIJKE UITSPRAKEN (82)

(*Devasadda* ²¹⁸ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn drie vreugdevolle uitspraken die, van tijd tot tijd, tijdens bijzondere gelegenheden, door de goden wordt gedaan.*

Welke zijn deze drie verhalen ?

Op het ogenblik dat een edele volgeling zijn hoofdhaar en zijn baard heeft afgeschoren; zich met het gele gewaad heeft omkleed en op deze manier zijn intentie om het huis te verlaten en de thuisloosheid in te trekken in daden omzet, wordt onder de goden de volgende vreugdevolle uitspraak gehoord:

'Een edele volgeling van de Verhevene heeft de intentie om de strijd met Mara aan te gaan in daden omgezet'.

Dit is de eerste vreugdevolle uitspraak die, van tijd tot tijd, tijdens bijzondere gelegenheden, door de goden worden gedaan.

En verder, Monniken, op het ogenblik dat een edele volgeling van de Verhevene, zich engageert om de Zeven Groepen van Verlichting ²¹⁹ te ontwikkelen, wordt onder de goden de volgende vreugdevolle uitspraak gehoord:

'Een edele volgeling van de Verhevene is de strijd met Mara effectief aangegaan'.

Dit is de tweede vreugdevolle uitspraak die, van tijd tot tijd, tijdens bijzondere gelegenheden, door de goden wordt gedaan.

²¹⁸ 'devasadda' (P.) → deva+sadda: deva = goden; sadda = geluiden.

²¹⁹ 'Zeven Groepen van Verlichting' → vert. van 'Bodhipakkhiya': dit zijn 7 groepen (de eerste 7 samyuttas van de Maha-Vagga) met in totaal 37 factoren die bijdragen aan het ontwaken' (P. sattatimsa bodhipakkhiya dhamma). Deze 7 groepen zijn: de vier vormen van het cultiveren van de aandacht (P. satipatthana), de vier vormen van juiste inspanning (P. samma padhana), de vier grondslagen van kracht (P. iddhi pada), de vijf spirituele vermogens (P. indriya), de vijf krachten (P. bala), de zeven factoren van verlichting (P. bojjhanga) en het edele achtvoudige pad (P. ariya atthangika magga).

En tenslotte, Monniken, op het ogenblik dat een edele volgeling van de Verhevene, door het realiseren van persoonlijk direct inzicht,²²⁰ in dit leven, tot bevrijding van de geest²²¹ en tot bevrijding van inzicht²²² komt en in deze onbesmette toestand verblijft—doordat de mentale vergiften²²³ vernietigd zijn—wordt onder de goden de volgende vreugdevolle uitspraak gehoord:

'Een edele volgeling van de Verhevene—die zich in de voorhoede van de strijd bevond—heeft Mara overwonnen'.

Dit is de derde vreugdevolle uitspraak die, van tijd tot tijd, tijdens bijzondere gelegenheden, door de goden wordt gedaan.

Dit, Monniken, zijn de drie vreugdevolle uitspraken die, van tijd tot tijd, tijdens bijzondere gelegenheden, door de goden wordt gedaan. १

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Nadat [de monnik] de strijd gewonnen heeft
Als een groot man, vrij van schroom,
Betuigen zelfs de goden eer
Aan de volgeling van de Volkomen Ontwaakte.*

*'Eer zij U, Volbloed onder de mensen,
Jij komt als overwinnaar uit de moeilijke strijd.
Door het leger van de Dood te verslaan
Ben je ongehinderd tot bevrijding gekomen'.*

*Op deze manier prijzen de goden hem—
Die het doel bereikt heeft.
Ze bemerken bij hem niets*

²²⁰ *bhavana-maya panna.*

²²¹ 'bevrijding van de geest' → vert. van 'cetovimutti' (P) → *ceto+ vimutti*: *ceto* = de geest; *vimutti* = bevrijding. Wat bedoeld wordt is dat de yogi zich bevrijd heeft van verlangen en van afkeer/haat.

²²² 'bevrijding van inzicht' → vert. van 'pannavimutti' (P) → *panna+ vimutti*: *panna* = wijsheid/inzicht; *vimutti* = bevrijding. *Pannavimutti* is het inzicht dat geassocieerd wordt met het door de arahant behaalde resultaat (P. *arahattaphala* = de vrucht van de arahant).

²²³ 'mentale vergiften' → vert. van 'kilesas' (P). Het zijn de mentale vergiften: onwetendheid, verlangen en afkeer/haat.

*Waardoor de Dood hem
Onder controle kan krijgen. १*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.4. DE VIJF VOORTEKENS (83)

(Pubbanimitta²²⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer een god op het punt staat om weg te vallen uit het gezelschap van de devas* ²²⁵ *wordt dit aangekondigd door vijf voortekens: zijn bloemenslingers verwelken; zijn klederen worden vuil; hij zweet onder zijn oksels; zijn lichaamskleur wordt vaal; en de god verheugt zich niet langer over zijn hemelse staat.*

De devas, die de voortekens opmerken dat de god op het punt staat om weg te vallen uit hun gezelschap, bemoedigen hem met volgende drie verbale aansporingen:

'Ga van hier, vriend, naar een goed bestaansrijk. Wanneer je in dit goede bestaansrijk aangekomen bent, verkrijg daar een voordeel dat goed is om te verkrijgen. En wanneer je dat voordeel, dat goed is om te verkrijgen, effectief bekomen hebt, moet je er stevig in verankerd raken.'

Wanneer de Boeddha uitgesproken was, stelde een monnik volgende vraag aan de Verhevene:

'Heer, wat wordt door de devas beschouwd als een goed bestaansrijk ? Wat wordt door de devas beschouwd als een voordeel dat goed is om te verkrijgen ? Wat wordt door de devas beschouwd als een stevige verankering ?'

De Verhevene antwoordde als volgt:

'Door de devas wordt het menselijke bestaansrijk als een goed bestaansrijk bestempeld. Wanneer een menselijk wezen vertrouwen verwerft in de door de Tathagata gepredikte Leer en Discipline, wordt dit door de devas beschouwd als een voordeel dat goed is om te verkrijgen. En tenslotte: wanneer dit vertrouwen onwrikbaar

²²⁴ 'pubbanimitta' (P.) = een pronostiek, een voorbode, een voorteken.

²²⁵ Volgens de boeddhistische kosmologie zijn ook de bestaansrijken onderhevig aan de tilakkhana—de drie kenmerken van het geconditioneerde bestaan: vergankelijkheid, onbevredigdheid en zelfloosheid. Vandaar dat ook de goden kunnen 'wegvallen' uit het Hemelrijk.

is, stevig geworteld, sterk en niet vernietigd kan worden ²²⁶ *door geen enkele samana of brahmaan, noch door een god, noch door Mara noch door Brahma of door wie dan ook in de wereld, dan wordt dit door de devas beschouwd als stevig verankerd.* •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wanneer het leven van een god
In het Hemelrijk uitgeput is
Wordt hij verbaal aangespoord door de devas
Op drie manieren:*

*'Ga, Vriend, naar een goed Bestaansrijk—
Ga naar het menselijke Bestaansrijk.
Door mens te worden kan je een onovertroffen
Vertrouwen verwerven in de ware Dhamma'.*

*Wanneer dit vertrouwen onwrikbaar wordt,
Stevig geworteld is en sterk,
Wordt de ware, goed uitgelegde Dhamma
Levenslang onwankelbaar.*

*Door lichamen wangedrag te verbannen,
Evenals verbaal wangedrag,
En mentaal wangedrag,
En alles wat als foutief gedrag
Kan beschouwd worden,*

*Door heilzame daden te verrichten,
Zowel lichamen als met woorden,
Als met gedachten,
Onmetelijk en vrij van verlangen,*

*Wanneer je deze verdiensten als basis neemt
En ze door vrijgevigheid nog overvloediger maakt
Zal je andere mensen aanzetten om
Toevlucht te nemen tot de Dhamma en het heilig leven.*

*Wanneer de devas weten dat een god
Wegvalt uit hun midden,
Dan moedigen zij hem met deze woorden aan:
'Kom terug naar hier, god, steeds opnieuw.'* •

²²⁶ 'niet vernietigd kan worden': door het bereiken van nibbana.

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.5. HET WELZIJN VAN VELEN (84)

(Bahujanahita²²⁷ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie soorten personen die, wanneer ze verschijnen in de wereld, dit doen voor het welzijn van velen, voor het geluk van velen, uit mededogen met de wereld, voor het heil, voor het welzijn, voor het geluk van devas en mensen.*

Welke zijn die drie soorten personen ?

Neem, Monniken, dat een Tathagata in de wereld verschijnt, een Arahant, een Volkomen Ontwaakte, die beschikt over volmaakt inzicht en gedrag, een subliem iemand, die de wereld kent; een onovertroffen leider voor personen die zich moeten trainen in zelfbeheersing, een leraar voor devas en mensen, een Ontwaakte, een Verhevene.

Hij verkondigt de Dhamma—die goed is in het begin, goed in het midden en goed op het einde—met de juiste bewoordingen en betekenis. Verder verkondigt hij het volledige heilige leven in zijn volkomen zuiverheid.

Dit, Monniken, is de eerste persoon die, wanneer hij in de wereld verschijnt, dit doet voor het welzijn van velen, voor het geluk van velen, uit mededogen met de wereld, voor het heil, voor het welzijn, voor het geluk van devas en mensen.

De volgende, Monniken, is een volgeling van bovenvermelde Tathagata, een arahant, van wie de mentale vergiften vernietigd zijn, het heilige leven volbracht, iemand die gedaan heeft wat gedaan moet worden, die de last heeft afgelegd, het doel bereikt, de ketens van 'worden' vernietigd heeft, en die volkomen bevrijd is door perfect inzicht.

Deze man onderwijst de Dhamma—die goed is in het begin, goed in het midden en goed op het einde—met de juiste bewoordingen

²²⁷ 'bahujanahita' (P.) → bahujana+hita: bahujana = een massa volk, velen; hita = voordeel, baat, zegen.

en betekenis. Verder verkondigt hij het volledige heilige leven in zijn volkomen zuiverheid.

Dit, Monniken, is de tweede persoon die, wanneer hij in de wereld verschijnt, dit doet voor het welzijn van velen, voor het geluk van velen, uit mededogen met de wereld, voor het heil, voor het welzijn, voor het geluk van devas en mensen.

Vervolgens, Monniken, is er een volgeling van bovenvermelde leraar, een leerling die het pad volgt, die reeds veel geleerd heeft [over de Dhamma en de Discipline] en die van deugdzaam gedrag is.

Deze man onderwijst de Dhamma—die goed is in het begin, goed in het midden en goed op het einde—met de juiste bewoordingen en betekenis. Verder verkondigt hij het volledige heilige leven in zijn volkomen zuiverheid.

Dit, Monniken, is de derde persoon die, wanneer hij in de wereld verschijnt, dit doet voor het welzijn van velen, voor het geluk van velen, uit mededogen met de wereld, voor het heil, voor het welzijn, voor het geluk van devas en mensen.

Dit zijn, Monniken, de drie soorten personen die, wanneer ze verschijnen in de wereld, dit doen voor het welzijn van velen, voor het geluk van velen, uit mededogen met de wereld, voor het heil, voor het welzijn, voor het geluk van devas en mensen. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De Tathagata, de Grote Wijze
Is de eerste in de wereld;
De tweede is de arahant, zijn volgeling,
Die volkomen bevrijd is:*

*De derde is de volgeling van de arahant,
Die het pad beoefent—
Die veel geleerd heeft en deugdzaam is.*

*Deze drie zijn de besten onder de devas en de mensen:
Het zijn personen die licht brengen,
Die de Dhamma verkondigen
Die de deur openen van het Doodloze
Die veel mensen bevrijden van hun slavernij.*

*Zij die ijverig het Pad volgen,
Uitstekend onderwezen door de
Onovertroffen leider van de karavaan;
Maken een einde aan het lijden
In dit leven. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.6. HET AFSCHUWELIJKE BESCHOUWEN (85)

(*Asubhanupassi* ²²⁸ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, blijf op het afschuwelijke van het lichaam mediteren. Vestig de aandacht op de ademhaling* ²²⁹ *en mediteer op de vergankelijkheid van alle sankharas.*

Wie mediteert op de afschuwelijkheid van het lichaam ²³⁰ *doet de passie verdwijnen voor het element van schoonheid.*

Wanneer de aandacht op de ademhaling ²³¹ *op voorhand goed gevestigd is, zullen externe gedachten de geest niet langer verstrooien.*

Door te mediteren op de vergankelijkheid van de sankharas verdwijnt onwetendheid en ontstaat wijsheid. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Vestig de aandacht op de ademhaling
En mediteer op de afschuwelijkheid van het lichaam.
Wees ijverig en zie helder
Hoe de sankharas tot rust komen.*

*De monnik met een juist inzicht
Bevrijdt zichzelf.*

²²⁸ 'asubhanupassi' (P.) → asubha+nupassi: asubha = onzuiver, walgelijk, lelijk, afschuwelijk; anupassi = beschouwen, mediteren op. Asubhanupassi = mediteren op het afschuwelijke.

²²⁹ 'aandacht op de ademhaling' → vert. van anapana.

²³⁰ 'mediteren op de afschuwelijkheid van het lichaam' = asubha bhavana. Er bestaan verschillende technieken voor deze meditatie, maar het doel ervan is steeds om lichamelijk verlangen en sensuele passie te counteren. De meest gekende methode is om door het mentaal disseceren van het lichaam in 32 stukken de afschuwelijkheid op te wekken. Een andere manier is om te mediteren op een begraafplaats of een crematieplaats. In India zijn deze plaatsen veel explicieter dan in het Westen.

²³¹ 'aandacht op de ademhaling' → vert. van 'anapanasati'.

*Met volmaakt inzicht, vredig
Overwint de Wijze alle moeilijkheden. ५*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.7. IN OVEREENSTEMMING MET DHAMMA (86)

(Dhammanudhammapatipanna ²³² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, Wanneer ik refereer naar een monnik die beoefent overeenkomstig de Dhamma, kan de vraag oprijzen wat juist bedoeld wordt met de woorden 'beoefening overeenkomstig de Dhamma'.*

'Beoefening overeenkomstig de Dhamma' kan als volgt gedefinieerd worden:

Wanneer de monnik spreekt, spreekt hij énkél overeenkomstig de Dhamma, niet in strijd met de Dhamma.

Wanneer hij denkt, koestert hij énkél gedachten overeenkomstig de Dhamma, geen gedachten die in strijd zijn met de Dhamma.

Door beide te vermijden leeft de monnik gelijkmoedig, aandachtig en helder bewust. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een monnik die vreugde schept in Dhamma,
Die zich verheugt in Dhamma,
Die over Dhamma nadenkt
Valt de ware Dhamma niet af.*

*Of de monnik loopt of staat,
Zit of neerligt,
Door zijn geest inwendig te beteugelen
Bereikt hij blijvende vrede. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²³² 'dhammanudhammapatipanna' (P) = wat in overeenstemming is met Dhamma.

3.4.8. WAT BLIND MAAKT (87)

(*Andhakarana*²³³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, de volgende drie soorten onheilzame gedachten maken blind, zorgen voor een gebrek aan visie en afwezigheid van inzicht. Ze belemmeren wijsheid, geven aanleiding tot ergernis, en zijn niet bevorderlijk [op de weg] naar nibbana.*

Welke zijn deze drie soorten onheilzame gedachten ?

Het zijn sensuele gedachten, boze gedachten, en agressieve gedachten.

Dit, Monniken, zijn de drie soorten onheilzame gedachten die blind maken, die zorgen voor een gebrek aan visie en afwezigheid van inzicht. Ze belemmeren wijsheid, geven aanleiding tot ergernis, en zijn niet bevorderlijk [op de weg] naar nibbana.

Monniken, de volgende drie soorten heilzame gedachten verwijderen blindheid en zorgen voor visie, wijsheid, inzicht en voor de ontwikkeling en groei van wijsheid. Ze geven geen aanleiding tot ergernis en zijn bevorderlijk [op de weg] naar nibbana.

Welke zijn deze drie soorten heilzame gedachten ?

Het zijn gedachten over verzaking,²³⁴ gedachten over vriendelijkheid²³⁵ en gedachten over geweldloosheid.^{236 237}

²³³ 'andhakarana' (P.) → andha+karana: andha = blind; karana = maken, produceren.

²³⁴ 'verzaking' → vert. van 'nekkhama' (P.).

²³⁵ 'vriendelijkheid' → vert. van 'metta' (P.).

²³⁶ 'geweldloosheid' → vert. van 'ahimsa' (P.).

²³⁷ De in deze sutta vermelde drie soorten heilzame gedachten (i.c. gedachten over verzaking, gedachten over vriendelijkheid en gedachten over geweldloosheid) vormen de 2de stap van het Edele Pad, namelijk 'zuivere intentie' of 'zuivere gedachten' (P. samma sankappa). Samma sankappa en samma ditthi ('zuiver begrip') zijn de twee wijsheidsfactoren (P. panna) van het Edele Achtvoudige Pad. Samma sankappa en samma ditthi moeten gelijktijdig ontwikkeld worden.

Dit, Monniken, zijn de drie soorten heilzame gedachten die blindheid verwijderen en zorgen voor visie, wijsheid, inzicht en voor de ontwikkeling en groei van wijsheid. Ze geven geen aanleiding tot ergernis en zijn bevorderlijk [op de weg] naar nibbana. ²

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

- *De drie soorten heilzame gedachten moet men koesteren,
De drie soorten onheilzame gedachten verwerpen.
Wie de onheilzame gedachtenstroom stopt
—Zoals de regen het stof verdrijft—
Met een geest die dergelijke gedachten onderdrukt,
Bereikt in dit leven de staat van vrede. ²³⁸ •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²³⁸ 'de staat van vrede' = een metafoor voor nibbana.

3.4.9. INNERLIJKE SMETTEN (88)

(Antaramala²³⁹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn drie innerlijke mentale vergiften, innerlijke vijanden, innerlijke moordenaars, innerlijke tegenstanders.*

Welke zijn deze drie ?

Verlangen is een innerlijke bezoedeling, een innerlijke vijand, een innerlijke moordenaar, een innerlijke tegenstander.

Haat/afkeer is een innerlijke bezoedeling, een innerlijke vijand, een innerlijke moordenaar, een innerlijke tegenstander.

Onwetendheid is een innerlijke bezoedeling, een innerlijke vijand, een innerlijke moordenaar, een innerlijke tegenstander.

*Dit zijn de drie innerlijke mentale vergiften, de innerlijke vijanden, de innerlijke moordenaars, de innerlijke tegenstanders.*²⁴⁰ ♀

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Verlangen is de oorzaak van veel ongeluk.
Verlangen zweept de geest op.
De mensen begrijpen niet dat verlangen
Een gevaar is dat binnen onszelf ontstaat.*

*Een persoon die verlangt weet niet wat goed voor hem is.
Een persoon die verlangt, ziet de Dhamma niet.
Wanneer verlangen een mens overweldigt
Overheerst een blinde duisternis.*

*Wie verlangen heeft opgegeven
Hunkert niet naar iets wat hebzucht uitlokt.*

²³⁹ 'antaramala' (P.) → antara+mala: antara = innerlijk; mala = smet.

²⁴⁰ Dit zijn de drie onheilzame wortels (P. akusala mulani).

*Verlangen glijdt van hem af
Zoals een waterdruppel van een Lotusblad.*

*Haat is de oorzaak van veel ongeluk.
Haat zweep de geest op.
De mensen begrijpen niet dat haat
Een gevaar is dat binnen onszelf ontstaat.*

*Een persoon die haat, weet niet wat goed voor hem is
Een persoon die haat, ziet de Dhamma niet.
Wanneer haat een mens overweldigt
Overheerst een blinde duisternis.*

*Wie haat heeft opgegeven
Koestert geen haat naar wat haat uitlokt.
Haat valt van hem af
Zoals de vrucht van een Palmyra-boom van zijn stam.*

*Onwetendheid is de oorzaak van veel ongeluk.
Onwetendheid zweep de geest op.
De mensen begrijpen niet dat onwetendheid
Een gevaar is dat binnen onszelf ontstaat.*

*Een onwetend persoon weet niet wat goed voor hem is
Een onwetend persoon ziet de Dhamma niet.
Wanneer onwetendheid een mens overweldigt
Overheerst een blinde duisternis.*

*Wie onwetendheid heeft opgegeven
Raakt niet ontdaan door confuse dingen.
Hij maakt een eind aan alle onwetendheid
Zoals de zon de duisternis verdrijft. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.4.10. DEVADATTA (89)

(Devadatta ²⁴¹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, bevangen door drie gemene dingen en geestelijk geobsedeerd, zal Devadatta onvermijdelijk een ellendig bestaansrijk verwerven. Hij zal naar het Hellenrijk gaan voor een duur van een eon.*

Welke zijn deze drie gemene dingen ?

Monniken, bevangen door snode verlangens en geestelijk geobsedeerd, zal Devadatta onvermijdelijk een ellendig bestaansrijk verwerven. Hij zal naar het Hellenrijk gaan voor een duur van een eon.

Monniken, omringd door slechte vrienden en geestelijk geobsedeerd, zal Devadatta onvermijdelijk een ellendig bestaansrijk verwerven. Hij zal naar het Hellenrijk gaan voor een duur van een eon.

Monniken, verder heeft hij, ondanks er veel meer te bereiken was [op het spirituele pad], zijn beoefening maar half volbracht. ²⁴²

Monniken, bevangen door deze drie gemene dingen en geestelijk geobsedeerd, zal Devadatta onvermijdelijk een ellendig bestaansrijk verwerven. Hij zal naar het Hellenrijk gaan voor een duur van een eon. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

²⁴¹ 'Devadatta' (P) was de neef van de Boeddha. Hij probeerde een schisma te veroorzaken in de Sangha en werd alzo het voorbeeld van iemand die de Dhamma—vrijwillig of onvrijwillig—ondermijnt. Devadatta pleegde ook verschillende moordaanlagen op de Boeddha.

²⁴² Devadatta beëindigde zijn meditatie nadat hij slechts een minimaal jhana-niveau bereikt had.

• Iemand met slechte verlangens
Wordt niet wedergeboren in deze wereld.²⁴³
Besef goed dat hij wedergeboren wordt in het bestaansrijk
Van diegenen die in de greep zijn van slechte verlangens.

Ik vernam dat Devadatta
Aanzien werd als een wijs man:
Voor zijn meditatie-beoefening
Werd hij met roem beladen.

Door deze roem werd hij zo arrogant
Dat hij dacht de gelijke te zijn van de Boeddha.
Zo kwam hij terecht in de Avici-hel²⁴⁴—
De gevreesde plaats met de vier deuren.

Wie samenzweert tegen een onschuldige
Die geen enkele slechte daad gepleegd heeft,
Zulke verdorven en onbeschaamde persoon
Wordt zelf door het kwaad aangetast.

Wie meent dat hij de oceaan kan vergiftigen
Met een pot gif, dwaalt.
De oceaan is zo immens groot
Dat hij niet in staat is hem te vergiftigen.

Zo vergaat het ook hem die de Boeddha beledigt.
Beledigingen hebben geen enkele vat op
De Tathagata, de Volmaakte,
Wiens geest altijd vrede uitstraalt.

Een Wijze moet zich met de Tathagata associëren
En met Hem omgaan.
Een monnik die dit pad volgt
Kan het einde van het lijden bereiken. •

²⁴³ 'in deze wereld': bedoeld wordt: in het bestaansrijk van de mensen.

²⁴⁴ 'Avici-hel' → avici-niriyā (P). Het is de gruwelijkste en pijnlijkste hel van de boeddhistische kosmologie. In de Dhammapadatthakatha—de Commentaren op de Dhammapada—wordt de aankomst van Devadatta in de Avici-hel in geuren en kleuren beschreven: 'Toen Devadatta de Avici-hel betrad, werd zijn lichaam honderd mijl uitgerekt; zijn hoofd werd, tot aan het oor, vastgekneld in een ijzeren schedel; zijn voeten werden tot aan zijn enkels in ijzeren ketens gevat; een ijzeren staak, dik als de stam van een palmyra-boom, verrees uit een deur in de westelijke muur en doorboorde zijn rug, penetreerde zijn borst en drong vervolgens een deur in de oostelijke muur binnen. Een andere, soortgelijke staak verrees uit een deur in de zuidelijke muur, doorboorde hem opnieuw en drong dan een deur in de noordelijke muur binnen. Zo werd Devadatta aan de vier muren vastgenageld.' (DhA.i.148)

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.5. PANCAMA VAGGA

(5de Vagga)

3.5.1. ULTIEM VERTROUWEN (90)

(Aggappasada ²⁴⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er bestaan drie ultieme vormen van vertrouwen.*

Welke zijn deze drie vormen van ultiem vertrouwen ?

Welke wezens er ook bestaan, zonder voeten, tweevoetig of viervoetig, lichamelijke of niet-lichamelijke, bewuste of onbewuste of noch-bewuste-noch-onbewuste—van al deze wezens is de Tathagata, de Arahant, de Volmaakt Verlichte, de meest achtenswaardige. Zij die vertrouwen hebben in de Boeddha hebben vertrouwen in de de ultiemste, in de hoogste. Zij die vertrouwen hebben in de meest Ultieme, zullen ook het meest ultieme resultaat bereiken. ²⁴⁶

Welke fenomenen ²⁴⁷ *er ook bestaan, geconditioneerde of ongeconditioneerde, van al deze is passieloosheid de meest ultieme, de hoogste. Passieloosheid is het bedwingen van hoogmoed, van trots; het is de vernietiging van 'dorst'; de beëindiging van de kringloop van wedergeboorte; het loslaten van begeerte, zonder verlangen zijn, het ophouden, nibbana. Zij die vertrouwen hebben in het fenomeen van passieloosheid, hebben vertrouwen in het ultiemste, in het hoogste. Zij die vertrouwen hebben in het meest ultieme, zullen ook het meest ultieme resultaat bereiken.*

Welke gemeenschappen of groepen er ook bestaan, van al deze is de Sangha van de volgelingen van de Tathagata de meest ultieme,

²⁴⁵ 'aggappasada' (P.) = de ultiemste vormen van vertrouwen.

²⁴⁶ Het 'meest ultieme resultaat' is natuurlijk nibbana.

²⁴⁷ 'fenomenen' → vert. van 'dhammas' = verschijnselen, dingen. Alles wat bestaat.

namelijk de vier paren van mensen, de acht personen.²⁴⁸ De Sangha van de volgelingen van de Tathagata is het waard om giften aan te geven, is het waard om er gastvrijheid aan te verlenen, is het waard om aan te offeren, is het waard om te vereren. De Sangha is een onovertroffen veld van verdienste voor de wereld. Zij die vertrouwen hebben in de Sangha, hebben vertrouwen in het ultimste, in het hoogste. Zij die vertrouwen hebben in het meest ultieme, zullen ook het meest ultieme resultaat bereiken.

Dit, Monniken, zijn de drie vormen van ultiem vertrouwen.•

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Dit is het ultimste voor hen die vertrouwen hebben,
Voor hen die de ultimste Dhamma kennen:*

*Vertrouwen in de Boeddha als het allerhoogste,
Die het waard is om onovertroffen aan te offeren.*

*Vertrouwen in de Dhamma als het allerhoogste,
De gelukzalige vrede van passieloosheid.*

*Vertrouwen in de Sangha als het allerhoogste
Een onovertroffen veld van verdienste.*

*Wie giften uitdeelt aan het allerhoogste
Laat de allerhoogste verdienste vermeerderen:
Het ultimste leven, schoonheid,
Faam, reputatie, geluk en kracht.*

²⁴⁸ Hier worden de vier niveaus van Verlichting bedoeld: de stroombetreder (P. sotapanna); de eenmaal-terugkeerder (P. sakadagami), de niet-meer-terugkeerder (P. anagami) en de arahant. Dit zijn de vier groepen.

Voor elk niveau van Verlichting is er een 'pad' (P. magga) en een resultaat of 'vrucht' (P. phala): elk van de vier niveaus bestaat dus uit twee delen (het 'paar') namelijk: de weg (P. magga) en de vrucht/het resultaat (P. phala). Er zijn dus vier paren en acht op zichzelf staande 'toestanden': A1: de ariya die het pad realiseert van de stroombetreder (P. sotapatti-magga); A2: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de stroombetreder (P. sotapatti-phala); A3: de ariya die het pad realiseert van de eenmaal-terugkeerder (P. sakadagami-magga); A4: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de eenmaal-terugkeerder (P. sakadagami-phala); A5: de ariya die het pad realiseert van de niet-terugkeerder (P. anagami-magga); A6: de ariya die de vrucht/het resultaat realiseert van de niet-terugkeerder (P. anagami-phala); A7: de ariya die het pad realiseert van de arahant (P. arahatta-magga); A8: de ariya die de vrucht/het resultaat van de arahant realiseert (P. arahatta-phala).

*De Wijze die aan het allerhoogste geeft,
Die geconcentreerd is op de allerhoogste Dhamma,
Mag zich verheugen
In het allerhoogste bereik
Ongeacht of hij in het Goden- of in het Mensen-
Bestaansrijk terecht komt. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.5.2. LEVENSONDERHOUD (91)

(Jivika ²⁴⁹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, leven van het ophalen van bedelvoedsel is de meest onwaardige vorm van levensonderhoud. Het is in deze wereld, Monniken, een belediging wanneer men zegt:*

'Jij bedelaar ! Met je bedelnap in de hand !'

Toch hebben jonge mannen van goeden huize deze verachtelijke manier van levensonderhoud aangenomen. Zij hebben dit gedaan met een welbepaalde reden, met een welbepaald doel. Zij zijn hiertoe niet gedwongen door koningen of door dieven; evenmin omwille van gemaakte schulden of uit angst of door een gebrek aan alternatieve middelen van bestaan.

Zij hebben zich dit levensonderhoud eigen gemaakt met volgende gedachte in het achterhoofd:

'Wij zijn onderworpen aan geboorte, ouderdom en dood; aan droefheid, smart, weeklachten, pijn, verdriet en wanhoop; wij zijn overweldigd door lijden, geteisterd door lijden. Misschien bestaat er een methode om een eind te maken aan al deze ellende !'

Zo heeft deze jonge man van goede familie het huis verlaten en is de thuisloosheid ingetrokken. Maar ook zulke man kan begerig zijn naar genot, passievol, kwaadwillig, met verkeerde gedachten, on-aandachtig, onbegrijpend, ongeconcentreerd, met een geest vol met dwalende gedachten en onbeheerste daden.

Van zulke man zeg ik dat hij te vergelijken valt met een stuk hout van een crematie-vuur—aan beide uiteinden verbrand en in het midden van drek besmeurd. Zulk verbrand stuk hout is niet meer bruikbaar als timmerhout in het dorp. Het is evenmin dienstig in het woud.

Waarom vergelijk ik deze man met het stuk hout ? Omdat hij de geneugten van de huisman weliswaar heeft opgeofferd, maar—

²⁴⁹ 'jivika' (P.) = levensonderhoud.

ondanks deze inspanning—het doel van het kluizenaarsleven niet inlost. ॥

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Deze ongelukkige man mist de geneugten van de huisman
Zowel als de vreugde van de samana.
Hij verspeelt zijn leven. Gooit het weg.
Hij vergaat als een stuk hout op het crematie-vuur.*

*In de wereld dragen vele slechteriken
Monnikspijen.
Deze boosdoeners worden wedergeboren in het Hellenrijk
Als resultaat van hun slechte daden.*

*Hij zou beter een roodgloeiende
IJzeren bol inslikken dan dat hij zich
—Immoreel en onbeheerst—
Tegood doet aan het bedelvoedsel. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.5.3. DE ZOOM VAN DE MONNIKSPIJ (92)

(Sanghatikkana ²⁵⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, zelfs indien een monnik de zoom van mijn monnikspij zou grijpen en me op de voet volgend, direct achter mij aan zou komen, dan nog zou zulke monnik—indien hij begerig zou zijn naar genot, passievol, kwaadwillig, met verkeerde gedachten, onaandachtig, onbegrijpend, ongeconcentreerd, met een geest vol met dwalende gedachten en onbeheerste daden—ver van mij staan en ik van hem.*

Met welke reden ?

Omdat zulke monnik de Dhamma niet ziet. En wie de Dhamma niet ziet, ziet mij niet.

Monniken, zelfs indien deze bhikkhu honderd mijl van mij verwijderd zou zijn, dan nog zou deze monnik—indien hij niet begerig zou zijn naar genot, niet passievol, niet kwaadwillig, zonder verkeerde gedachten, aandachtig, begrijpend, geconcentreerd, met een eenheidsbewuste geest en beheerste daden—dicht bij mij staan en ik bij hem.

Met welke reden ?

Omdat deze monnik de Dhamma ziet. En wie de Dhamma ziet, ziet mij. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie vol is van begeerte en haat
Is mijlenver verwijderd
Ook al staat hij vlakbij—
De begerige is mijlenver verwijderd
Van de niet-begerige,*

²⁵⁰ 'sanghatikkana' (P.) = de zoom van de monnikspij.

De niet-uitgedoofde van de uitgedoofde ²⁵¹
De hebzuchtige van de niet-hebzuchtige.

*De Wijze die door direct inzicht
De Dhamma volkomen begrijpt,
Maakt zich vrij van begeerte en komt tot rust
Zoals een kalm, rimpelloos meer.*

*Zie hoe dicht ze bij elkaar staan—
Een niet-begerige bij de niet-begerigen,
Een uitgedoofde bij de uitgedoofden,
Een niet-hebzuchtige bij de niet-hebzuchtigen.* ♪

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁵¹ 'de 'uitgedoofde' → vert. van nibbuta. Hij die de drie vergiften (P. kilesas) heeft uitgedoofd—onwetendheid, verlangen en haat.

3.5.4. DE VUREN (93)

(Aggi²⁵² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn drie vuren.*

Welke drie ?

Het vuur van passie. Het vuur van haat. Het vuur van Onwetendheid.

Dit, Monniken, zijn de drie vuren. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Het vuur van passie verteert de stervelingen*²⁵³
Die verdwaasd zijn door
En smoorverliefd op sensueel genot.

Het vuur van haat verteert kwaadwilligen
Die andere levende wezens doden.

Het vuur van onwetendheid verteert de onbewusten
Die onbekend zijn met de Dhamma.

Doordat de mensen zich onbewust zijn
Van deze drie vuren,
Scheppen ze vreugde in [het construeren van]
*Hun 'persoonlijkheid'.*²⁵⁴

²⁵² 'aggi' (P) = vuur

²⁵³ 'stervelingen' → vert. van 'macce' = zij die onderhevig zijn aan dood en wedergeboorte; zij die onder de heerschappij vallen van Mara, de koning van de dood (P. maccuraja) → maccu = dood; raja = koning.

²⁵⁴ 'persoonlijkheid' → vert. van 'sakkaya': de groep van factoren die een individuele persoonlijkheid vormen. Deze 'persoonlijkheid' wordt door de onwetende opgevat als permanent, plezierig en het 'zelf'. Het wordt geïdentificeerd als de vijf aggregaten van toe-eigening (P. upadanakkhandha) → upadana+khandha: upadana = hechting; khandha = de aggregaten van toe-eigening.

*Geketend door Mara doen ze de populatie
Van de hellen aangroeien:
In het dierenrijk, het Asura-rijk,
En in het rijk van de hongerige geesten.²⁵⁵
Wie echter de Leer van de Boeddha
Dag en nacht beoefent
En mediteert over
De afschuwelijkheid van het lichaam,²⁵⁶
Dooft het vuur van passie.*

*De besten onder de mensen doven het vuur
Van haat door liefdevolle vriendelijkheid.²⁵⁷
Het vuur van onwetendheid doven zij met wijsheid,²⁵⁸
Dat tot doordringing leidt.²⁵⁹*

*Nadat ze de vuren gedooft hebben bereiken zij
[de besten onder de mensen]
—Dag en nacht onvermoeid ijverend—nibbana
En overwinnen zo het lijden volkomen.*

*Deze edele zieners,
—Meesters in inzicht,
Wijzen die volledig bevrijdend inzicht verworven hebben
door het directe 'zien en weten'
Van de vernietiging van geboorte—
Komen nooit meer tot wedergeboorte. ॥*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁵⁵ 'het rijk van de hongerige geesten' = het rijk van de Petas (P). De 'pijnlijke' bestaansrijken volgens de boeddhistische kosmologie zijn: het dierenrijk, het rijk van de Asuras en het rijk van de Petas.

²⁵⁶ 'mediteren over de afschuwelijkheid van het lichaam' → asubha bhavana.

²⁵⁷ 'liefdevolle vriendelijkheid' → vert. van 'metta'.

²⁵⁸ 'wijsheid' → vert. van 'panna'.

²⁵⁹ 'dat tot doordringing leidt' → vert. van 'nibbedha' (P) = het directe heldere inzicht = doordringing of penetratie) in de Vier Edele Waarheden.

3.5.5. ONDERZOEK (94) (Upaparikkha ²⁶⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een bhikkhu moet de dingen die hij onderzoekt, zo onderzoeken dat zijn bewustzijn niet afgeleid is en niet verdeeld* ²⁶¹ *wordt over externe zaken. Innerlijk moet hij er op letten niet gefixeerd te zijn. Door verder naar niets te grijpen zal hij erin slagen om niet geagiteerd te worden.* ²⁶²

Wanneer zijn bewustzijn niet afgeleid is, niet verdeeld wordt over externe zaken, innerlijk niet gefixeerd is en indien hij, door naar niets te grijpen, niet geagiteerd wordt, zal hij—in de toekomst—niet meer tot wedergeboorte komen, niet meer tot ouder worden, niet meer tot sterven. Dit maakt een einde aan zijn lijden. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

²⁶⁰ 'upaparikkha' (P.) = onderzoek

²⁶¹ verdeeld over andere zaken.

²⁶² In de *Uddesavibhanga-Sutta* (Majjhima Nikaya 138) wordt deze gecondenseerde definitie van 'onderzoek' extensiever uitgelegd:

– 'niet afgeleid door externe zaken': men moet de zintuigen dermate bewaken dat de geest niet overweldigd wordt en verstrooid raakt door een massa zintuiglijke objecten (vormen, geluiden, geuren, smaken, aanrakingen).

– 'innerlijk niet gefixeerd': niet gefascineerd worden door de aangename meditatieve ervaringen (de 'piti' en 'sukha' die door de jhanas worden opgewekt). Dit zijn immers ervaringen die niet het pad zijn (P. amagga): het zijn subtiele vormen van hechting, van 'worden', van ontstaan... Wanneer de yogi hieraan toegeeft houdt hij samsara in stand. Onderzoek moet gebeuren door inzichtmeditatie (P. vipassana-bhavana), met nadruk op de tilakkhana van alle verschijnselen. Enkel zúlk penetrerend onderzoek leidt de yogi naar bevrijding.

• *Wanneer een monnik*
De zeven ketens heeft verbroken ²⁶³
En de koord heeft doorgesneden, ²⁶⁴
Eindigt zijn wandeling door de Geboorten.
Op dat moment eindigt elk 'worden'. •

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁶³ 'de zeven ketens' → vert. van 'sanga' De Commentaren geven twee alternatieven:

— de eerste reeks van zeven zijn: begeerte, opinies, hoogmoed, boosheid, onwetendheid, bezoedelende affecten en slecht gedrag.

— de tweede reeks zijn de zeven latente neigingen (P. anusayas): begeerte, afkeer, opinies, hoogmoed, twijfel, passie voor bestaan en onwetendheid.

²⁶⁴ 'de koord heeft doorgesneden' → vert. van 'bhavanetti'. Het is de koord van 'worden' = verlangen naar 'zijn'.

3.5.6. SENSUEEL VERLANGEN (95)

(Kamuppatti ²⁶⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn drie zintuiglijke verlangens die verkregen kunnen worden.*

Welke drie ?

Zintuiglijke verlangens die altijd al bestaan en aanwezig zijn;

Zintuiglijke verlangens van hen die genoeg scheppen in het creëren van verlangens (zintuiglijke verlangens van Nimmanarati goden); ²⁶⁶

En zintuiglijke verlangens van hen die controle verwerven over wat door andere goden gecreëerd werd (zintuiglijke verlangens van Paranimmita Vasavatti goden). ²⁶⁷

Dit zijn de drie zintuiglijke verlangens die verkregen kunnen worden. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *De devas die genieten van wat bestaat,
De devas die controle uitoefenen,
En zij die genieten van het creëren,
En anderen die genieten van zintuiglijke objecten—
In welke categorie zij zich ook bevinden,*

²⁶⁵ 'Kamuppatti' (P) = sensueel verlangen.

²⁶⁶ 'Nimmanarati goden': zij vormen een klasse van goden die, volgens de boeddhistische kosmologie, verblijven in de vijfde van de zes deva-werelden. Hun naam is ontleend aan hun belangrijkste eigenschap, namelijk genot scheppen in hun eigen creaties.

²⁶⁷ 'Paranimmita Vasavatti goden': zij vormen een klasse van goden, die, volgens de boeddhistische kosmologie, verblijven op het hoogste niveau van het zintuiglijk universum (P. kama loka). Het zijn wezens die genoeg scheppen in het verwerven van macht (controle) over andere goden die verlangens creëren (voorbeeld: een kok aan het hof die macht verwerft omdat hij, doordat hij de favoriete smaak van de koning kent, deze maaltijden bereidt).

Zij kunnen nooit voorbij samsara gaan.

*Laat de Wijze die het gevaar onderkent
Van zintuiglijk genot
Afstand doen van alle zintuiglijk genot,
Zowel menselijk als goddelijk.*²⁶⁸

*Door de stroom van verlangen te verbreken
—Een stroom die moeilijk over te steken is
Omwille van het verlangen naar aangename,
Aanlokkelijke vormen—
Bereikt men nibbana zonder residu*²⁶⁹
En overwint men het lijden.

*Zij die de edele visie hebben,
Zij die de ultieme wijsheid verworven hebben,
Zulke Wijzen met volkomen inzicht,
Komen niet meer tot 'worden'.
Doordat zij de vernietiging van geboorte
Experiëntieel zien en weten. ♀*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁶⁸ Alhoewel plezierig, is zintuiglijk genot verbonden met gevaar (P. adinava) in die zin dat het vergankelijk is en dus nooit volledige bevrediging kan geven. Dit leidt tot frustratie en tot bestendiging van samsara.

²⁶⁹ 'nibbana zonder residu': zie supra 2.2.7. Nibbana (44) (Nibbanadhatu-Sutta).

3.5.7. JUK VAN ZINTUIGLIJK VERLANGEN (96)

(*Kamayoga*²⁷⁰ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wie gebonden is door de boei van zintuiglijk verlangen en gebonden door de boei van 'worden', is een terugkeerder. Het is iemand die terugkeert naar deze staat.*

Wie bevrijd is van de boei van zintuiglijk verlangen en bevrijd van de boei van 'worden', is een niet-terugkeerder. Het is iemand die niet terugkeert naar deze staat.

*Wie bevrijd is van de boei van zintuiglijk verlangen en bevrijd van de boei van het 'worden', is een arahant—iemand in wie alle mentale vergiften vernietigd zijn.*²⁷¹ •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Geketend door twee boeien
—de boei van zintuiglijk verlangen
En de boei van 'worden'—
Zetten de levende wezens hun reis in samsara voort.
Zij blijven rondgaan [in de eeuwige cyclus]
Van geboorte en dood.*

*Zij die de boei van de zintuiglijke verlangens
Hebben opgegeven,
Maar de boei van het 'worden'
Nog niet hebben vernietigd,
Worden 'niet-terugkeerders' genoemd.*

*Maar zij die alle twijfels hebben weggesneden,
Die hoogmoed en het 'worden' hebben vernietigd,*

²⁷⁰ 'kamayoga' (P.) = het juk van zintuiglijk verlangen.

²⁷¹ De boei van zintuiglijk verlangen houdt de wezens in de zintuiglijke sfeer (P. *kamadhātu*). De boei van het (verlangen naar) 'worden', houdt de wezens in samsara. Alle wezens—van de wereldling (P. *putthujana*) tot de eenmaal-terugkeerder (P. *sakadagami*)—zijn gebonden door deze twee boeien. De niet-terugkeerder (P. *anagami*) heeft de boei van zintuiglijk verlangen vernietigd, echter niet zijn verlangen naar 'worden' (P. *bhava*). De arahant heeft beide boeien vernietigd.

*Die de mentale vergiften volledig hebben uitgeroeid,
Zijn (alhoewel ze nog in deze wereld staan)
'Voorbij' gegaan—²⁷²
Zij zijn naar de Andere Oever gegaan. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁷² 'voorbij gegaan' → vert. van 'atikkamati' → ati+kamati: ati = voorbij; kamati = gaan;
De betekenis is: de stroom oversteken, naar de Andere Oever gaan.

3.5.8. EEN GOEDE ETHIEK (97)

(Kalyanasila ²⁷³ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een bhikkhu die een uitzonderlijk gedrag vertoont, een uitstekend karakter bezit en vervuld is van wijsheid wordt in deze Leer & Discipline een 'volmaakte' genoemd—een ethisch hoogstaand mens, die zichzelf volkomen gerealiseerd heeft en onovertroffen is in vergelijking met andere mensen.*

En hoe herken je een bhikkhu die zulk uitzonderlijk gedrag vertoont ?

Zulke monnik is deugdzaam; hij leeft beheerst doordat hij de regels van de discipline volgt; ²⁷⁴ hij is begiftigd met een perfect gedrag; en hij herkent gevaar in de kleinste overtreding; hij volgt de precepten en traint zich erin. Dit is de manier waarop je een bhikkhu herkent die uitzonderlijk gedrag vertoont. Dit is een monnik met een uitzonderlijk ethisch gedrag.

En hoe herken je een bhikkhu die een uitstekend karakter bezit ?

Zulke monnik is toegewijd aan en cultiveert de zeven groepen van verlichting. ²⁷⁵ Dit is de manier waarop je een bhikkhu herkent die een uitstekend karakter bezit. Dit is een monnik met een uitstekend karakter.

En hoe herken je een bhikkhu die vervuld is van wijsheid ?

²⁷³ 'kalyanasila' (P.) → kalyana+sila: kalyana = ethisch goed, verdienste, welzijn; sila = moraliteit.

²⁷⁴ 'de regels van de discipline': de Patimokkha—de disciplinaire regels van de Sangha.

²⁷⁵ 'de zeven groepen van verlichting' → vert. van bodhipakkhiya (cfr. supra).

Zulke monnik heeft zichzelf gerealiseerd door persoonlijk direct inzicht ²⁷⁶ in dit leven. Zo komt hij tot bevrijding van zijn geest ²⁷⁷ en tot bevrijding van inzicht. ²⁷⁸ En hij verblijft in deze onbesmette toestand—doordat de mentale vergiften ²⁷⁹ vernietigd zijn. Dit is de manier waarop je een bhikkhu herkent die vervuld is van wijsheid.

Dus, Monniken, een bhikkhu die een uitzonderlijk gedrag vertoont, een uitstekend karakter bezit en vervuld is van wijsheid wordt in deze Leer & Discipline een 'volmaakte' genoemd—een ethisch hoogstaand mens, die zichzelf volkomen gerealiseerd heeft en onovertroffen is in vergelijking met andere mensen. •

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• Een gewetensvolle monnik die
—Noch door daden, noch door woorden,
Noch door gedachten—kwade dingen doet,
Wordt 'iemand met uitzonderlijk ethisch gedrag' genoemd.

Een bescheiden monnik
Bij wie de zeven groepen van verlichting
Goed ontwikkeld zijn,
Wordt 'iemand met een goed karakter' genoemd.

Een Monnik zonder mentale vergiften
Die hier [in dit leven]
De vernietiging uit het lijden begrijpt,
Wordt 'iemand die vervuld is van wijsheid' genoemd.

De monnik die in deze drie eigenschappen uitblinkt,
Die onverstoorbaar is,
Die alle twijfel heeft uitgebannen,

²⁷⁶ bhavana-maya panna.

²⁷⁷ 'bevrijding van de geest' → vert. van 'cetovimutti' (P.) → ceto+ vimutti: ceto = de geest; vimutti = bevrijding. Wat bedoeld wordt is dat de yogi zich bevrijd heeft van verlangen en van afkeer/haat.

²⁷⁸ 'bevrijding van inzicht' → vert. van 'pannavimutti' (P.) → panna+ vimutti: panna = wijsheid/inzicht; vimutti = bevrijding. Pannavimutti is het inzicht dat geassocieerd wordt met het door de arahant behaalde resultaat (P. arahattaphala) → arahatta+ phala: arahatta = arahant; phala = het resultaat, de vrucht. Arahattaphala = de vrucht van de arahant.

²⁷⁹ 'mentale vergiften' → vert. van 'kilesas' (P.). Het zijn de mentale vergiften: onwetendheid, verlangen en afkeer/haat.

*Die in de hele wereld aan niets gehecht is,
Wordt 'iemand die alles heeft opgegeven' genoemd. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

3.5.9. DE GIFTEN (98)

(Dana ²⁸⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, er zijn twee soorten giften: er is de gift van materiële dingen en er is de gift van Dhamma. Van deze twee soorten giften is de gift van Dhamma de meest verheven.*

Er zijn twee soorten van delen: het delen van materiële dingen en het delen van Dhamma. Van deze twee soorten delen is het delen van Dhamma de meest verheven.

Er zijn twee soorten van hulp verstrekken: het verstrekken van materiële hulp en het helpen met Dhamma. Van deze twee soorten van hulp verstrekken is het helpen met Dhamma de meest verheven. ♪

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Geven is het hoogste goed en onovertroffen,
Zoals de Boeddha zelf prees.
Wie wijs is en dit weet
En het volste vertrouwen heeft
In het hoogste Veld van verdienste, ²⁸¹
Zou geen gift doen op het geschikte moment ?*

*Zowel wie de Dhamma aanleert
Als wie de Dhamma aanhoort
Met vertrouwen in Boeddha's pad,
Wordt gezuiverd door de gift van Dhamma.
Beiden beoefenen immers Boeddha's pad.* ♪

Ook dit is de betekenis van wat de *Verhevene* gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁸⁰ 'dana' (P.) = een gift.

²⁸¹ 'vertrouwen heeft in het hoogste veld van verdienste': het hoogste veld van verdienste is een metafoor voor de Sangha. Dit vers promoot ondubbelzinnig het offeren van giften (P. dana) aan de monastieke orde.

3.5.10. HET DRIEVOUTDIG INZICHT (99)

(Tevijja²⁸² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, ik zeg u dat het énkél door de Dhamma is dat iemand een brahmaan genoemd wordt die begiftigd is met het drievoudige inzicht.* ²⁸³ *Men is geen brahmaan omdat men overtuigend kan spreken en reciteren.* ²⁸⁴

En waarom zeg ik dat het énkél door de Dhamma is dat iemand een brahmaan genoemd wordt die begiftigd is met het drievoudige inzicht ?

Versta het zo, Monniken, een bhikkhu herinnert zich vele vroegere verblijfplaatsen [levens of manifestaties van 'worden']—dat is: één leven, twee levens, drie levens, vier levens, vijf levens, tien levens, twintig levens, dertig levens, veertig levens, vijftig levens, honderd levens, duizend levens, honderdduizend levens, vele eonen [tijdperken] van zowel wereldinkrimpingen [vergaan van werelden] als van werelduitdijingen [ontstaan van werelden], vele eonen van zowel wereldinkrimpingen als van werelduitdijingen.

Hij herinnert zich voor elk specifiek leven: op die plaats heette ik zo en zo, behoorde ik tot die familie, zag er zo uit, voedde me op een manier zo en zo, ervoer deze en gene soorten vreugde en pijn,

²⁸² 'tevijja' (P.) = het bezitten van drie bovenmenselijke inzichten.

²⁸³ Het 'drievoudig inzicht' → vert. van 'tevijja' verwijst naar de kennis van de drie Vedas. De Boeddha draaide de betekenis om en herdefinieerde zowel het woord 'brahmaan' als het woord 'inzicht'.

Voor de Boeddha was een brahmaan geen geboorterecht, maar een persoonlijke verdienste van iemand die tot Zelfrealisatie (P. nibbana) kwam.

Naar 'inzicht' herdefinieerde hij het als volgt: het was niet de kennis van de Vedas die tot bevrijding leidt, maar wel het inzicht in de Dhamma dat de yogi bevrijdt uit de kringloop van samsara en hem tot Ontwaken brengt.

Het drievoudig inzicht wordt in de sutta extensief uitgelegd. Het is een herhaling van de inzichten die de Boeddha verwierf voorafgaand aan zijn Ontwaken.

²⁸⁴ '[Men is geen brahmaan] omdat men overtuigend kan spreken en reciteren': De Boeddha verwijst hier, enigszins denigrerend, naar de brahmaanse praktijk om Vedische geschriften te reciteren.

en werd zo en zo oud. Nadat ik wegviel uit een bestaan, verscheen ik in een ander bestaan. En ook daar herinnerde hij zich: op die plaats heette ik zo en zo, behoorde ik tot die familie, zag er zo uit, voedde ik me op een manier zo en zo, ervoer deze en gene soorten vreugde en pijn, en werd zo en zo oud. Toen ik dan vandaar wegviel, verscheen ik hier.

Zo herinnerde hij zich aldus een heel gamma van vroegere levens met alle details en bijzonderheden.

Dit is het eerste inzicht dat hij verwierf. Onwetendheid verdween en inzicht rees op. Duisternis werd verdreven en licht ontstond, zoals het gebeurt bij iemand die aandachtig, ijverig en vastberaden leeft.

Verder, Monniken, ziet een bhikkhu, met zijn zuiver, bovenmenselijk, goddelijk oog, het vergaan en opnieuw ontstaan van de wezens, de minderwaardige en de hoogstaande, de mooie en de lelijke, de gelukkige en de ongelukkige, en hij zag hoe de wezens wedergeboren [manifestaties van 'worden' aannamen] werden overeenkomstig hun kamma: de wezens die zich misdragen hadden met daden, woorden en gedachten, de beledigers van de edelen [ariyas], zij die verkeerde opinies aanhingen, en op basis van deze slechte visies de overeenkomstige daden pleegden, werden—wanneer hun lichaam bij de dood uit elkaar viel—wedergeboren in een ellendige toestand, in een slecht bestaansrijk, in het Hellenrijk.

Maar hij zag ook hoe de andere wezens die zich goed gedragen hadden in hun daden, woorden en gedachten, die de edelen niet beledigden, die geen verkeerde opinies aanhingen, en op basis van deze zuivere visies de juiste daden verrichtten, werden—wanneer hun lichaam bij de dood uit elkaar viel—wedergeboren in een goed bestaansrijk, in het Hemelrijk.

Dit alles zag hij met zijn goddelijk oog, en hij begreep hoe de wezens vergaan en opnieuw oprijzen overeenkomstig hun kamma.

Dit is het tweede inzicht dat hij verwierf. Onwetendheid verdween en inzicht rees op. Duisternis werd verdreven en licht ontstond, zoals het gebeurt bij iemand die aandachtig, ijverig en vastberaden leeft.

En verder, Monniken, komt deze bhikkhu—na de vernietiging van de mentale vergiften—door het realiseren van persoonlijk direct

inzicht, in dit leven, tot bevrijding van de geest en tot bevrijding van inzicht. En in deze toestand verblijft hij.

Dit is het derde inzicht dat hij verwierf. Onwetendheid verdween en inzicht rees op. Duisternis werd verdreven en licht ontstond, zoals het gebeurt bij iemand die aandachtig, ijverig en vastberaden leeft.

Daarom, Monniken, zeg ik dat het énkél door de Dhamma is dat iemand een brahmaan genoemd wordt die begiftigd is met het drie-voudige inzicht. Men is geen brahmaan omdat men overtuigend kan spreken en reciteren. •

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie zijn vroegere levens kent,
Wie het Hemel- en het Hellenrijk ziet,
Wie de vernietiging van geboorte bereikt
Is een Wijze met volledig direct inzicht.*

*Door dit drievoudig weten verwerft
Een brahmaan het drievoudige inzicht.
Dát noem ik het drievoudig inzicht.
—Niet het spreken en reciteren van de Vedas. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4. CATUKKANIPATA

(Suttas met vier Onderwerpen)

4.1.1. BRAHMAAN, DHAMMA, AALMOES (100)

(Brahmanadhammayaga ²⁸⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• Monniken, ik ben brahmaan, ²⁸⁶ altijd ontvankelijk voor alle soorten verzoeken, ²⁸⁷ met uitgestoken hand, ²⁸⁸ die zijn laatste lichaam draagt ²⁸⁹ een onovertroffen geneesheer en chirurg. ²⁹⁰

Jullie, Monniken, zijn mijn rechtmatige zonen, geboren uit mijn mond, ²⁹¹ gevormd door Dhamma, erfgenamen van Dhamma, geen erfgenamen van materiële dingen.

Monniken, er zijn twee manieren van geven: de gift van materiële dingen en de gift van Dhamma. Van beide soorten van geven, is de gift van Dhamma de allerhoogste gift.

²⁸⁵ 'brahmanadhammayaga' (P.) → brahmana+dhamma+yaga: brahmana = brahmaan; dhamma = Dhamma; yaga = gift, aalmoes.

²⁸⁶ 'ik ben brahmaan': de Boeddha zegt dat hij een 'brahmaan' is, conform de door hem gemaakte herdefiniëring.

²⁸⁷ 'verzoeken' → vert. van 'yacayoga' (P.) = altijd beschikbaar voor iemand die iets vraagt. De betekenis hier is dat de Boeddha altijd klaar staat om de Dhamma te onderwijzen wanneer erom gevraagd wordt.

²⁸⁸ 'met uitgestoken hand' → vert. van 'payatapani' (P.) → payata+ pani: payata = open zetten; pani = handpalm. De betekenis is dat de Boeddha altijd gereed staat om te geven—in dit geval de gift van Dhamma, wat de allerhoogste gift is.

²⁸⁹ 'die zijn laatste lichaam draagt': die niet meer tot 'worden' komt.

²⁹⁰ De Boeddha noemt zichzelf een 'geneesheer': hij doet eerst de nodige vaststellingen (het lijden), zoekt dan naar de oorzaak (begeerte), vindt het geneesmiddel (vernietiging van begeerte, haat en onwetendheid) en schrijft het geneesmiddel voor (het Achtvoudige Pad). Dit zijn de Vier Edele Waarheden.

Hij noemt zichzelf verder een chirurg (P. *sallakatta*), die de vergiftigde pijlen van begeerte, van haat en van onwetendheid wegsnijdt.

²⁹¹ 'geboren uit mijn mond': een verwijzing naar de brahmaanse kosmologie die beweerde dat de brahmanen geboren werden uit de mond van Brahma.

Monniken, er zijn twee soorten van delen: het delen van materiële dingen en het delen van Dhamma. Van beide soorten van delen, is het delen van Dhamma het allerhoogste.

Monniken, er zijn twee soorten van helpen: het helpen met materiële dingen en het helpen met Dhamma. Van beide soorten van hulp, is het helpen met Dhamma het allerhoogste.

Monniken, er zijn twee soorten van offers: het offeren van materiële dingen en het offer van Dhamma. Van beide soorten van offeren, is het offer van Dhamma het allerhoogste. ♪

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

♪ *De Tathagata heeft het offer van Dhamma gebracht,
Onbaatzuchtig, mededogend met alle wezens.
Aan Hem, die 'voorbij' alle 'worden' is gegaan,
Bewijzen de levende wezens eer. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.2. GEMAKKELIJK TE VERKRIJGEN (101)

(Sulabha ²⁹² Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, deze vier zaken zijn gemakkelijk te verkrijgen, zijn onbeduidend van waarde, en er valt niets op aan te merken.*

Welke vier zaken zijn gemakkelijk te verkrijgen, onbeduidend van waarde, waar niets op aan te merken valt ?

Een monnikspij gemaakt van voden is van generlei waarde, is gemakkelijk te verkrijgen en er valt niets op aan te merken.

Voedsel dat bijeen gebedeld wordt op een aalmoezenronde is van generlei waarde, is gemakkelijk te verkrijgen en er valt niets op aan te merken.

De wortels van een boom als verblijfplaats is van generlei waarde, is gemakkelijk te verkrijgen en er valt niets op aan te merken.

Stinkende urine als geneesmiddel is van generlei waarde, is gemakkelijk te verkrijgen en er valt niets op aan te merken. ²⁹³

Dit, Monniken, zijn de vier zaken die gemakkelijk te verkrijgen, onbeduidend van waarde zijn, en waar niets op aan te merken valt.

Een monnik die zich tevreden stelt met deze dingen die gemakkelijk te verkrijgen zijn, onbeduidend van waarde zijn en waar niets op aan te merken valt, daarvan zeg ik dat hij beschikt over de vereisten die nodig zijn voor het monnikenleven. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Wie tevreden is met iets waar niets op aan te merken valt,*

²⁹² 'sulabha' (P.) → = gemakkelijk te verkrijgen.

²⁹³ De eerste drie behoren tot de geoorloofde ascetische beoefening of praktijk (P. *dhutanga*) van de monniken. Alle vier samen maken ze de minimum vereisten uit van het monnikenleven, zoals het vermeld staat in de ceremonie van de hogere ordinatie = monnikenwijding (P. *upasampada*).

*Met dingen die onbeduidend zijn in waarde,
En die gemakkelijk te verkrijgen zijn,
Zal op geen enkele plaats moeite hebben
Met betrekking tot
Voedsel, kledij, huisvesting en geneesmiddelen.*

*Dit zijn de dingen waarvan ik zeg dat ze
Geschikt zijn voor het monnikenleven.
De bhikkhu die zich met deze dingen omringt
Zal tevreden en aandachtig zijn. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.3. ZONDER MENTALE VERGIFTEN (102)

(*Asavakkhaya* ²⁹⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, voor zij die 'zien' en 'weten'* ²⁹⁵ *is er de vernietiging van de mentale vergiften. Dit [de vernietiging van de mentale vergiften] is er niet voor zij die 'niet zien' en 'niet weten'.*

Maar door wát te zien en door wát te weten worden de mentale vergiften vernietigd ?

Monniken, voor wie 'ziet' en 'weet' “Dit is lijden”, is er de vernietiging van de mentale vergiften.

Monniken, voor wie 'ziet' en 'weet' “Dit is de oorzaak van het lijden”, is er de vernietiging van de mentale vergiften.

Monniken, voor wie 'ziet' en 'weet' “Dit is de beëindiging van het lijden”, is er de vernietiging van de mentale vergiften.

Monniken, voor wie 'ziet' en 'weet' “Dit is het pad dat leidt tot de beëindiging van het lijden”, is er de vernietiging van de mentale vergiften.

Op deze manier, Monniken, is er voor de bhikkhu die 'ziet' en 'weet' vernietiging van de mentale vergiften. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Bij de leerling die zich oefent
Overeenkomstig het directe pad,
Rijst het inzicht van de vernietiging eerst op;
Het bevrijdend inzicht—Nibbana—
Volgt onmiddellijk daarna.*

²⁹⁴ 'asavakkhaya' (P) = geen mentale vergiften meer hebben, zonder mentale vergiften zijn.

²⁹⁵ 'zien' en 'weten' → vert. van 'janami passami'.

*Bij de monnik die dit bevrijdend inzicht—Nibbana—
Gerealiseerd heeft
Rijst het inzicht van de vernietiging op:
'De ketens zijn vernietigd'.*

*De luierik en de dwaas
—Onwetend over de Dhamma—
Zijn onbekwaam om dit bevrijdend inzicht
Te realiseren. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.4. SAMANAS EN BRAHMANEN (103)

(*Samanabrahmana* ²⁹⁶ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, een samana en een brahmaan die de werkelijkheid, zoals ze zich voordoet, van de Vier Edele Waarheden niet begrijpt —“Dit is lijden. Dit is de oorzaak van het lijden. Dit is de beëindiging van het lijden. En dit is het pad dat leidt tot de beëindiging van het lijden”—wordt door mij niet beschouwd als zijnde een ware samana onder de samanas of een ware brahmaan onder de brahmanen.*

Zulke samanas of brahmanen hebben zichzelf niet gerealiseerd. Zij hebben het doel van een samana; respectievelijk het doel van een brahmaan—namelijk persoonlijk direct inzicht—in dit leven niet bereikt.

Maar, Monniken, een samana en een brahmaan die de werkelijkheid, zoals ze zich voordoet, van de Vier Edele Waarheden begrijpt —“Dit is lijden. Dit is de oorzaak van het lijden. Dit is de beëindiging van het lijden. En dit is het pad dat leidt tot de beëindiging van het lijden”—wordt door mij beschouwd als zijnde een ware samana onder de samanas of een ware brahmaan onder de brahmanen.

Zulke achtbare samanas of brahmanen hebben zichzelf gerealiseerd. Zij hebben het doel van een samana; respectievelijk het doel van een brahmaan—namelijk persoonlijk direct inzicht—in dit leven bereikt. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Zij die het lijden niet begrijpen,
Noch het ontstaan van het lijden,
Noch waar het lijden
—Zonder dat er iets overblijft—
Een einde neemt.*

²⁹⁶ 'samanabrahmana' (P.) → samana+brahmana.

*Zij die het pad niet kennen
Dat leidt naar de leniging van het lijden,
Zijn verstoken van de bevrijding van de geest.
Evenals van de bevrijding van inzicht.²⁹⁷
Onbekwaam om een einde te maken aan het lijden,
Reizen zij rond in geboorte en ouderdom.*

*Maar zij die het lijden begrijpen,
Evenals het ontstaan van het lijden,
En waar het lijden
—Zonder dat er iets overblijft—
Een einde neemt.*

*Zij die het pad kennen
Dat leidt naar de leniging van het lijden,
Zij verwerven de bevrijding van de geest.
Evenals de bevrijding van inzicht.
Bekwaam om een einde te maken aan het lijden,
Keren zij nooit terug naar geboorte en ouderdom. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

²⁹⁷ zie Sutta 3.5.8. Een Goede Moraal (97) — (Kalyanasila-Sutta).

4.1.5. DE ETHISCHE PRECEPTEN (104)

(*Silasampanna*²⁹⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, de bhikkhus bezig zien—die uitmunten in deugdzaamheid, in concentratie, in wijsheid; die uitblinken in het 'zien' en 'weten' van bevrijding; die raadgever zijn, leraar en assistent; die kunnen aansporen en aanmoedigen; die bekwame instructeurs zijn in de ware Dhamma—is van grote hulp voor mij.*

Luisteren naar deze bhikkhus, hen benaderen, hen vergezellen, hen herinneren, en hun voorbeeld volgen om het huis te verlaten en de thuisloosheid in te trekken, is een grote hulp voor mij.

Waarom is dit een grote hulp voor mij ?

Wie zulke bhikkhus volgt, zich met hen associeert, hen vergezelt, brengt de geleding van deugdzaamheid,²⁹⁹ zo die nog niet volmaakt is, tot verdere ontplooiing. Het brengt de geledingen van concentratie, van wijsheid, van bevrijding, en de geleding van het 'zien' en 'weten' van bevrijding, zo die nog niet volmaakt is, tot volkomen ontplooiing.

Zulke bhikkhus noemt men 'leraren', 'karavaanleiders', 'oplossers van fouten', 'verdrijvers van duisternis', 'lichtbrengers', 'luisterbrengers', 'uitblinkers', 'fakkeldragers', 'edelen', 'helderzienden'. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Zelfs het louter zien van deze Edelen,
Die spiritueel perfect zijn
En die het leven van de Dhamma leiden,
Schept vreugde voor wie intelligent is.*

*Wanneer zij de Dhamma uitleggen
Stralen ze en verlichten zo de Leer.*

²⁹⁸ *'silasampanna (P) = de observatie van de ethische precepten.*

²⁹⁹ *'deugdzaamheid' → vert. van 'sila' (P).*

*Het zijn lichtmakers. Heroïsche Wijzen.
Doordat zij het Oog van Dhamma bezitten
Helpen zij de wezens om hun
Mentale vergiften te vernietigen.*

*Nadat de wezens de Leer van de Boeddha
Gehoord hebben uit de mond van deze edelen,
Realiseren zij, door helder begrip,
De vernietiging van geboorte:
Zij komen nooit meer tot 'worden'. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.6. HET OPWEKKEN VAN BEGEERTE (105)

(Tanhuppada³⁰⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, vier zaken wekken begeerte op. Wanneer het verlangen van een monnik oprijst, is het door deze vier zaken. Welke zijn deze vier zaken ?*

De begeerte van een monnik rijst op omwille van monnikspijen; omwille van voedsel in de bedelnap; omwille van een verblijfplaats; of omwille van 'zijn of juist niet zo zijn'.³⁰¹

Dit, Monniken, zijn de vier zaken die begeerte opwekken. Wanneer het verlangen van een monnik oprijst, is het door deze vier zaken. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Een persoon die vergezeld wordt door begeerte
Heeft een lange reis te gaan
In deze cyclus van wedergeboorte.
Dit is de reden waarom hij niet
Voorbij geboorte kan gaan in dit leven
Of naar een ander in deze kringloop.*

*De monnik die het gevaar van begeerte onderkent
Die weet dat begeerte de oorzaak is van het lijden
Leeft aandachtig, vrij van verlangen
En zonder zich te hechten. •*

Ook dit is de betekenis van wat de *Verhevene* gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³⁰⁰ 'tanhuppada' (P) = het opwekken van begeerte.

³⁰¹ 'zijn of juist niet zo zijn' → vert. van 'itibhavabhavahetu'. In de Commentaren wordt dit uitgelegd als 'winst of verlies; succes of mislukking; toename of afname'.

4.1.7. INCLUSIEF DE BRAHMAWERELD (106)

(*Sabrahmaka* ³⁰² *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, de families waar moeder en vader door hun kinderen thuis vereerd worden, leven in Brahma.* ³⁰³

De families waar moeder en vader door hun kinderen thuis vereerd worden leven in vroegere goden [P. devas].

De families waar moeder en vader door hun kinderen thuis vereerd worden leven in vroegere leermeesters.

De families waar moeder en vader door hun kinderen thuis vereerd worden leven in eerbiedwaardigen.

'Brahma', Monniken, is een aanduiding voor moeder en vader. 'Vroegere goden', 'vroegere leermeesters' en 'eerbiedwaardigen' zijn aanduidingen voor moeder en vader.

Waarom is dat zo ?

Omdat moeder en vader van groot belang zijn voor hun kinderen, omdat ze voor hen zorgen, omdat ze hen opvoeden en hun tonen hoe de wereld is. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Moeder en vader worden 'Brahma',
'Vroegere goden', 'vroegere leermeesters',
En 'eerbiedwaardigen' genoemd,
Omdat ze mededogend zijn voor hun kinderen.*

³⁰² '*sabrahmaka*' (P.) = inclusief de *Brahmawereld*.

³⁰³ '*Brahma*' betekent het ultiemste, het allerhoogste, het opperste dat bereikt kan worden. Een *Brahma* god is een metafoor voor de gemoedstoestand die ontstaat bij iemand die de *brahmaviharas*—de goddelijke verblijfplaatsen—in praktijk gebracht heeft. De *brahmaviharas* zijn: liefdevolle vriendelijkheid (P. *metta*); mededogen (P. *karuna*); medevreugde, blijheid (P. *mudita*) en gelijkmoedigheid (P. *upekkha*).

*Daarom moet de Wijze hen eren,
Hen eerbied betonen,
Hen voorzien van voedsel en drank,
Hen kleden en hen een bed geven,
Hen masseren en baden,
En hun voeten wassen.*

*De Wijze die zijn ouders zo verzorgt
Wordt in dit leven al geprezen.
En in de hemel verheugt hij zich. ♪*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.8. ERG BELANGRIJK (107)

(Bahukara ³⁰⁴ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, brahmanen en leken zijn erg belangrijk voor jullie.*

Zij zorgen ervoor dat je beschikt over monnikspijen, over bedelvoedsel, over huisvesting en over geneesmiddelen wanneer jullie ziek zijn.

En jullie, Monniken, zijn erg belangrijk voor de brahmanen en de leken.

Want jullie onderwijzen hen de Dhamma, die goed is in het begin, goed in het midden en goed op het einde. ³⁰⁵ Jullie onderwijzen de Dhamma met de juiste woorden en met de juiste betekenis van de woorden. ³⁰⁶ Jullie verklaren het heilige leven in zijn volkomenheid en in zijn helderheid.

Op deze manier wordt, Monniken, dit heilige leven geleefd met wederzijdse steun voor het doel om enerzijds de stroom over te steken en anderzijds om een compleet einde te maken aan het lijden. •

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Leken en thuislozen
Ondersteunen elkaar:
Ze realiseren de ware Dhamma—
De onovertroffen bevrijding,
Nibbana.*

³⁰⁴ 'bahukara' (P.) = van groot belang, erg handig, erg belangrijk.

³⁰⁵ 'goed is in het begin, goed in het midden en goed op het einde': de betekenis hiervan is dat de Dhamma vanaf het prille begin vruchten draagt, d.i. vanaf het moment dat de yogi zijn beoefening aanvat.

³⁰⁶ De betekenis is: zowel naar de letter als naar de geest.

*De leken bezorgen de thuislozen
De basisvereisten om te leven—
Monnikspijen om te dragen
En een plaats om te verblijven.
Zo worden de ontberingen verzacht.*

*De leken beoefenen de Dhamma
Door vertrouwen te stellen in de
[Volgelingen van] de Boeddha,³⁰⁷
Die zich door meditatie bevrijden
En begiftigd zijn met edele wijsheid.*

*Het beoefenen van de Dhamma³⁰⁸
Leidt hen naar een goede geboorte.
Wedergeboren in het Hemelrijk
Verheugen zij zich in de vreugde
Van de godenwereld. ♀*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³⁰⁷ '[Volgelingen van] de Boeddha' → vert. van 'Sugata' = een epitheton voor de Boeddha. In dit vers is de betekenis overdrachtelijk bedoeld: de leken stellen vertrouwen in de volgelingen van de Boedha.

³⁰⁸ De leken beoefenen de wereldse (P. lokiya) Dhamma door het geven van voedsel en materiële giften aan de monniken.

4.1.9. BEDRIEGLIJK (108)

(Kuha ³⁰⁹ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, [zagezegde] bhikkhus, die bedriegen, die leugens vertellen, koppig zijn, praatjes vertellen, frauduleus, arrogant en ongeconcentreerd door het leven gaan, zijn geen volgelingen van mij.*

Zij hebben zich afgekeerd van deze Leer en Discipline en zullen in deze Leer niet tot groei, noch tot progressie en ontwikkeling komen.

Daarentegen zijn bhikkhus die niet bedriegen, die geen leugens vertellen, niet koppig zijn, geen praatjes vertellen, maar wijs zijn, zich aanpassen en zich concentreren, volgelingen van mij.

Zij hebben zich niet afgekeerd van deze Leer en Discipline en zullen in deze Leer tot groei, tot progressie en ontwikkeling komen.
•

Dit is de betekenis van wat de *Bhagavat* gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Bedriegers, koppigaards, praatjesmakers,
Fraudeurs, arrogante en niet-geconcentreerde
Mensen maken geen vooruitgang in de Dhamma,
Zoals het is uitgelegd door de Volkomen Ontwaakte.*

*Wie niet bedriegt, geen praatjes verkoopt,
Wie wijs is, zich aanpast en geconcentreerd is—
Dat zijn diegenen die groeien in de Dhamma,
Zoals het is uitgelegd door de Volkomen Ontwaakte.* •

Ook dit is de betekenis van wat de *Verhevene* gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

³⁰⁹ 'kuha' (P.) = bedrieglijk, misleidend.

4.1.10. DE STROOM VAN DE RIVIER (109)

(Nadisota³¹⁰ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, veronderstel dat een man meegevoerd wordt door de stroom van een rivier, wat hem aangenaam en vreugdevol stemt. Een andere persoon die dit schouwspel, vanop de rivieroever, goed in de gaten houdt, roept hem toe:*

*'He, man ! Alhoewel het aangenaam en vreugdevol lijkt dat je door de stroom wordt meegevoerd, wil ik je toch verwittigen dat de stroom zich iets verder in een meer werpt, met heel wat turbulente golven en wervelende draaikolken, vol krokodillen³¹¹ en demonen. Wanneer je in dat meer terechtkomt zal je gedood worden of minstens een dodelijke pijn ondergaan.'*³¹²

Het is duidelijk, Monniken, dat de zwemmer, na het horen van deze woorden, zich met handen en voeten—tegen de stroom—in veiligheid wil brengen.

Ik heb gebruik gemaakt van deze vergelijking om volgende betekenis duidelijk te maken.

De betekenis is de volgende: 'de stroom van de rivier' is een synoniem voor begeerte. 'Wat aangenaam en vreugdevol stemt' is een synoniem voor de zes innerlijke zintuigssferen. 'Het meer' staat voor de vijf lagere ketens.³¹³ 'Turbulente golven' zijn een synoniem voor boosheid en frustratie. 'Wervelende draaikolken' staan voor de vijf soorten zintuiglijk plezier. 'Krokodillen en monsters' verwijst naar vrouwen. 'Tegen de stroom in' betekent verzaking—het

³¹⁰ 'nadisota' (P.) = de stroom van de rivier.

³¹¹ 'krokodillen' → vert. van 'gaha' (P.).

³¹² 'demonen' → vert. van 'rakkhasa' (P.). In de Indische mythologie is dit een vlees-etend monster dat in het water leeft.

³¹³ 'de vijf lagere ketens' → vert. van 'orambhagiya-samyojana' (P.). Dit zijn de eerste vijf ketens van de samyojana, namelijk: de opinie van een separaat 'ik'; hechten aan riten en rituelen; twijfel; verlangen en afkeer. Deze vijf ketens binden de yogi aan deze wereld, d.i. veroorzaken een wedergeboorte in de zintuiglijke sfeer. Deze vijf ketens worden vernietigd op het niveau van de niet-terugkeerder (P. anagami).

loslaten van zintuiglijk plezier'. 'Met handen en voeten' wijst naar het inzetten van energie. En 'de persoon die, vanop de rivieroever, het schouwspel goed in de gaten houdt' is een synoniem voor de Tathagata, de Arahant, de Volkomen Ontwaakte. '•

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

*• Wie in de toekomst Nibbana wil bereiken moet
—Hoe moeilijk het ook is—
Zintuiglijk verlangen opgeven.
Door alles te begrijpen met juist inzicht,
Met een geest die bevrijd is van mentale vergiften,
Zal hij, stap na stap, tot bevrijding komen.*

*Wie dit inzicht bemeesterd heeft,
Wie het heilige leven geleefd heeft,
Noemt men:
'Iemand die tot het einde van de wereld gegaan is,
Iemand die de Andere Oever bereikt heeft'. '•*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.11. TIJDENS DE WANDELING (110)

(*Cara*³¹⁴ *Sutta*)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens een wandeling—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit tolereert en zulke gedachte niet verwerpt, ze niet verdrijft, er geen einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier een voortdurend gebrek aan ijver aan de dag legt en geen angst vertoont om iets slechts te doen—lui en gemakzuchtig.*

Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het staan—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit tolereert en zulke gedachte niet verwerpt, ze niet verdrijft, er geen einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier een voortdurend gebrek aan ijver aan de dag legt en geen angst vertoont om iets slechts te doen—lui en gemakzuchtig.

Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het zitten—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit tolereert en zulke gedachte niet verwerpt, ze niet verdrijft, er geen einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier een voortdurend gebrek aan ijver aan de dag legt en geen angst vertoont om iets slechts te doen—lui en gemakzuchtig.

Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het liggen—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit tolereert en zulke gedachte niet verwerpt, ze niet verdrijft, er geen einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier een voortdurend gebrek aan ijver aan de dag legt en geen angst vertoont om iets slechts te doen—lui en gemakzuchtig.

Maar, Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens een wandeling—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit niet tolereert maar zulke

³¹⁴ 'cara' (P.) = iemand die wandelt.

gedachte verwerpt, ze verdrijft, er een einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier voortdurend ijver aan de dag legt en angst vertoont om iets slechts te doen—energiek en vastberaden om het doel van ultieme bevrijding—Nibbana—te bereiken.

En, Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het staan—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit niet tolereert maar zulke gedachte verwerpt, ze verdrijft, er een einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier voortdurend ijver aan de dag legt en angst vertoont om iets slechts te doen—energiek en vastberaden om het doel van ultieme bevrijding—Nibbana—te bereiken.

En, Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het zitten—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit niet tolereert maar zulke gedachte verwerpt, ze verdrijft, er een einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier voortdurend ijver aan de dag legt en angst vertoont om iets slechts te doen—energiek en vastberaden om het doel van ultieme bevrijding—Nibbana—te bereiken.

En, Monniken, wanneer bij een bhikkhu—tijdens het liggen—een zintuiglijke gedachte of een boze gedachte of een agressieve gedachte oprijst, en indien hij dit niet tolereert maar zulke gedachte verwerpt, ze verdrijft, er een einde aan maakt, dan noem ik zulke monnik—die op deze manier voortdurend ijver aan de dag legt en angst vertoont om iets slechts te doen—energiek en vastberaden om het doel van ultieme bevrijding—Nibbana—te bereiken. ♪

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

*• De bhikkhu die, tijdens het wandelen,
Of wanneer hij staat, zit of ligt,
Slechte en wereldse gedachten laat oprijzen
Volgt een verkeerd pad.
Hij laat zich inpakken door bedrieglijke dingen—
Zulke bhikkhu kan nooit
Het hoogste Ontwaken ervaren.*

*De bhikkhu die, tijdens het wandelen,
Of wanneer hij staat, zit of ligt,
Geen slechte en wereldse gedachten laat oprijzen
En zich verheugt in het neerslaan ervan—
Zulke bhikkhu kan
Het hoogste Ontwaken ervaren. •*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.12. WIE DEUGDZAAMHEID BEZIT (111)

(Sampannasīla ³¹⁵ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, jullie moeten perfect zijn in deugdzaamheid; perfect in de beoefening van de Patimokkha. Laat je bedwingen door de orderegels. Wees perfect in jullie gedrag; zie gevaar in de kleinste overtredingen. Oefen jullie in de precepten die jullie op zich genomen hebben.*

Wanneer jullie perfect zijn in deugdzaamheid; perfect in de beoefening van de Patimokkha. Wanneer jullie jezelf bedwongen hebt door het volgen van de orderegels; perfect zijn in gedrag; het gevaar zien in de kleinste overtredingen; en geoefend in de precepten die jullie op zich genomen hebben—wat moet er dan nog verder gedaan worden ?

Monniken, wanneer een bhikkhu wandelt, dan is hij vrij van begeerte en van boosheid; vrij van luiheid en traagheid van de geest; vrij van rusteloosheid en van piekeren en elke twijfel heeft hij achter zich gelaten. ³¹⁶ Zijn ijver is sterk en vastberaden; zijn aandacht is helder en gevestigd; zijn lichaam is rustig en kalm; zijn geest is geconcentreerd en éénpuntig. ³¹⁷ Een bhikkhu die op deze manier ijverig is en angst heeft om iets slechts te doen, is voortdurend en continu energiek en vastberaden in het bereiken van de opperste bevrijding, Nibbana.

Monniken, wanneer een bhikkhu staat, dan is hij vrij van begeerte en van boosheid; vrij van luiheid en traagheid van de geest; vrij van rusteloosheid en van piekeren en elke twijfel heeft hij achter zich gelaten. Zijn ijver is sterk en vastberaden; zijn aandacht is helder en gevestigd; zijn lichaam is rustig en kalm; zijn geest is geconcentreerd en éénpuntig. Een bhikkhu die op deze manier ijverig is en angst heeft om iets slechts te doen, is voortdurend en

³¹⁵ 'sampannasīla' (P.) → sampanna+sīla: sampanna = wat verworven is, bereikt is; sīla : deugdzaamheid, moraliteit, ethiek.

³¹⁶ Dit is de opsomming van de Vijf Hindernissen (P. panca nivarana).

³¹⁷ Dit is een verwijzing naar de jhanas. De vernietiging van de Vijf Hindernissen is noodzakelijk om nadien—via de jhanas—tot concentratie (P. samadhi) te komen.

continu energiek en vastberaden in het bereiken van de opperste bevrijding, Nibbana.

Monniken, wanneer een bhikkhu zit, dan is hij vrij van begeerte en van boosheid; vrij van luiheid en traagheid van de geest; vrij van rusteloosheid en van piekeren en elke twijfel heeft hij achter zich gelaten. Zijn ijver is sterk en vastberaden; zijn aandacht is helder en gevestigd; zijn lichaam is rustig en kalm; zijn geest is geconcentreerd en éénpuntig. Een bhikkhu die op deze manier ijverig is en angst heeft om iets slechts te doen, is voortdurend en continu energiek en vastberaden in het bereiken van de opperste bevrijding, Nibbana.

Monniken, wanneer een bhikkhu ligt, dan is hij vrij van begeerte en van boosheid; vrij van luiheid en traagheid van de geest; vrij van rusteloosheid en van piekeren en elke twijfel heeft hij achter zich gelaten. Zijn ijver is sterk en vastberaden; zijn aandacht is helder en gevestigd; zijn lichaam is rustig en kalm; zijn geest is geconcentreerd en éénpuntig. Een bhikkhu die op deze manier ijverig is en angst heeft om iets slechts te doen, is voortdurend en continu energiek en vastberaden in het bereiken van de opperste bevrijding, Nibbana. ♀

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

• *Beheerst tijdens het wandelen,
Beheerst tijdens het staan,
Beheerst tijdens het zitten,
Beheerst tijdens het liggen,
Beheerst tijdens het buigen en
Het strekken van de ledematen—
Boven, over en onder,
Zover als de wereld zich uitstrekt,
Observeert een bhikkhu*

*Hoe de wereld werkelijk is:
Het ontstaan en vergaan van de khandhas.*

*Ijverig, een kalm en vredig leven leidend,
Altijd waakzaam, beoefent hij zich
In het stillen van zijn geest—
Zulke bhikkhu is vastberaden in het
Bereiken van de opperste bevrijding,
Nibbana. ♀*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

4.1.13. DE WERELD (112)

(Loka ³¹⁸ Sutta)

Zo is het gezegd door de *Bhagavat*, door de *Arahant*. Zo heb ik het gehoord:

• *Monniken, de Tathagata bezit een ontwaakt inzicht in de wereld; de Tathagata is onthecht van de wereld.* ³¹⁹ *De Tathagata heeft een ontwaakt inzicht in de oorsprong van de wereld; de oorsprong van de wereld is door de Tathagata losgelaten. De Tathagata heeft een ontwaakt inzicht in het einde van de wereld; het einde van de wereld is door de Tathagata gerealiseerd. De Tathagata heeft een ontwaakt inzicht in het pad dat leidt naar het einde van de wereld; het pad dat leidt naar het einde van de wereld is door de Tathagata gecultiveerd.* ³²⁰

Monniken, in deze wereld met zijn devas, zijn Maras en Brahmas; met zijn samanas en brahmanen; met zijn prinsen en mensen, bezit de Tathagata van alles wat gezien is, gehoord, gevoeld, gepercipieerd, bereikt, gezocht, en overwogen [in de geest] een ontwaakt inzicht. Daarom wordt hij de Tathagata genoemd.

Monniken, vanaf de nacht dat de Tathagata tot het onovertroffen volkomen Ontwaken kwam tot de nacht waarin hij het parinibbana —de nibbana-sfeer zonder residu ³²¹—bereikte, is alles wat hij uitsprak, uitte en uitlegde, dat alles is zó en niet ánders. Daarom wordt hij de Tathagata genoemd.

Zoals de Tathagata spreekt, zo is zijn handelen; Zoals hij handelt, zo spreekt hij. Daarom wordt hij de Tathagata genoemd.

³¹⁸ 'loka' (P) = de wereld.

³¹⁹ Met de wereld wordt 'de wereld van het lijden' bedoeld. Het is de wereld van de zintuiglijke ervaring, die bestaat uit de vijf khandhas: materie (P. rupa); gewaarwording (P. vedana); perceptie (P. sanna); reacties (P. sankhara) en bewustzijn (P. vinnana).

³²⁰ de betekenis is hier: de Boeddha heeft het lijden begrepen (1ste Edele Waarheid); de oorzaak van het lijden losgelaten (2de Edele Waarheid); het einde van het lijden gerealiseerd (3de Edele Waarheid) en het pad dat leidt naar het einde van het lijden gecultiveerd (4de Edele Waarheid).

³²¹ zie Sutta 2.2.7. Nibbana (44) — (Nibbanadhatu Sutta)

In deze wereld met zijn devas, zijn Maras en Brahmas; met zijn samanas en brahmanen; met zijn prinsen en mensen, is de Tathagata de Overwinnaar, Onoverwonnen, de Allesziener. Daarom wordt hij de Tathagata genoemd. •

Dit is de betekenis van wat de Bhagavat gezegd heeft. In verband hiermee zei Hij het volgende:

*• Door zijn inzicht in de hele wereld—
De wereld zoals hij werkelijk is ³²²
Is hij van de wereld bevrijd—
Door niets aan de wereld gebonden.*

*Van elke keten is deze alles overwinnende,
Heroïsche Wijze bevrijd.
Hij heeft de perfecte vrede bereikt—
Nibbana, dat vrij is van elke angst.*

*Bevrijd van mentale vergiften is hij ontwaakt,
Zonder zorgen, met alle twijfels vernietigd,
Heeft hij de vernietiging van alle kamma bereikt ³²³
Bevrijd is hij door de volledige
Vernietiging van alle hechting.*

*De Ontwaakte, de Boeddha
Is, als een leeuw, onovertroffen;
Voor de wereld met zijn devas
Heeft hij het Brahma-wiel ³²⁴ in beweging gezet.*

*Daarom bewijzen deze devas en deze mensen,
Die toevlucht genomen hebben tot de Boeddha,
—De grootste onder de mensen,*

³²² 'zoals hij werkelijk is': yatha bhuta (P). Syn.: tathavacana (P).

³²³ 'de vernietiging van alle kamma bereikt': dit is een vrije vertaling. Letterlijk zegt de tekst: 'het definitieve einde van alle handelen bereikt'. Elke daad, elk handelen produceert een resultaat (P. kamma) dat tot 'worden' leidt.

³²⁴ 'Brahma-wiel' → vert. van 'Brahma-cakka'. Het Brahma-wiel is hier een synoniem van het Dhamma-wiel (P. Dhamma-cakka). Het refereert aan het in beweging zetten van de Dhamma. Zie hiervoor de Dhammacakkappavattana-Sutta, Samyutta-Nikaya 56.11

*Die vol zelfvertrouwen is—³²⁵
Wanneer ze hem ontmoeten, alle eer.*

*Getemd: onder hen die temmen is hij de Beste,
Vredig: onder de vredigen is hij de Ziener,
Bevrijd: onder de bevrijden is hij de Eerste,
Overgestoken: onder hen die de stroom hebben
Overgestoken is hij de Leider.*

*Op deze manier bewijzen ze Hem eer,
De Opperste, vol van zelfvertrouwen:
'In de hele wereld met al haar devas
Kent hij zijn gelijke niet. 'ṃ*

Ook dit is de betekenis van wat de Verhevene gezegd heeft. Zo heb ik het gehoord.

—Einde van de *Itivuttaka*—

³²⁵ 'zelfvertrouwen' → vert. van *vitasarade* → *visarada*. In verschillende citaten in de Pali-canon worden de vier vormen van zelfvertrouwen van de Boeddha genoemd: 1. de zekerheid volledig ontwaakt te zijn; 2. de zekerheid dat de mentale vergiften vernietigd zijn; 3. de zekerheid dat hij de juiste dingen als obstakels heeft aangewezen op de weg naar het ontwaken en 4. de zekerheid dat het beoefenen van zijn Leer tot volledige vernietiging van het lijden leidt. Zie: de Breet en Janssen, *Majjhima-Nikaya I* 71-72, p. 179 e.v.

BIBLIOGRAFIE

Buddhadatta, Mahathera, A. P. (2014), *Concise Pali-English Dictionary*, Motilal Banarsidass Publishers, Ltd, Delhi, India

Ciunaite, Ilona, (2016), *Liberation Unleashed. A Guide to Breaking Free from the Illusion of a Separate Self*, Non-Duality Press, Oakland, CA, USA

de Breet, Jan & Janssen, Rob, *De volledige (nog aan de gang zijnde) Nederlandstalige vertaling van de Pali-canon*, Uitgeverij Asoka, Rotterdam, Nederland

de Breet, Jan, Janssen, Rob, van der Vorm, Anco, (2007), *Khuddaka-Nikaya. De verzameling van korte teksten*, Uitgeverij Asoka, Rotterdam, Nederland

Dubois, Guy, Eugène, (2017), *Satta-visuddhi. De Zeven Zuiveringen & de Zestien Fasen van Inzicht*, ProBook, Utrecht, Nederland

Fuller, Paul, (2005), *The Notion of Ditthi in Theravada Buddhism. The point of view*, RoutledgeCurzon, New York, NY, USA

Gnanananda, Kiribathgoda, Thero, (2017), *This Was Said By The Buddha. The Itivuttaka*, Mahamegha Publishers, Polgahawela, Sri Lanka

Ireland, John, D., (2007), *The Udana and the Itivuttaka. Two Classics From the Pali Canon*, Buddhist Publication Society, Kandy, Sri Lanka

Nyanatiloka, Mahathera, (1997), *Buddhist Dictionary. Manual of Buddhist Terms and Doctrines*, Buddha Dharma Education Association Inc., Buddhist Publication Society, Kandy, Sri Lanka.

Obeyesekere, Ranjini, (2001), *Portraits of Buddhist Women. Stories from the Saddharmaratnavaliya*, State University of New York Press, Albany, NY, USA

Rhys Davids T.W. & Stede, William, (2002), *Pali-English Dictionary*, Munshiram Manoharlal Publishers (P), Ltd, New Delhi, India

Sayadaw U. Pandita, (2006), *The State Of Mind Called Beautiful*, Wisdom Publications, Somerville, MA, USA

Thanissaro, Bhikkhu, (2013), *Itivuttaka. This Was Said By The Buddha*, Metta Forest Monastery, Valley Center, CA, USA. Free Distribution

University of Chicago, (2007), *The Pali Text Society's Pali-English Dictionary, Digital Dictionaries of South Asia (DDSA)*, Chicago, IL, USA, www.dsal.uchicago.edu

— (2017), *Buddhism Portal, Wisdom Library*, www.wisdomlib.org

— (2017), *Digital South Asia Library, University of Chicago*,
dsal.uchicago.edu

• Zij die het lijden niet begrijpen,
noch het ontstaan van het lijden,
noch waar het lijden
—zonder dat er iets van overblijft—
een einde neemt.
Zij die het pad niet kennen
dat leidt naar de leniging van het lijden,
zijn verstoken van de bevrijding van de geest.
Evenals van de bevrijding van inzicht.
Onbekwaam om een einde te maken aan het lijden,
reizen zij rond in geboorte en ouderdom.

Maar zij die het lijden begrijpen,
evenals het ontstaan van het lijden,
en waar het lijden
—zonder dat er iets van overblijft—
een einde neemt.
Zij die het pad kennen
dat leidt naar de leniging van het lijden,
zij verwerven de bevrijding van de geest.
Evenals de bevrijding van inzicht.
Bekwaam om een einde te maken aan het lijden,
keren zij nooit terug naar geboorte en ouderdom. •

Itivuttaka - Samanabrahmana Sutta

